

TRONIS

REVISTĂ DE CULTURĂ, SERIE NOUĂ

AUGUST 2001, Nr. 8 (372), anul VI (XXXVI) • 16 pagini — 5000 lei

Acad. DAN
BERINDEI

MASS-MEDIA ȘI MANIPULAREA

Am trăit zeci de ani din viață într-un regim de unică manipulare. Presa, radioul, televiziunea se înscriau într-un *sens unic*, îndrumat, privegheat și neîndoelnic manipulat de Secția de propagandă a conducerii de partid a acelei vremi. De peste un deceniu, trăiesc într-un regim de libertate a presei. „Ordinea” a fost tulburată! Stiriile și comentariile diferă, se contrazic, deseori ne lasă nelămuriti și nesatisfăcuți. Altădată, ni se „servea” un „unic adevăr”, astăzi suntem supuși unei „avalanșe de adevăruri”!

Răspunderea difuzorilor și comentatorilor de stiri este uriașă. Un accent în plus, o serie de nepotriviri, ignorarea unei părți a informației, pot crea imagini distorsionate, inverse, false. Cântărirea după *senzațional* și nu după *însemnătatea* stirii este, de asemenea, abuziv și nepotrivit aplicată. Un telejurnal în care se anunță niște fărâdelegi — cu amănunte menite parcă să-i „educe” pe viitorii infractori! — minute în sir, la începutul emisiunii, pentru a se trece apoi, uneori fugitiv, la informațiile interne și externe, care interesează în primul rând și care ar trebui transmise cu prioritate, nu slujește — în manipulația sa alcătuire de cultivare disproporționată a senzaționalului — intereselor reale ale societății!

Nu mai dorim o educație „partinică”, dar oamenii — unii cu o formație intelectuală mai relativă — trebuie ajutați la „seriere” și trebuie formați și ca cetățeni, și ca membri ai unei comunități. Mass-media ar trebui să aibă și acest rol, de a ajuta — fără vreun angajament politic față de un partid sau altul — în formarea și educarea cetățenilor. Face ea oare acest lucru?

RITM ȘI EVOLUȚIE

In vremea lui Ludovic al XV-lea, distanța dintre Paris și Lyon era străbătută în cinci zile față de cele șase zile, necesare romanilor (cu aproape două mii de ani înainte), pe vremea când Cezar a cucerit Galia! Un secol mai târziu, saltul realizat în înfrângerea distanțelor și a timpului a fost uriaș. Trenurile din timpul celui de-al Doilea Imperiu al lui Napoleon III nu erau T.G.V.-urile care fac astăzi mândria binemeritată a francezilor, dar oricum, distanța Paris-Lyon se putea parcurge, în 1855, în numai zece ore. Ritmul istoric se schimba!

Revoluția industrială din Anglia veacului al XVIII-lea vedetizase mașina cu abur, dar în secolul al XIX-lea nu s-a asistat doar la utilizarea forței vaporilor în transporturile pe uscat ori pe mare, mărindu-se viteza și siguranța călătoriilor, deoarece, curând, puterea electricității și a motorului cu explozie aveau să ducă la noi revoluții în viața umanității. Inventat în Germania, dar găsim și prin americanul Morse, deplina utilitate și aplicabilitate, telegrafii se va răspândi grabnic în întreaga lume, întrecându-se, în privința puterii de răspândire, cu rețelele de căi ferate. Omenirea, supusă unui proces spectaculos de dezvoltare tehnică, s-a găsit cuprinsă, totodată, într-un lanț de interconexiuni. Lumea a îmbrăcat alte haine, iar saltul înregistrat între sfârșitul secolului al XVIII-lea și cel al veacului al XIX-lea a fost uriaș!

Secolul al XX-lea s-a desfășurat apoi înglobând,

în 36500 de zile ale sale, două îngrozitoare războaie mondiale și tragicele experiențe pentru umanitate ale totalitarismelor de stânga și de dreapta. Victimele războaielor și represiviilor au fost mai numeroase ca oricând. Dar, totodată, veacul a fost tot atât de extraordinar ca și cel care l-a precedat. Ritmul dezvoltării nu a fost încetinit, ci, dimpotrivă, a atins parametri de necrezut. Avionul și racheta, forța atomului — atât de primejdioasă, dar oferind și infinite posibilități de utilizare pasnică — aselenizarea și zborurile cosmice și mai ales explozia lumii informatice — „computerul nostru cel de toate zilele”! — au dat noi dimensiuni umanității.

În fața omenirii s-au ridicat însă și *noi dușmani* — poluarea, încălzirea planetei și dereglările climatice, explozii demografice pe unele continente, conjugate cu sărăcia acută din țările mai puțin dezvoltate ale planetei etc., iar aceștia îi însoțesc pașii în tulburătorul nou mileniu al III-lea, împreună cu sângeroase conflicte și cu... răutatea omenească. Este poate ceasul al doisprezecelea al omenirii! Vor înțelege oamenii că este timpul conlucrării, al unei reale mondializări, în care cel puternic și bogat să-l ajute pe cel slab și sărac, în care modelul „global” să rezulte din *însurubarea* celor mai importante realizări și cuceriri ale tuturor popoarelor de-a lungul secolelor și nu din impunerea — inclusiv prin presiuni economice, politice și militare — unui model-tip artificial sacralizat!

Am vrea ca lumea falansteriană și utopică a lui Charles Fourier să devină o realitate, ca „puterea armonică” să se instaureze în sufletele tuturor și — ca și Ion Ghica, cu peste un veac și jumătate în urmă — să ne vedem zburând purtați de antivulturi și plutind pe mările lumii trasi de antibalene! Utopie și speranță!

ANCHETA T.

CONSTANȚA — VIZIUNI ȘI CONTEXTE URBANISTICE

prof. GH. VECERDEA:

In ultimul timp, tot mai multe voci, aparent îndreptățite, se întreabă dacă nu cumva actualele tendințe și soluții urbanistice nu îndepărtează orașul Constanța de mare.

Situația orașului, raportată la contactul direct cu acest element natural dominant, pare să confirme în prezent valabilitatea acestei opinii și a întrebărilor generate.

Însă, o analiză succintă a evoluției urbanistice a orașului Constanța, de-a lungul a două milenii și jumătate, evidențiază alte aspecte.

Existența și evoluția municipiului Constanța a fost în permanentă condiționată de activitățile portuare și de accesul direct la căile de navigație maritimă. Contactul direct cu marea l-a avut în partea de sud a actualei zone peninsulare, unde, în portuina cuprinsă între portile 1 și 3 de acces în actualul port, a fost amenajat portul antic și în limitele căruia activitățile portuare se vor desfășura cu intensități variabile până în epoca modernă. Începând cu anul 1896 și până în prezent, lucrările de extindere a portului maritim vor include toată faleza de sud a orașului până la Agigea. Astfel, de-a lungul întregii faleze de sud, contactul localității cu marea se face prin ceea ce constituie funcția economică și socială dominantă a acesteia, cu o structură urbanistică

bine determinată și dimensionată (cheiuri și dane, platforme de depozitare, circulație feroviară și rutieră, diferite construcții cu profiluri specifice etc.).

În aceste condiții, după anul 1896, dezvoltarea zonelor rezidențiale se va face pe direcția vest și nord. Planurile urbanistice elaborate în perioada 1900-1910 vor materializa aceste direcții, iar în zona de nord amplasamentele locuințelor se vor opri la o distanță apreciabilă de limita falezei. Această prevedere nu constituie o misiune urbanistică, ci o măsură de siguranță bine justificată.

Faleza de nord a orașului Constanța, datorită unor condiții naturale obiective, a fost în permanentă ostilă locuitorilor, îndepărtându-i din vecinătatea ei.

Din datele consemnate în multe documente din perioada 1878-1948 rezultă o mare frecvență a fenomenelor de surpare a falezelor și distrugerea unui mare număr de construcții. Principalii factori care generează acest fenomen sunt: frecvența mare a vânturilor din nord și nord-est, intensitatea și tăria acestora, care de multe ori se transformă în furtună, curenții marini dominanti cu aceeași direcție, forța valurilor, structura leosoidă a falezelor și pânzele freactice alimentate natural sau artificial (infiltrații). Din această cauză multe din construcțiile amplasate pe malul falezei, în special la sud-est de Piața Ovidiu, au fost protejate printr-un zid de piatră, care însă nu întotdeauna a fost eficient. Menționăm în acest sens soarta palatului „Sturza”, construit în 1896 la sud de hotelul „Palace” și care a trebuit să fie demolat în anii 1920-1921. În zona falezelor mai înalte, fronturile de pe latura de est a Str. Marc Aureliu, Mircea și

Acest număr este ilustrat cu reproduceri după lucrările plasticianului
CONSTANTIN GRIGORUȚĂ

continuare în pag. 12

PRIN
RETROVIZOR

VARTAN
ARACHELIAN

Premierul părăsește tranșeea

Cele șapte luni de guvernare i-au indus premierului nostru imaginea unui războinic. Altfel, cum putem interpreta cererea de armistitiu pe care o adresează partidelor parlamentare? Dacă vom considera că a fost una dintre scăpările elegantului nostru șef de guvern (se știe cât de greu îi e să-și cenzureze sarcasmul!), atunci punctul de la capăt, dacă nu, adică te lăsați de. Năstase se crede un Winnetou, rămâne să vedem cine-i sunt dușmanii și dacă ei sunt aievea sau doar s-au cuibărit clandestin în mentalul domniei sale, ca niște fantome. Cred că ipoteza din urmă trebuie să o excludem din capul locului, nu numai din cauza pragmatismului cu supra-măsură al premierului, ci și din cauza avalanșei de provocări care se năpustesc, periodic, pe capul guvernului. Dincolo de sărăcia endemică, de programele impuse sau liber alese, care se dovedesc întotdeauna iluzorii, executivul se izbeste de provocări dintre cele mai neașteptate. (Unele, totuși, le caută cu lumânarea. Doar acestea ar putea să-l deconspire pe dl. Năstase ca războinic...). Deunăzi, când credea că totul e sub control și nimeni din opoziție nu mai mîscă în front, dl. prim-ministru a dat guvernului zvon de recreație, plecând în concediu ca orice serele familiale. Tocmai atunci a căzut tragedia de la Vulcan. Copleșit de canicula litoralului, în primul moment, premierul (sau vreunul dintre consilierii săi!) s-a mărginit să exprime condoleante familiilor îndoliate, până când sfetnicul său de imagine, dl. Dăngu, i-a amintit ce-a pățit Putin, care a întârziat pe plaja din Crimeia, când s-a scufundat definitiv nava *Cursk*; așa se face că premierul s-a dat mai aproape de Valea Jiului și s-a mutat la București ca să conducă ancheta de la ... Vulcan. Când, mai apoi, cu ocazia comemorării lui Mihai Viteazul, tocmai privea cu gelozie reconcilierea dintre Rege și Președinte, regretând ieșirea sa războinică din seara zilei de 11 mai 1990 la TVR Liberă, unde s-a năpustit asupra dinastiei, a venit neașteptata (?) cerere a Regelui de restituire a bunurilor confiscate de către dictatura comunistă. E și la mintea premierului, nu numai a omului simplu care-și folosește organul gândirii, că dacă e lege, legea e pentru toți, și totuși războinicul îmbrăcat în haine nemtesti, n-a scăpat prilejul să fie pricinos, comandând un sondaj de opinie. Cine plătește alege și muzica! Muzica dodecafonică a maselor era cea dorită de către comanditar; în România, unde nu supraviețuiește nici o capră războiului român-român, nu-i era greu premierului să mai găsească un inamic în chiar Constituția țării, care zice că nimeni nu e deasupra legii, dar nici persecutat de ea! Desi știe că până la urmă pohta legii va trebui să o satisfacă, premierul nostru a găsit că dreptatea trebuie pusă la ... vot. Poate fi și gâlceava străzii un pretext de tulburare a abia infiripatei reconcilierii cu istoria, nu-i așa?! Si cum vara nu e ca iarna, C.V. Tudor a făcut o mișcare magistrală dând saha la Președinte. Miron Cozma, nume care produce asocieri sinistre d-lui Iliescu, vrea afară. Desi e treaba Cotrocenilor să scoată castanele din foc, în lipsă de suficienți dușmani, dl. Năstase se lungeste la vorbă și contestă sentința puterii judecătorești pentru ca apoi, după ce se fălește că ar putea folosi recursul în anulare, lasă pisica moartă tot în dealul Cotrocenilor. Dacă, până acum, opoziția i-a urmat îndemnul și a făcut „ciocul mic”, iată că politicianul creativ, care e C.V. Tudor, îl face să iasă din tranșee cu năframa albă în vârf de băț, cerând armistițiul. Și asta în numele interesului... national. Exact trucul pe care l-a fumat în 1997 și Emil Constantinescu. De data aceasta însă, se pare că nu viitorul summit de la Praga e cauza, ci ceea ce se vorbește în culisele actualei puteri și anume punerea la cale a unui guvern condus de Florin Georgescu. Așa că întrebarea noastră despre vocația războinică a d-lui Năstase e înlocuită de o altă mai acută: cine va fi viitorul inamic al Luceafărului hulei?

EUGEN URICARU,

președintele Uniunii Scriitorilor din România:

Ce este o revistă, dacă nu exprimarea unui punct de vedere al unei grupări sau a colaboratorilor săi? Suntem obișnuiți să vorbim despre revistele culturale ca o expresie a unor tendințe, a unor curente, ori ca laboratoare de creație, reviste care cer colaboratorilor să-și prezinte mostre din creația lor, să dezbată „probleme arzătoare la ordinea zilei” din lumea literară și nu numai. Dar hai să vedem dacă astăzi există cu adevărat în peisajul cultural românesc reviste care au o anumită ținută, care doresc să impună un anumit punct de vedere asupra literaturii. Mai există în România reviste care se constituie în factori de expresie și de influențare în favoarea unui anumit fel de literatură sau în favoarea unei anumite atitudini față de cultură? Cred că este un subiect actual și foarte interesant.

Făcând o panoramă asupra publicațiilor culturale care apar în România, vom constata că, în marea lor majoritate, nu fac altceva decât să ofere spațiu tipografic scriitorilor, publiciștilor sau criticilor

din diferite puncte de vedere și la diferite nivele, textele care urmau să vadă lumina tiparului. Și totuși, în România s-a făcut literatură, a existat o cultură vie și valoroasă, atât în reviste, cât și la edituri, pentru că existau diferite nivele de complicitate. Complicitate între cei care scriau și cei care controlau. Complicitate între autor și cititorul său. Complicitatea dintre diferitele nivele ale Puterii etc.

În 1968 am fondat la Cluj revista *Echinoc*. O să vă relatez o întâmplare amuzantă. Eram student la Filologie, proaspăt absolvent al Liceului Militar, deci habar nu aveam despre ceea ce se întâmpla în jurul meu, fiind crescut, de fapt, într-o conservă! Liceul Militar era un loc foarte izolat. Nu prea puteai înțelege pe ce lume trăiești. Am făcut sumarul primului număr al revistei, evident, după ce am primit toate aprobările necesare, dar am aflat de la un profesor, care avea și o funcție politică în Universitate, că revista trebuie să treacă neapărat pe la Cenzură. „Păi, unde-i Cenzura?” am întrebat. „Vezi că e la etajul 1 al Postei. Sunt acolo niște birouri, le găsești tu...”. Cu manuscrisul sub braț am urcat la acele birouri, am deschis o ușă pe care scria „Direcția Presei” și am întrebat cu oarecare emfază: „Aicea-i Cenzura?” S-a făcut liniște. N-am

REVISTELE LITERARE, ÎN TRE PRESTIGIU ȘI ANONIMAT

În ancheta găzduită de acest număr, revista noastră supune atenției, câteva dintre opiniile participanților la colocviul *Revistele literare, între prestigiu și anonim*, care a avut loc la Iași, cu prilejul zilelor revistei *Convorbiri literare*. Nu lipsită de accente polemice, confruntarea în plan ideatic pe această temă readuce în discuție câteva dintre cele mai actuale probleme care afectează, într-un crescendo dramatic, întregul ansamblu al publicațiilor culturale / literare din România. Intentionăm ca în numerele viitoare ale revistei să continuăm această dezbatere.

S. R.

dintr-o anumită zonă geografică, ori dintr-o anumită coterie literară. Multe dintre ele nu sunt altceva decât urmasele acelor reviste de dinainte de 1989, care fuseseră înființate cu scopul de a decompresa tensiunea existentă în teritoriu, de a da posibilitatea unora sau altora să se exprime și pentru a-i face în acest fel inofensivi din punct de vedere politic. Este evident faptul că atât Uniunea Scriitorilor, cât și revistele sale, au fost înainte de 1989 instituții dintre cele mai curajoase, dintre cele mai militante în ceea ce privește opoziția față de dictatură. Dar să nu ne îmbătăm cu apă rece și să credem că dictatura nu știa că la U.S.R., în sedințele de Consiliu, se puneau problemele care se puneau, că la restaurantul U.S.R. scriitorii vorbeau vrute și nevrute despre drepturile omului, despre falimentul politic al regimului Ceaușescu. Anumite publicații din teritoriu erau finanțate numai și numai pentru a oferi oamenilor de acolo posibilitatea de afirmare, pentru a-i scoate din acea evidentă stare de agresivitate, de tensiune. Toate acestea existau. Dar și scriitorii, la rândul lor, știau ce se întâmplă și profitau cât puteau de oferta făcută. Să fim foarte limpezi și bine înțeleși: nici o carte nu a apărut în România fără să treacă prin serviciul de cenzură. Nici un articol și nici o poezie publicate în revistele literare din acea vreme nu a apărut fără să treacă printr-un serviciu care controla,

văzută în viața mea oameni mai stupefiați decât cei care mă priveau atunci ca pe-o arătare de pe altă planetă. Am priceput că făcusem o gafă. În discuția de două ore pe care-am avut-o apoi cu tov. Păcălab, șeful Cenzurii, i-am explicat că, de fapt am vrut să zic „Cezură”, nu „Cenzură”. După muștruluiile de rigoare, mi-a spus că trăiesc într-o țară unde este la putere proletariatul și tocmai de aceea oamenii muncii își impun punctele de vedere prin reprezentanții lor. După apariția primului număr (în decembrie 1968, în care am inclus texte de și despre Mircea Eliade, Emil Cioran, Heidegger, Daicoviciu etc.), mi s-a spus că sunt student, că nu am responsabilitate și s-a găsit soluția înlocuirii mele cu un cadru didactic, eu urmând să rămân adjunctul acestuia. *Echinoc* a fost singura revistă care nu a avut pe prima pagină lozinca „Proletari din toate țările, uniți-vă!” și nici telegrame de multumire. Atunci încă se mai putea... Au trecut însă câțiva ani și nu s-a mai putut. Nu este neapărat meritul grupului de la Cluj că a făcut această revistă. Marele merit este că a reușit să profite de o conjunctură. Tocmai de aceea s-a făcut cultură bună la Cluj aproximativ două decenii. Astăzi există o conjunctură favorabilă (libertatea de exprimare) și una nefavorabilă (posibilitățile economico-financiare). Se poate spune oare că în România sunt publicații care profită de partea bună a lucrurilor? Avem la ora actuală reviste culturale / literare care încearcă să impună un anumit punct de vedere, care-și propun să tragă după ele generații de scriitori? Există oare astăzi reviste cu identitate distinctă, inconfundabilă? Dacă am răspunde prin *Nu* la toate aceste întrebări, am constata că avem dinainte doar colecții de texte, în care ceea ce se scrie pe pagina întâi este contrazis de ceea ce se scrie în pagina cinci sau doisprezece! Răspunsul meu la întrebările de mai sus este *Da*. Nu sunt multe publicații de acest fel, dar importante e faptul că la Iași apare *Convorbiri literare*, că la Sibiu apare *Euphorion*, care este în mod evident o revistă cu identitate proprie. Sunt însă și foarte multe „colecții de texte”.

O altă problemă stringentă: ce trebuie să facem pentru ca revistele pe care le publicăm să circule în toată România? Atât ele, cât și cărțile noastre, se difuzează județean, cel mult regional. O carte excepțională apărută la Iași nu poate fi găsită la Timișoara. O revistă foarte bună de la Cluj n-o veti găsi la Constanța, dar nici revista *Tomis* nu poate fi găsită la Cluj! Dacă nu vom rezolva problema difuzării culturii scrise, e ca și cum n-am fi făcut nimic! Noi am găsit o

ANCHETA T.

soluție: difuzarea revistelor literare prin librăriile Uniunii Scriitorilor deschise în țară, a acelor reviste care sunt expediate de redacții pe adresele spațiilor noastre comerciale. Ele se vând, sau pot fi lecturate gratuit de către toți cei interesați. Sistemul de difuzare în România este o boală veche și foarte periculoasă. Firma *de stat* „Rodipet” este contraproductivă. După ce că îți ține publicația ascunsă, îți percepe și comision pentru retur!! „Rodipet”-ul poate deveni în orice clipă un instrument politic, interesat sau neinteresat în difuzarea unei publicații, iar noi suntem victimele acestei bătălii fără sfârșit, care se cheamă *politică* în România. Singura soluție viabilă cred că poate fi sistemul de difuzare privat. S-ar putea crea o „țesătură” de rețele interjudețene în contrapartidă: la Iași, spre exemplu, să vină toate revistele Uniunii Scriitorilor, iar *Convorbiri literare* să fie difuzată în toate acele județe. Chiar și pentru acest picur sărac și din ce în ce mai limitat, revistele culturale rămân o necesitate.

EMIL IORDACHE,

scriitor, secretar general de redacție la
Convorbiri literare:

După opinia unora, revistele culturale sunt prea scumpe. Hai să fim serioși! Astăzi, în România, o astfel de publicație nu se vinde nici măcar la prețul hârtiei pe care se tipărește! În mod real, o revistă este cu mult mai scumpă, fiindcă înglobează competență, muncă, cheltuieli de difuzare, onorarii etc. Evident, aceasta este o falsă problemă. Nu prețul de vânzare ar trebui pus în discuție, ci cu totul altceva. Înainte de 1990, pe prima pagină a tuturor publicațiilor, cu excepția revistei *Echinoc*, apărea lozinca „Proletari din toate țările, uniți-vă!” Astăzi, pe prima pagină a săptămânalului iudeean „Opinia studențească” scrie: „Ori schimbăm ceva, ori plecăm cu toții în Canada!” Aici cred că este soluția: trebuie să schimbăm ceva! Problematika este foarte complexă. Dacă dorim într-adevăr o schimbare, nu văd ce sens ar avea să plecăm de la ideea ieftinirii, sau de la aceea că trebuie să ne expediem unii altora câte un exemplar, două.

Cred că fiecare publicație are exact atâția cititori cât merită. Tocmai de aceea anumite reviste au mai mulți autori decât cititori! Același lucru este valabil și în domeniul producției de carte. Sunt titluri care apar în tiraje aberante, cu mult mai mari decât numărul real al cititorilor interesați de respectivele apariții editoriale. Uniunea Scriitorilor ajută, cât poate și ea, revistele literare, adică nu le ajută deloc! N-aș vrea să fiu rău înțeles, dar asta este realitatea. Pretul de cost al unei reviste este treizeci de mii de lei exemplar. Ea se vinde pe piață cu zece mii de lei, din care Uniunea Scriitorilor ne ajută cu... două mii de lei! Este acesta un ajutor? În mod normal, revistele ar trebui să apară și să se descurce singure, la fel cum autorii trebuie să se descurce singuri. Să existe, sau să dispară. Când nu avem cititori, nu mai scriem! Facem parte dintr-o breaslă și ar trebui ca măcar noi între noi să ne citim, dar nu se întâmplă așa. În acest caz mai putem avea pretenția să ne citească și altcineva?

GEORGE MUNTEAN,

critic și istoric literar:

Chiar dacă traversăm o perioadă extrem de dificilă, există ceva care ne face să credem în continuare în destinul breslei scriitorilor, în destinul acestor mari minusuri pe care le numim reviste literare. Imaginați-vă însă cum ar fi fără ele? Spre cîntecul tuturor conducătorilor Uniunii Scriitorilor, după anul 1990, spațiul geografic în care apar publicații culturale în limba română s-a lărgit semnificativ, un rol cât de cât important având și această minimă subvenționare încă posibilă. Astfel, după o jumătate de secol, a reapărut la Cernăuți „Septentrion literar”. În Basarabia apar mai multe reviste, și pentru că tot veni vorba, as avea un dîntîsor împotriva lui Nicolae Popa: nu mai ziceți domnule *literatură basarabeană*, spuneți-i *literatură română din Basarabia*, așa cum și este de altfel. *Basarabeană* să-i zică alții! E trist că în revistele noastre această luciditate politică națională cam întârzie... Iată, în acest an sunt câteva evenimente de care n-ar trebui să facem abstracție. Se împlinesc patru sute de ani de la asasinarea lui Mihai Viteazul. Se împlinesc o sută treizeci de ani de la Congresul studenților inițiat la Putna de către Eminescu și Slavici. Se împlinesc șaiszeci de ani de la începutul războiului de eliberare a României din 1941, și tot atîtia de la sinistrul genocid, când au fost împușcați trei mii de oameni într-o după-amiază și îngropați, vii și morți, împreună. Nu cred că aceasta este numai materie de istorie, cum nu cred că este numai un prilej de aducere aminte, sau de încântare națională. Revistele culturale ar trebui să cultive această atît de necesară luciditate, pentru că ele sunt un triumf, mai estompat, al conștiinței naționale.

Stimate d-le Victor Frunză, sunteți autorul unei triple performanțe care v-a propulsat rapid în avanposturile opoziției deschise, declarate public, față de regimul dictatorial ceausist. Cum ați reușit să scrieți „Istoria stalinismului din România”, să o scoateți din țară și să o publicați, într-o perioadă în care aceste fapte constituiau mai curând o tentativă de sinucidere?

• Mi-am început viața ca orice tânăr din realitatea socialistă și comunistă a României, fiind un foarte consecvent și bine intenționat membru al societății. Spre deosebire de alții însă, îmi puneam întrebări „revoltătoare”, ale căror răspunsuri erau de-a dreptul scandaloase, fiindcă nu se încadrau aproape niciodată în forma „recomandată” de conducerea de partid. Tocmai de aceea am preferat să-mi pun mie însumi întrebările, încercând să răspund chiar eu la ele, în *spiritul Adevărului*. Astfel, încă de când eram elev am păstrat texte de partid care, peste numai câțiva ani, deveneau texte de arhivă secretă. În acest fel mi-am asigurat o sursă de documentare chiar în propria-mi bibliotecă. Viața de zi cu zi a constituit o altă importantă sursă de documentare, pentru că am trăit alături de generații cu o dublă formă a conștiinței: comportamentul conformist și conștiința revoltată. În ceea ce privește a doua formă pomenită mai sus, stim cu toții că exista o presă liberă, difuzată prin liberă vorbire. Înregistrate pe bandă, aceste stiri inexistente în presa oficială dădeau cu pregnanță extraordinare dimensiuni ale unei subrealități guvernate de societatea comunistă. O a treia sursă de documentare a fost constituită din documentele de partid existente în biblioteci, închise ca în niste puscării, dar la care putea să ajungă oricine dintre noi, dacă se „zbătea” puțin, dacă era ajutat de cunoștințe, rude, prieteni. Desigur, accesul meu la aceste texte mai puțin admise, necunoscute publicului larg, a fost facilitat și de faptul că am fost o perioadă profesor la Facultatea de Ziaristică a Academiei „Stefan Gheorghiu”. Consultam cărți din raft, găseam informații foarte interesante, care, puse într-un anumit context, dădeau rezultatul numit *Adevăr*. Toate acestea însă trebuiau brodate pe conștiința unui om care refuză minciuna. După împlinirea vârstei de treizeci de ani, maturizându-mă, am refuzat dubla conștiință (să gândesc în sinea mea adevărul, dar în societate să mă exprim conformist, adoptând minciuna, pentru că falsul era, de fapt, realitatea pusă cu capul în jos).

Am început să scriu „Istoria Partidului Comunist Român” fără intenția de a o publica, ci pentru a-mi clarifica mie însumi anumite lucruri. În final am constatat cu uimire, cu stupeoare, că a ieșit o carte profund anticomunistă, tocmai pentru că la baza ei stătea numai adevărul. Sigur, de această lucrare se leagă o întreagă poveste. Am scris-o în perioada 1974-1977, apoi am transcris-o pe foi foarte subțiri de biblie (dintr-o carte de șapte sute de pagini a ieșit un manuscris nu mai gros decât un pachet de țigări), în intenția de a o scoate din țară și de a-mi găsi un editor în Occident. În 1978 am definitivat-o, adăugând un text despre modul cum sunt respectate în România drepturile omului și libertățile cetățenești, libertatea de expresie, libertatea de informare, libertatea presei etc. Am plecat personal în Occident, cu intenția de a o publica și de a-i trimite un exemplar dictatorului. Din Paris i-am adresat lui Ceaușescu o scrisoare deschisă, difuzată în întreaga lume de Agenția Reuter și de Radio Europa Liberă. Imediat după aceea, două edituri s-au și interesat de cartea mea, încheind rapid un contract cu Editura „Flamarion”. Abia după aceea am răsuflat ușurat. Devenisem un om liber! M-am întors acasă degajat, știind că, indiferent ce mi s-ar întâmpla, aveam deja o conștiință liberă, o unică conștiință.

• Îmi închipui că la întoarcere vi s-a făcut o primire „triumfală”, mai ales din partea Securității...

• Firește, pentru mine și pentru întreaga familie a început o viață de coșmar. Nu am fost arestat, dar chinul a durat doi ani. M-ar fi arestat ei în doi timpi și trei mișcări, dar nu doreau să facă și din mine un erou, cum făcuseră din Paul Goma. Învătasera din proprie experiență... Până să găsească „soluția”, am fost nevoit să vând tot ceea ce aveam prin casă, fiindcă m-au dat afară de peste tot. Cum, necum, trebuia să rezist, să supraviețuiesc. Eu as fi vrut să mă stabilesc în Franța. Întrucât acolo devenisem dizident, francezii s-au simțit oarecum obligați să mă sprijine, dar în așa fel încât să nu afecteze

VICTOR FRUNZĂ:

„AM REFUZAT DUBLA CONȘTIINȚĂ”

bunele relații statornicite între Ceausescu și Giscard d'Estaigne. Regimul dictatorial de la București era interesat să scape de mine, indiferent cum și unde, dar prietenia cu președintele Franței l-a dezavantajat pe Ceaușescu. Pe căi ocolite am aflat că mi-a fost refuzată intrarea în țara lui Voltaire și Balzac. Până la urmă, culmea ironiei, chiar Securitatea mi-a ales țara în care urma să mă stabilesc! M-au chemat într-o bună zi și mi-au spus: „Plecă în Danemarca, pentru că acolo nu există vize pentru români.” Ne-au urcat într-un avion și uite așa s-au trezit danezii cu mine și cu toată familia mea pe aeroportul din Copenhaga! Acesta a fost singurul serviciu pe care mi l-a făcut Dictatura. Trebuie să recunosc, și o fac cu mâna pe inimă, alegerea lor a fost extraordinară!

• Cu alte cuvinte, 1980 a fost un an de cotitură în viața dumneavoastră. Ce s-a întâmplat cu manuscrisul predat, sub contract, editurii „Flamarion”? Ce amintiri vă leagă de primii ani petrecuți în Danemarca?

• Oricine s-ar pune în situația mea de atunci poate înțelege că nu este nici simplu și nici plăcut să o iei de la capăt, printre străini. Am avut

însă șansa de a întâlni un român extraordinar: pe Vasile C. Dumitrescu, editorul ziarului „Curentul”. Fiindcă începusem să mă bucur de o oarecare notorietate, m-a invitat să public în ziarul său, căruia i-am dat în scurtă vreme o vădită orientare anticeausistă. Securitatea reușise, prin intervenții la nivel înalt, să exercite presiuni asupra editurii pariziene „Flamarion”, care a reziliat contractul încheiat cu mine. După ce a citit în manuscris „Istoria stalinismului din România”, Vasile C. Dumitrescu mi-a pus dinainte opt mii de mărci, nu pentru a-mi cumpăra un autoturism, ci pentru a tipări cartea în propria-mi editură, înființată la Arhus. Evenimentul s-a produs în anul 1984, la doi ani după ce publicasem volumul „Pentru drepturile omului în România”.

Spuneam că am întâlnit un om extraordinar în persoana lui Vasile C. Dumitrescu. El făcuse și înainte de a ne întâlni un gest memorabil. Marele

ziarist interbelic Pamfil Seicaru ajunsese în München, bătrân și fără nici-un ban. Era aruncat de colo colo, ca o minge de tenis, fiindcă nimeni nu mai dorea să se ocupe de el. De silă, de milă, unii îi mai ofereau câte ceva de mâncare, alții îi mai ofereau adăpost, dar era într-o situație deplorabilă. Atunci Dumnezeu i l-a scos în cale pe Vasile C. Dumitrescu, de care s-a agățat ca de un pai salvator. Acest român cu suflet de aur a devenit sprijinul de bătrânețe din ultimii șase ani de viață ai marelui nostru ziarist. Tatăl lui Vasile C. Dumitrescu fusese procurorul șef al României, calitate în care îi condamnase pe majoritatea legionarilor, inclusiv pe Zelea Codreanu. Fiindcă rostise sentințe și împotriva câtorva comunisti, când aceștia au venit la putere l-au arestat și l-au băgat la „zdup”, fiul său fiind în imposibilitate de a-l ajuta. Tocmai de aceea s-a simțit obligat să facă ceva pentru Pamfil Seicaru. L-a luat ca pe un tată bun, l-a instalat într-un hotel, i-a plătit doctorii, oferindu-i o mie de mărci pe lună bani de buzunar. Pamfil Seicaru a murit în 1980. Drept recunoștință pentru ceea ce făcuse pentru el, i-a lăsat lui Vasile C. Dumitrescu ziarul „Curentul”, dar publicația a devenit un ziar de opoziție, cu toate încercările viclene ale Securității de a-l dirija spre obiectivele propagandei ceausiste. Vasile C. Dumitrescu a murit în 1992. Cam în aceeași perioadă s-a terminat și cu ziarul „Curentul”. Un membru al familiei, care avea publicația înscrisă pe numele său, a vândut-o celui care stă în spatele „Gelsor”-ului, adică lui Sorin Ovidiu Vântu, dar „Curentul” de azi nu mai are nimic în comun cu tradiția seicariană.

• Nu demult a văzut lumina tiparului, în condiții grafice excepționale, o carte purtând semnătura dumneavoastră, un volum impozant, despre care se va vorbi, cu siguranță, foarte mult: „Destinul unui condamnat la moarte” de Pamfil Seicaru. Încă din primele pagini, cititorul este avertizat asupra caracterului polemic al lucrării, evidentă fiind preocuparea autorului de a pune într-o lumină nouă, revelatoare, personalitatea complexă a controversatului personaj principal. Ce anume v-a determinat să abordați acest subiect?

• Vasile C. Dumitrescu mi-a vorbit ani în sir despre marele nostru ziarist. La început n-am dat o atenție deosebită

acestei teme, dar el a reușit să mă cucerească, a reușit să mă convingă că Seicaru este o personalitate emblematică a societății românești din perioada interbelică, dar și de după 1944 și până la căderea comunismului. În acest sens mi-a dăruit arhiva ziarului „Curentul”. Studiind-o cu minuțiozitate, vreme îndelungată, am ajuns la concluzia că ceea ce se știa despre el trebuia demolat. Propaganda comunistă ni-l prezenta ca pe un ziarist venal și fără scrupule. Aveau tot interesul să ni-l înfățișeze astfel, fiindcă „tovarăși” îl condamnaseră la moarte în 1945 pentru scrierile sale profund patriotice. Este primul caz din cultura română când, pentru opera sa, pentru ceea ce a scris, un om a fost condamnat la moarte! Mai mult, el a trecut în lumea celor drepiți în 1980 cu această condamnare încă valabilă! În cartea mea încerc să demonstrez că Pamfil Seicaru a fost nu numai

cel mai mare ziarist român de la Eminescu încoace, ci și un mare ctitor de ziare, un important memorialist și portretist. Prin scrierile sale el a realizat un fel de muzeu al figurilor de ceară, dar personajele sale prind viață în timpul lecturii, se mișcă, trăiesc, recompun epoca. Am încercat să demonstrez că Pamfil Seicaru a fost un mare scriitor politic și un mare istoric, pe linia lui Nicolae Iorga — Gh. Brătianu, din școala lui Tache Ionescu și a lui Constantin Stere, pentru că a fost un adversar al imperialismului ruso-sovietic. Mult mai puțin cunoscute sunt actele sale de mecenat. Pamfil Seicaru a creat unicul cimitir al eroilor români din Europa Occidentală, adunând rămășițele pământești ale acestora din diverse localități ale Franței și Germaniei, finanțând un splendid monument, realizat de Oskar Han, intitulat „Monumentul Maicii Îndurerate”, al cărui model a fost mama lui Pamfil Seicaru. Tot el este ctitorul mănăstirii Sfânta Ana de la Orsova. Legenda spune că marele nostru ziarist ar fi promis în genunchi lui Dumnezeu că va ridica acel lăcas de cult dacă va scăpa cu viață din

„Scriitori care, după ce au depus efortul să ajungă în poziții privilegiate, au încercat prin diferite strategii să se sustragă ideologiei și să-și salveze opera. Cred că din această categorie fac parte Geo Bogza, Marin Preda (dar *Delirul* este și el o concesie), Geo Dumitrescu. S-ar pune întrebarea dacă există vreun scriitor din generațiile anterioare — interbelică sau imediat postbelică — care să nu fi făcut concesii cât de cât importante. Din fericire pentru tabloul literaturii noastre, răspunsul este afirmativ. Sunt cei care s-au purificat prin suferință, prin excomunicare și aruncare în sărăcie, prin exil interior, precum Blaga sau Bacovia, Ion Barbu (*Bălcescu trăind, o concesie? Cred că e dreptul la o opinie „republicană”*), Vasile Voiculescu, Ion Vinea, Alice Voinescu, Constantin Tonegaru, D. Stelaru, Ion Caraion (condamnat la moarte), Gellu Naum.”

bătălia crâncenă ce a avut loc în apropierea localității. După război a cumpărat un teren în acea zonă (era cel mai bogat om de presă din România!) și a înălțat mănăstirea, care a fost sfântă abia în 1991. Dacă în această privință i s-a făcut dreptate, în ceea ce privește recunoașterea sa, el riscă să fie condamnat la moarte a doua oară. La moarte prin necunoaștere, prin uitare, prin anonimat...

• Acest interviu marchează revenirea dumneavoastră în revista „Tomis” după o foarte lungă perioadă de timp, în care s-au petrecut atâtea... Ce amintiri vă leagă de Constanta? La ce lucrați în prezent?

• Cred că era prin 1970. Încurajat de apariția primului meu volum de povestiri, lucram cu febrilitate la un al doilea, care nu a mai apărut niciodată. Din acest manuscris am publicat în revista „Tomis” două proze. Erau texte critice, foarte curajoase pentru acele vremuri. Nu-mi explic nici astăzi cum de au putut trece de Cenzură. Din păcate, desfășurarea ulterioară a vieții mele, cu toate fracturile produse, a afectat și relațiile interculturale cu revista de la Constanta, pe care o apreciez în mod deosebit. Poate de acum încolo... Astăzi am o viață foarte agitată, sunt mereu pe drumuri, într-o continuă alergătură. Îmi pare foarte rău că Laurențiu Ulici a dispărut mult prea devreme dintre noi. Cred că Eugen Uricaru este un foarte bun manager. Viitorul ne va demonstra cât de bun președinte va fi el scriitorilor, dar să știți că simpatia mea pentru Uricaru este reală. Am reluat lucrul în ceea ce privește traducerea integrală a povestilor lui Andersen. Au apărut deja trei volume, iar un al patrulea se află sub tipar. Mai sunt însă alte opt... Proiectez și o continuare a lucrării despre Pamfil Seicaru. Am inițiat și proiecte, de asemenea, apariția primului volum al operelor sale complete. Problema e să găsească susținerea financiară pentru finalizarea unui astfel de proiect, dar în actuala conjunctură mizerabilă pentru cultură...

• Cine anume v-ar putea ajuta?

• Cine? Poate doar bunul Dumnezeu!

interviu realizat de
SORIN ROȘCA și
IULIA PANĂ

Motto: „Cunoști tristețea unui robinet ce plânge noaptea în bucătărie?”

Stefan Baciuc a fost unul dintre cei mai tineri poeți din întreaga literatură română, pentru că, la debutul său în volum, nu împlinise încă cincisprezece ani. De fapt, traiectoria vieții lui nu seamănă cu a nici unui alt scriitor român — dintr-o dată deci, poetul de nici cincisprezece ani capătă o celebritate națională printre cititori, faima sa rivalizând cu aceea a unui scriitor deja consacrat.

Nasul lui literar a fost poetul Teodor Scarlat — chiar dacă Mircea Eliade (în 1936) l-a propus pentru Premiul Fundațiilor, distincție care i-a adus tânărului celebritate. Dar generosul și sufletistul Teodor Scarlat a îndeplinit pe lângă Stefan Baciuc misiunea pe care Iosif Vulcan și-a asumat-o față de Eminescu. La redacția revistei de poezie *Răboi* din București acelei epoci, unde Teodor Scarlat era unul dintre directori, se primește, în anul 1934, o poezie din Brașov, de la un necunoscut care semna Stefan Baciuc. Teodor Scarlat intuiește în autorul poeziei primite un poet adevărat și o publică, dând aripi liceanului sagunist să scrie mai departe... După aceea a fost Mircea Eliade, a urmat Alexandru Rosetti, apoi volumul **Poemele poetului tânăr**, după aceea Premiul Fundațiilor, devenind astfel familiar tuturor cititorilor de poezie. Poetul povesteste tot ce s-a întâmplat într-una din cărțile sale apărute mai târziu, scrise în liniștea unei nopți, în care numai papagalii se aud vorbind cu ei înșiși, de prin ostroavele unei insule din arhipelagul Sandwich, unde locuiește de aproape o jumătate de veac.

Am publicat la aceleasi reviste ca și poetul tinereții noastre, ca de exemplu: *Front literar*, condusă de mărinimosul Alexandru Spiridonici, și *Festival*. Prima apărere la Brașov, cealaltă la Siliștea Dobrogei dinainte de înjumătățirea ei, însă pe Stefan Baciuc nu-l cunosteam personal. La examenul de admitere la Facultatea de Drept din București din toamna anului 1937, i-am întâlnit pe: Stefan Baciuc, Vasile Culică, Aurel Elefterescu, Traian Lalescu, Al. Miu-Lerca. Eram printre candidați și, ca într-o altă grădină a lui Akademos (asa cum era vasta curte-grădină a Facultății de Drept al cărei palat, ridicat cu contribuția studenției studioase a timpului, era abia dat în folosință) ne plimbam în asteptarea probelor la care urma să intrăm. Astfel ne-am împrietenit.

Stefan Baciuc era un adolescent blond, pistriuat, cu o voce stearsă, răgusită (chiar mă întrebam cum va reuși el să facă avocatură cu această voce), și cu o miopie pronunțată. Părea un școlar care a schimbat de curând liceul aflându-se pentru întâia oară printre colegi necunoscuți, simțindu-se stingherit. Mai târziu, ca polemist în presă, mi-a făcut aceeași impresie. De data asta însă, părea că Stefan Baciuc vrea să-și lovească adversarul și să-l răpună cu un crin — nici măcar cu tija florii, ci cu o cupă de crin, asa cum sugera Ion Caraion, vorbind despre duelul scriitoricesc...

L-am îndrăgit; *părea*, cum spun (pentru că era și cam scund, dar totuși suplu) un băietel — și era atât de bun, atât de inocent, atât de sincer și de corect, încât prietenia cu el era ca un poem. L-am invitat să colaboreze la revista noastră, *Festival*. A acceptat și a publicat apoi la toate revistele dobrogene, desi, asa cum am mai spus, Stefan Baciuc era un nume deja consacrat în poezia română a timpului, în vreme ce noi trudeam de zor să iesim la suprafață.

Poate singurul an de facultate în care am fost liniștiți și ne-am putut vedea netulburati de studii și de discuțiile despre literatură, despre revistele din provincie (care erau atât de aproape de sufletele noastre de poeți provinciali sosiți să dea piept cu marea poezie a Capitalei), a fost anul 1937 — pentru că, imediat ce am intrat în anul doi, atmosfera politică românească a devenit extrem de încărcată. Alegerile din 1937, cu marele succes al partidelor de dreapta, au instaurat un alt climat politic decât acela cu care eram noi obișnuiți și care ne-a fost insuflat de vederile marilor noștri profesori de la Facultatea de Drept: Istrate Micescu (de la catedra de Civil), N. Leon (de la Finante), Barbu Dumitrescu (predând tot materie civilă), Spulber (care predă Istoria dreptului având o pregătire profesională care întrecea pe a multor somități universitare ale vremii), Dimitrescu, Stoicescu (ambii predând Dreptul roman, matricea dreptului popoarelor occidentale), Bazilescu (cu formația sa de economist rigid), Vălimăreanu (de la Enciclopedia dreptului), Fintescu (predând Comercialul), Strat (care predă cu eleganta boierească de altădată

ȘTEFAN BACIU

Interuptă timp de doi ani și din cauza decesului scriitorului, reluăm publicarea unor scrieri semnate de Boris Deșliu la rubricile *Scriitori la Tomis*, *Limes*, *Momente și portrete* etc. între anii 1986-1998.

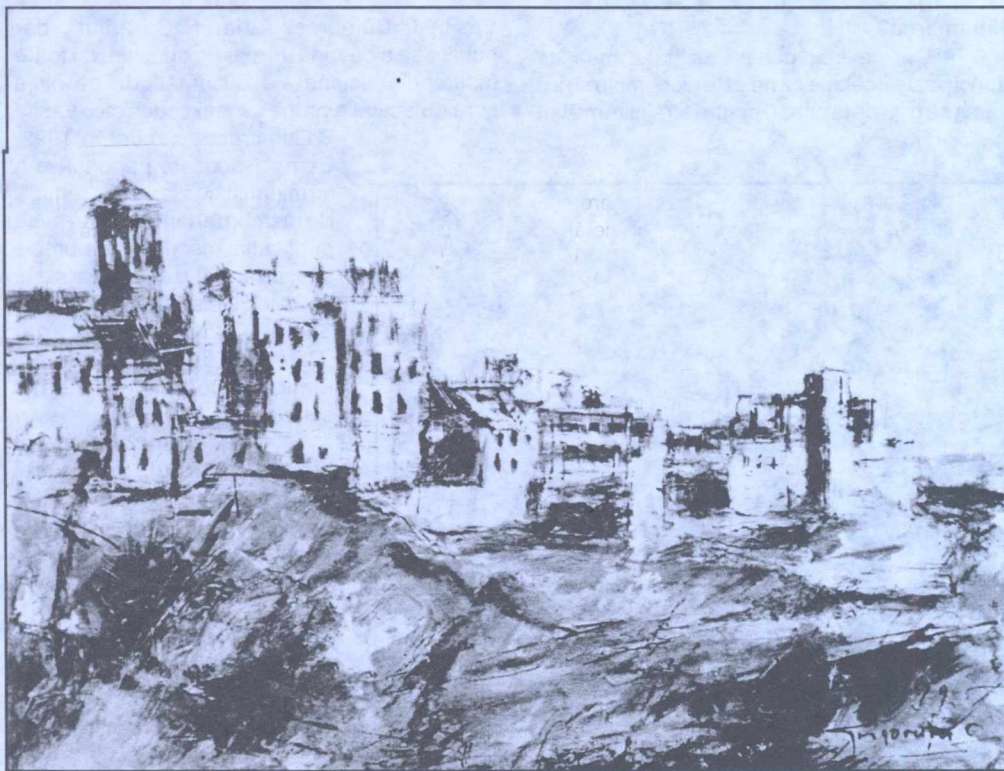
Articolele ce vor urma sunt lucrări de sine stătătoare, cu profil memorialistic și parțial autobiografic, punând accent pe latura morală și justițiară a subiectului abordat, pe decelarea adevărului de atâtea ori dureros.

Constituite, îndeosebi, din portrete complexe, consacrate unor personalități marcante ale spiritualității românești, aceste *tablouri vivante*, alcătuiesc sumarul viitorului volum **Momente și portrete**, aflat în pregătire pentru tipar.

VICTOR CORCHES

Doctrinile economice), Negulescu și, pe aceeași treaptă, Anibal Teodorescu (care predau Dreptul constituțional și Dreptul Administrativ). Fără materiile amintite — nici un jurist nu ar fi reușit să înțeleagă vreodată esența activității lui și, mai cu seamă, să se descurce în țelele administrative în care va intra, vrând-nevrând, în cursul vieții sale profesionale. Acum, constanțele Dreptului erau rostogolite, învălmășite, călitate în picioare atât în țară, de către însuși factorul constituțional, cât și

viață mai bine decât mine. Însă, nu era așa. Stefan Baciuc a fost numit în 1946 atașat de presă la Berna, dar a părăsit postul, preferând să se îndrepte spre alte meleaguri, pe unde a umblat destărat multi ani, singur și părăsit, învățând, de la prima literă a alfabetului, o limbă străină devenind astfel un mare scriitor. În cele din urmă s-a stabilit într-o insulă pierdută în largul Pacificului (cu toate că această insulă se numește arhipelagul Hawaii), unde este, și acum, profesor

peste hotare, de hoardele ce se pregăteau de acaparare și de război. Si nu e deloc ușor, atunci când, învățând elementele unei ordini de drept, ti se smulge manualul de sub ochi și ti se pune în loc un altul, cu constanțele dezordinii, minciunii, răsturnării valorilor, războiului, sfâșierii sau mortii...

Nici nu-mi amintesc dacă, terminând studiile, ne-am despărțit unii de alții, în sensul a ceea ce stim că înseamnă o despărțire: mâini înfrățite, urări de succes și promisiunea de a ne revedea. Războiul a venit peste ultimul nostru an de studii, multi dintre cei ce erau fii de intelectuali cu posibilități au plecat la Paris, alții au plecat pe front (de unde nu s-au mai întors nici astăzi), seria noastră însă înregistrând unul dintre cele mai triste recorduri din analele Facultății de Drept din București: din aproximativ patru sute de studenți, în urma războiului, abia puteam număra vreo sută cincizeci de colegi și, în acest învălmășag, nu știu cum m-am despărțit de cel ce era prezumat a fi seful generației poetice din care ne imaginam că făceam parte.

Am început profesoria de avocat, care era una exhaustivă, nimicitoare sufleteste pentru un tânăr și n-am avut timp nici măcar să mă întreb ce s-a petrecut cu colegii mei, care îmi fuseseră atât de apropiați. Si nici nu era indicat să află, însă cum gândul e liber, mi-am putut închipui că Stefan Baciuc a știut să găsească cheia succesului în

de limbi romanice la universitatea din capitala statului american. Un destin mai insolit nu era posibil pentru cel ce s-a născut sub poalele Tâmpii Brașovului, pentru cel ce promitea, la nici cincisprezece ani, să devină cel mai mare poet al generației sale, pentru cel ce introducea în literatura română un aer proaspăt de poezie modernă. A ajuns unul dintre cei mai cunoscuți scriitori de limbă portugheză de pe glob, unul dintre cei mai solitari scriitori de limbă română din străinătate, un prolific editor de reviste, un profesor de limbi romanice de mare anvergură.

Au trecut aproximativ douăzeci de ani de când îmi terminasem studiile de drept, avându-l coleg pe Stefan Baciuc. Într-o zi, mă cheamă la telefon un prieten care se întorsese de curând dintr-o călătorie în America de Sud. Când mă întâlnesc cu el, îmi povesteste că pe un aeroport, dintr-o țară a Sudului, a intrat în vorbă cu un alt călător român, un pasager al aceleiași curse pe care o aștepta și el. I-a spus cine este și l-a întrebat dacă nu cumva cunoaște un avocat, care profesează în București și poartă numele meu. Întâmplarea fericită a făcut ca cel ce îmi spunea toate acestea să fie chiar unul dintre foștii mei clienți. El i-a dat adresa mea poetului înstrăinat și, peste un timp, am primit de la acesta o emoționantă carte postală, un fel de mesaj criptic de câteva rânduri, printre care alergau doi

călăreți hawaieni; fuga acestora și literele poetului păreau mai degrabă niște unde de comunicare aflate sub teoria relativității lui Einstein, într-atât era de ciudat mesajul poetic pe care acesta mi-l trimitea!

Am povestit, la începutul acestor însemnări, cum am intrat în posesia adresei lui după ani îndelungați pentru că, în cartea postală cu călăreți hawaieni, Stefan Baciuc nu o menționase... Dar de ce, totuși, nu-mi trimisese adresa? Sau poate că vechiul meu coleg nu știa dacă nu cumva și eu mă schimbam. Nu mi-am putut da seama...

Am obținut, în cele din urmă, adresa și i-am scris. Destinul fusese cu el mult mai vitreg decât mi-as fi închipuit. Eu bănuiam că el călătorea, în anii exilului, la clasa întâi, dar am aflat că fusese silit să se afunde în gloata emigraților spre Brazilia și să trăiască alături de ei. Și astfel mi-am adus aminte cum George Meniuc spunea, în timpul studenției, că Stefan Baciuc scrie poezie pentru cei care călătoresc cu clasa întâi (George Meniuc scrisese o poezie care se numea, dacă îmi amintesc bine, *Clasa a III-a*).

Mi-a rămas drag Stefan Baciuc ca și George Meniuc. Pe cel dintâi îl revăd în orele mele calme. Cel de-al doilea, o dată cu terminarea Facultății de Filosofie, a optat pentru emigrarea în URSS, în speranța unei ascensiuni poetice care părea să aibă acolo mai multe șanse. Însă, curios, tocmai despre George Meniuc nu s-a mai auzit nimic de atunci! Stefan Baciuc îmi era drag, pentru că părea mereu un adolescent visător, avea un suflet de tânăr heruvim pe care, era gata, dacă ar fi fost cu putință, să-l scoată și să spună, „uite, dacă ai nevoie de sufletul meu, ia-l!”

N-am auzit niciodată din partea lui o vorbă rea, iar în polemicele literare în care se angaja (pentru că desi fragil, avea spirit de luptător) era cu totul adorabil. Iată ce îi scria autorului unui articol în care fusese înjurat: „De unde ai învățat dumneata un cuvânt atât de urât? ... Eu nu știu să înjur, n-am învățat! Îngăduie-mi, te rog frumos, răspunde-mi, cine te-a învățat un lucru atât de urât — și te mai rog, îngăduie-mi să-ți răspund cu frumosul”. Si apoi începea să facă aprecieri exacte asupra scrierilor ipochimenului, cu toată buna credință, nici vorbă să-l înjure sau să-l batjocorească, măcar așa, pe departe, ori printre rânduri...

Stefan Baciuc a plecat din țară — și multi dintre cei plecați s-au și rezeșit să trăiască acolo din *meseria* de înjurat țara... Despre el nu s-a auzit s-o facă vreodată, de altminteri, el a spus, încă din tinerețe, că nu știe să înjure. Și curios lucru, pe cei ce au înjurat-o țara i-a iertat, dar lui Stefan Baciuc nu i s-a iertat...

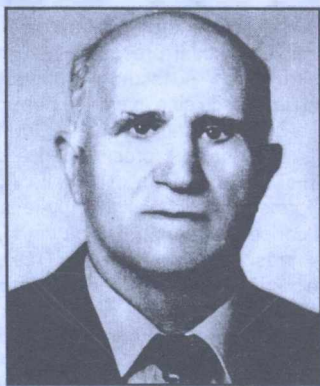
Totuși, un român năstrusnic (că numai așa îl pot numi pe acest temerar) s-a apucat să publice acum câțiva ani o clasificare a celor mai înalți munți ai României, în spirit, desigur: cel mai mare muzician George Enescu; cel mai mare savant — Mircea Eliade; cel mai mare sculptor — Constantin Brâncuși; cel mai mare poet și critic — Stefan Baciuc... As adăuga, cel mai mare filosof — Walter Biemel, care predă la Aachen. Observăm că toți locuiesc în străinătate...

Asadar după ce am obținut adresa i-am scris. Am primit de la el poeme despre care nu știam nimic... Obisnuia să scrie, după cât mi-am dat seama, scrisori foarte scurte, două-trei rânduri, și chiar m-a publicat în revista lui, *Mele*, cu o poezie din tinerețe, menționând că e vorba de un *poeta român*. Însă era foarte clar că fiecare dintre noi aparțineam acum altei lumi și că așa va fi până la sfârșit. Nu era vorba de două lumi doesebite social sau politic, ci era cu totul altceva, ceva pe care nu pot să-l numesc și să-l etichetez, așa ca un fel de falie adâncă, al cărei fund nu poate fi măsurat niciodată. După Revoluția română din decembrie 1989 am publicat în revista *Tomis* o poezie (*Spre Insula Dracului*), pe care i-am dedicat-o nu din sentimentul că de acum depărtarea dintre noi va dispărea, ci tocmai din acel sentiment difuz pe care l-am simțit că, dimpotrivă, această dedicație era ca o fluturare de batistă făcută de pe chei unui prieten pe care l-am iubit în tinerețe, dar care acum, aflat pe coavertă marelui transatlantic, se depărta de țărmul pe care eu mă aflam poate, pentru totdeauna. Ori poate era sentimentul apăsător că Stefan Baciuc, silit să pribegească și să se depărteze, cu fiecare zi, tot mai mult, ratase astfel marea poezie pe care generația noastră o așteptase de la el, și că nimeni altul nu era vinovat de aceasta decât soarta lui masteră, și nu mai puțin trista noastră soartă. Ori de câte ori îmi aduc aminte de poet îmi vine în minte versul lui mai de demult: „Cunoști tristetea unui robinet ce plânge noaptea în bucătărie?”

BORIS DEȘLIU

NICOLAE CARATANĂ

ANTOLOGIA T.

cuvintele nu le vorbești,
le sui

Dacă-as avea cuvinte și-aș putea vorbi,
as înălța cântări către zorii de zi
în clipa, când iarba, numai răsuflăt,
își caută o limbă, își caută un suflet.

eu nu îmi aduc aminte
să fi-nvățat a vorbi cuvinte.
Când am vorbit eu am vorbit statui,
am vorbit icoane, am vorbit stindarde.
Cuvintele nu le vorbești, le sui
pe-un drum care frige, pe-un drum care arde.

carte

Am scris o carte într-o limbă străveche.
E cea mai perfectă dintre limbi.
Limbă fără pereche,
nimic nu poți să-i adaugi, nimic să-i
preschimbi.

ezoterie adâncă!
Cuvintele-i n-au suprafată,
sunt vuiet și ruperi de stâncă,
sunt vuiet de munte de gheață.

Îmi umblă prin minte, îmi umblă prin soapte.
De-o citiți în miez de noapte
înainte de a cânta cocșii,
ați afla ce ne demândă strămoșii.

psalm

Caratanie,
inimă care n-ai primit nicicând vreo danie,
inimă care schiaună,
după-o altfel de floră și altfel de faună,
întunericul, oricât e-ntuneric,
l-ai putut converti
în voce de cleric
în slujba zorilor de zi!

Noroiul oricât de șiret,
așa cum cereau când mieii, când iezi,
l-ai modelat în glas de profet
în slujba zării și în slujba amiezii.

dobrogea

Aici am învățat să cânt
dintr-o toartă de ulcior de pământ
ritmuri de piatră și ritmuri de lut,
îngemănându-le printr-un sărut.

Gându-i de piatră nimbat de-auroră,
socotindu-l am soră.
Ritmu-i un adăpost în cetate,
socotindu-l am frate.

Aici oriunde mă-ntorn
îmi reazim sufletul de-o chemare de corn,
mi-l reazim de somnul strămoșilor,
de mine însumi se reazimă
ca un abur de-arama de azimă,
în zori la cântarea cocșilor.

muntele

Ce uriasă oprire din pas
muntele-acesta!
Tempesta
nu i-a urnit nici un glas.

O, nu-l urca,
e lacom, ursuz,
Urcându-l, robi-te-va să-i fii auz.

Nu-i vorbi prin flori de sălbatic ovăz!
Vorbindu-i, robi-te-va să-i fii văz!

Nu-l admira ca măret și frumos!
Admirându-l, robi-te-va să-i fii miros.

Și-i greu...

Nici nu știi cât este de greu,
tu, biet om de apă și de pământ,
să te preschimbi în flacăra și în cuvânt!

În prefata volumului său de teatru din 1875, Vasile Alecsandri explica astfel rolul social al teatrului: „... fiindcă noi nu posedăm încă nici libertatea tribunei, nici arma zilnică a jurnalismului, am proiectat să-mi fac din teatru un organ spre biciuirea moravurilor rele și a ridicolelor societății noastre”. Întelegem din spusele scriitorului pașoptist că publicistica noastră, cel puțin aceea cotidiană, se afla în mare suferință. Ne aflăm la o sută șaptezeci de ani distanță de când apăruse la Anvers prima gazetă. Fac precizarea, ca să se vadă ce distanță ne separă de Occident și în acest domeniu, dar, totodată, cât de repede s-a micșorat decalajul, căci, la nici jumătate de secol după constatarea lui Alecsandri, presa românească va cunoaște o veritabilă explozie cantitativă și calitativă. Sutele de publicații apărute în timp au impus întocmirea unor sinteze, a unor dicționare care să permită celor interesați accesul lejer într-un domeniu, trebuie să recunoaștem, destul de puțin spectaculos și solicitat. Au trecut opt decenii de la apariția, în 1922, a celei dintâi sinteze elaborate de Nicolae Iorga, *Istoria presei românești*. De atunci, domeniul s-a îmbogățit substanțial cu lucrări ce au abordat publicistica pe perioade, pe genuri literare, pe spații geografice, pe criterii ideologice, pe vârste (amintesc aici pe Tudor Opris cu *Reviste literare ale elevilor. 1834-1974. Istoria presei școlare românești*, 1977, E.D.P.), pe domenii de activitate etc. Iată doar câteva: *Reviste literare românești din secolul al XIX-lea. Contribuții monografice* (1970), *Reviste românești de poezie* (1972) de Emil Manu, *Presa literară craioveană* (1976) de Florea Firan, *Reviste progresiste românești interbelice* (1972) sau *Publicații progresiste sub îndrumarea și influența P.C.R. înainte de 1944* de George Sanda etc. Deceniul al optulea poate fi socotit fast în această direcție, Institutul „G.Călinescu” în special îmbogățind bibliografia de referință cu numeroase titluri. Consultând lucrările poți constata dinamica presei românești, inclusiv a celei literare, poți ajunge la anumite concluzii cu privire la producerea unor explozii cantitative ori la apariția singulară a câte unei reviste de direcție, capabile să influențeze vizibil evoluția literaturii. Un climat general favorabil culturii nu poate fi decât apt și pentru periodice, indiferent de profil. Așa se face că în anii interbelici ai celui de-al doilea clasicism românesc, se înregistrează cea mai fertilă perioadă pentru presa literară română. Acesta este și obiectul cercetării volumului *Reviste literare interbelice* (Ed. Dacia, 2001) de Nae Antonescu.

După un moment de colaps al literaturii în primul război mondial, resimțit și la nivelul publicisticii culturale, sfârșitul flagelului, întregirea României dau un mare avânt continuării procesului de modernizare. Reapar periodice precum *Literatorul*, într-o nouă serie, *Luceafărul* (mutat la București), *Viața românească* (trecând prin intermediarele *Însemnări literare*) etc. Lor li se adaugă, de-a lungul anilor, sute de periodice, unele efemere, ca de exemplu *Fapta*, altele cu un rol covârșitor pentru destinul literelor românești precum *Sburătorul* sau *Gândirea* ori revistele avangardiste *Integral*, *Contemporanul*, *Punct*, *Unu* s.a. Fac aceste observații, fiindcă în volumul prezentat aici ele nu sunt incluse.

Nae Antonescu este un nume mai discret în istoria literară, cantonat în sfera „revuisticii”. Este autorul unui mare număr de articole și studii (patru sute douăzeci și șapte, cum ne precizează, cu acribia cercetătorului, în *Prefată*), apărute în diverse reviste, și al volumelor *Reviste literare conduse de Liviu Rebreanu* și *Jurnalul literar*. Treisprezece studii despre tot atâtea periodice apărute între cele două războaie mondiale formează cuprinsul unei cărți de real interes nu numai pentru specialiști. Sunt prezentate și comentate următoarele reviste, în ordine: *Universul literar*, *Însemnări literare*, *Cetatea literară*, *Capricorn*, *Bilete de papagal*, *Kalende*, *Ideea europeană*, *Viata literară*, *Criterion*, *Mesterul Manole*, *Ethos*, *Revista română* și *Grai și suflet*. Lipsesc revistele din Transilvania, lipsește *Revista Fundațiilor Regale*. Cum spuneam, *Sburătorul* este exclusă, dar locul este suplinit de unele reviste aderente, cum sunt *Universul literar*, *Cetatea literară*, *Kalende* ori *Ideea europeană* de orientare modernistă, cu intenția de a contribui la risipirea confuziei valorice în spiritul mentorului, recunoscut sau nu, repudiat de unii, Eugen Lovinescu. În schimb, absenta *Gândirii* nu este suplinită de nici un periodic cu orientare apropiată, care să fi consolidat orientarea literară gândiristă. Nu discut opțiunile autorului. Poate că le-a prezentat cu altă ocazie și nu am

cunoștință, poate că s-a scris prea mult despre ele — într-adevăr, unele au beneficiat de întinse studii monografice —, poate că o anume „clasicizare” prin studierea în învățământul preuniversitar a făcut inutil demersul includerii aici. Constat o bună cunoaștere a producerii discursului — mă gândesc dacă nu cumva și anumite proceduri de *excludere*, nu doar construcția lui formală, îmi sustine afirmația — ca și calitatea unor judecăți critice de valoare. Nu este vorba despre o acceptare globală a observațiilor și concluziilor, dar în mare măsură ele exprimă juste aprecieri, cele mai multe fiind „valide”, să spunem așa, de istoria și critica noastră literară.

O revistă mai puțin discutată, în raport cu alte reviste ce n-au stârnit atâtea patimă, este *Kalende*, editată în două serii. Prima serie *Kalende. Revistă lunară, literară și științifică* apare în perioada noiembrie 1928-martie 1929. Directorul ei este Vladimir Streinu, ceilalți membri fondatori fiind Tudor Soimaru, Pompiliu Constantinescu și Serban Cioculescu. Exceptându-l pe T. Soimaru, pe ceilalți i-a legat, printre altele, interesul enorm acordat lui Arghezi. De formație spirituală franceză, cu

NICOLAE
ROTUNDREVISTE LITERARE
INTERBELICE

mentalitate de intelectuali europeni, *kalendistii* au reactionat violent la misticismul gândiristilor acuzați de „lene a cunoașterii”. Orientarea lor este prooccidentală și vedeau salvarea culturii prin integrarea europeană, ceea ce i-a dus la un conflict inevitabil cu ideologia de la *Gândirea*, despre care P. Constantinescu declara în articolul „Intelectuali”, nr. 3-4, 1929, că se lasă mângâiați de aripile grației cerești și că gruparea *Kalende*, „neavând predispoziții pentru o experiență mistică, nu înseamnă că nu înțelegem fenomenul în latura lui estetică”. Criticul va dovedi adevărul acestor spuse, dar numai parțial, căci monografia lui din 1940, *Tudor Arghezi*, va fi criticată de S. Cioculescu, pentru renunțarea la principiul estetic în favoarea perspectivei religioase (filozofică și teologică). Cioculescu va fi în polemică și cu Vi. Streinu, fiindcă ultimul afirmase că „Articolul lui Cioculescu se luminează de o fervoare ce îl așează pentru necunoșcători printre neofiti” și exprimase serioase rezerve față de volumul de debut editorial al poetului: „Si în sfârșit acum, când mecanismul arghezian îmi stă demontat în față, sau cel puțin îmi închipui aceasta, simt că dincolo de teme, procedee, compoziție, ritmică, psihologie și influențe, rămâne un duh inanalizabil, care mă umilește. Încerc o dramă de inteligentă”. Serban „cel Rău” va riposta printr-un articol, „Între critica profesionistă și critica artistilor”, unde contestă capacitatea de analiză a lui Streinu, aplicarea defectuoasă a metodei,

încheind cu o ironie la adresa „criticului artist”: „Asadar critica artistului care este Streinu demontează mecanisme, ca și critica de profesie, și se oprește, nepuțințioasă, la acel «duh inanalizabil», firește, doar de criticii de meserie”. Am făcut această divagație spre a arăta că, în pofida unor opinii

critice divergente, unele urmate de malitiozități, unitatea tinerilor critici de la *Kalende* s-a probat prin acuzarea misticismului, a exacerbarii de către gândirști a specificului național (Ralea combate tradiționalismul lor ca pe un concept perimat) și clamarea principiului raționalității și lucidității de către P. Constantinescu. Ce doi sunt teoreticienii revistei. P. Constantinescu semnează cronică literară. T. Arghezi, Simion Stolicu și T. Soimaru colaborează cu literatură, Cioculescu, Vianu și Ralea cu eseuri. Sunt de semnalat, în această primă serie, răspunsurile la ancheta redacției formulată în cinci întrebări (ca de exemplu, cea referitoare la tendința culturii postbelice și depășirea naționalismului la care răspunde Arghezi, C. Rădulescu-Motru, N. Davidescu, Radu Dragnea etc.), ca și articolele referitoare la situația romanului românesc. Seria a II-a are o situație aparte: la 1 ianuarie 1936 apare la București *Preocupări literare. Revista Societății «Prietenii Istoriei Literare»*, periodic mensual, sub directoratul lui P. V. Haneș și, între 1939-1948, sub cel al lui V. V. Haneș, când de la nr. 3/1942 titlului i se adaugă și denumirea *Kalende*, pentru ca, de la numerele 6-7/1943 până la sfârșit, august 1944, să apară cu titlul *Kalende* și subtitlul „Revistă de critică, literatură și istorie literară”. Explicația mai credibilă a acestei „înginerii” ar fi aceea conform căreia „criticii de formație estetică au fost izgoniți în aprilie 1941 de la *Revista Fundațiilor Regale* de către noua conducere, pe motive politice, și astfel s-au văzut lipsiți de posibilitatea comentării fenomenului literar contemporan”, cum spune autorul. Nae Antonescu face o prezentare a principalelor orientări ale revistei, dintre care desprindem opiniile vizavi de destinul romanului românesc, ce au avut ca scop, declarat ori nu, formarea unei concepții estetice asupra acestei specii. Reamintesc că, în 1927, Mihail Ralea publică în *Viața românească* articolul „De ce nu avem roman?”, urmat de vii dezbateri. Mai toți criticii și-au exprimat poziția de-a lungul vremii cu privire la genul românesc, inclusiv cititorii *Kalende*-lor. Unele intervenții au fost găzduite de paginile revistei, serie veche și nouă. Amintesc amplul articol al lui P. Constantinescu, „Considerații asupra romanului românesc”, în *Kalende* nr. 1 și 2/1928, care avansează puncte de vedere extrem de interesante, cum ar fi acela după care romanul nostru va deveni universal, atunci când personajele își vor căpăta autonomia internă, când se vor elibera de agresiunea socială și vor face trecerea „de la genul autohton documentar și descriptiv la genul pur general omenesc”. Multe idei incitante se întâlnesc în articolele lui Vladimir Streinu care, totodată, trebuie amendat pentru cecitatea împardonabilă în cazul unei asemenea personalități ca a lui. Mă refer la pamfletul *Tremuricii*, pe care îl discută și autorul cărții, cu înțelegerea cunoașterii situației prezente, unde adversarul neostenit al *Gândirii* crede că romanul nostru de după 1930, pe care azi l-am numi homodiegetic, era lovit de „un discredit grav” și înlocuit „cu măruntisuri amoroase în doi, puse la persoana întâi și la modul spovedaniei, un fel de registre autoscopice, simple file de psihologie febrilă”. Criticul va insista în eroare și mai târziu — pamfletul apăruse în 1942 —, în 1946, în „Romanul roman”, din *Semnalul*. Clamându-și părerea că romanul e viabil doar în sinteza „creației” cu „analiza” (folosim termenii lui Ibrăileanu) conchide că „romanul analitic, autobiografic sau subiectiv” determină o reducere drastică a personajelor, devine o autobiografie, se manierează și *lirizează* specia. Este limpede astăzi că lucrurile n-au evoluat astfel, că temerile estetului critic s-au dovedit fără teme.

De atenție au parte și revistele scrise în bună măsură de chiar întemeietorii lor: *Cetatea literară* a lui Camil Petrescu, *Capricornul* lui G. Călinescu și *Biletele de papagal* ale lui Tudor Arghezi, unde, ca și în alte cazuri, se impun documentația și justa proporționalitate. Ne separăm de opinia autorului după care minusculul periodic arghezian ar fi apărut în șase serii, incluzând aici și rubricile din *Informația zilei*, 1943, și *Arges*, 1966, optând pentru cele patru serii independente: februarie 1928, iunie 1937, decembrie 1944.

Volumul lui Nae Antonescu, *Reviste literare interbelice*, rămâne un document credibil, ce nu poate fi ignorat de nici o bibliografie de specialitate.

EDITURA
EX PONTO

CĂRȚI APĂRUTE:

Existențe și creații
literare
de Pericle Martinescu.
236 p.

Jurnal intermitent
de Pericle Martinescu.
390 p.

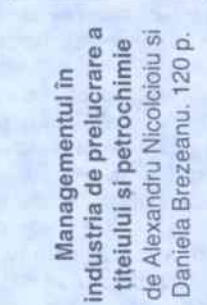
Zăpodie
de Florin Șlapac.
Poem. 102 p.

Coadă de șopărlă
de Ion Sulea.
Versuri. 58 p.

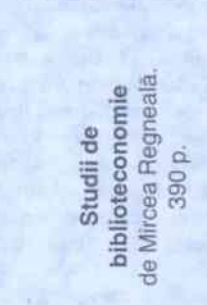
Întoarcerea către sine
de Ioan Roman.
430 p.

Managementul în
industria de prelucrare a
titeiului și petrochimie
de Alexandru Nicoliciu și
Daniela Brezeanu. 120 p.

Revista română de drept
maritim.
Anul III nr. 2/2001.
Colecția „Themis”. 184 p.

Studii de
biblioteconomie
de Mircea Regneală.
390 p.

MIRCEA REGNEALĂ
STUDII
DE
BIBLIOTECONOMIE

perpetuarea
candorii

Premiată pe la diverse concursuri naționale, tânăra prozatoare Adina Lipai își strânge, nu fără a înfrunta inerentele penibilități editoriale ale tranziției, povestirile în volumul *Nimic* (Ed. „Tritonia”, București, 2001). Una din temele constante ale cărții e refuzul copilului și adolescentului de a deveni duplicat, ființa candidă și fragilă luându-și instinctual măsuri de protecție în acest sens. În *Vârsta naivității*, de pildă, o absolventă a clasei a patra, pionieră premiantă, nu găsește și nici nu înțelege de ce ar trebui, la sugestia tatălui ei, să multumească învățătoarei pentru efortul depus de-a lungul unui ciclu de studiu. În plină criză și disconfort al adolescenței, două liceene, protagoniste prozei *Revelionul*, hotărâsc, și parțial traduc în faptă, să-și petreacă noaptea dintre ani, în cimitirul orasului. E modalitatea lor năstrusnică de a fugi din mijlocul unei lumi urâte și mizerabile supuse tuturor conveniențelor sociale. Locul de oază a frumuseții fragile și a purității e jucat (în *Volbura*) de Parcul Rozelor, topos invadat, în chip parabolic, firește, de tot felul de plante agătătoare înăbușind cromatica florală paradisiacă de până atunci, iesirea din copilărie fiind, prin excelență, aceea a uniformizării și a pierderii identității. Copila din piesa *Ceva* se opune din răsuputeri internării unei bunici sclerote înăbușind înăbușind singura ființă care-i amintea plenitudinal de copilărie. După moarte, năluca bătrânei devine o prezentă benefică pentru mилоasa nepoată căreia-i parvine caietul de însemnări al răposatei, pledoarie implicită a credinței mântuirii prin text. Paradisul din imaginație e, de fapt, iadul din realitatea căreia i se forțează frontierele. În *Ușa*, povestire de factură onirică, se întâmplă coborârea în subteranele propriei ființe, plonjarea în subconstient. În pivnița de sub școală în care tinerii dintr-un sat organizează discotecă, complăcându-se într-o convenție a vârstei teribiliste, naratoarea constată cum, conform dicționarului după care „somnul rațiunii năște monștri”, desenele se reifică și se vivifică agresiv. Adulții lipsiți de imaginație eidetică (părinți, educatori etc.) videază fantezia copiilor, o fletisează cu orice prilej, o scot din poveste. Copiii sunt aruncați într-o lume a automatismelor, într-o existență lipsită de orizont, rămânând adesea cu adevărate robinsonade postapocaliptice (v. *Îngerul lui Ezechiel*). De la o vârstă încolo, drumurile nu mai duc nicăieri sau, mai bine spus, se înfundă în cimitire alături de cei deveniți deja amintiri. Nu puține sunt prozele în care se meditează asupra dispariției speciei umane ca urmare a distrugerii cu bună știință a echilibrului ecologic și a intensificării agresivității larvarității miasmatică ori a rozătoarelor care proliferază nestingherite pe ruinele unei civilizații care s-a autodevorat (v. *Ultimul gând*, *Lucruri normale* etc.).

Meditație despre neliniștile omului modern, cartea de debut a Adinei Lipai e demnă de toată atenția, propunând o prozatoare de mare forță.

pulsul tranziției

Chiar dacă, dintr-un defect de legătură, cartea lui Valentin Sgarcea, *Întâmplări din preajma ta* (Editura „Leda & Muntenia”, Constanța, 2000), face imposibilă (în sensul că lipsesc pagini), interpretarea ultimelor două povestiri, ea tot îi smulge, în final, o lacrimă prin a cărei ceată o azezi pe un raft de bibliotecă pentru a n-o mai redeschide niciodată, așa cum remarcă Alex. Stăfănescu recenzând, cândva, un roman al lui Valentin Serbu. Si asta pentru că e prea multă suferință închisă în ea, o suferință cu care suntem contemporani până la identificare, încercându-ne, în același timp regretul și, de ce nu rusinea, că nu noi am diagnosticat-o și n-am avut nici tăria să-i acordăm azil literar. Personajele lui Valentin Sgarcea sporesc galeria inadaptabililor, a celor pe care vremurile nu-i mai implică, scotându-i dureros din rosturile lor și marginalizându-i la vârstă la care nu se mai pot replea socio-profesional. Plonjeurile în amintiri sunt cu totul străine de orice efect cathartic. Ba, mai mult decât atât, ele fac și mai pregnant sentimentul de singurătate și de ratare angostantă ori de ireversibilă deviere a destinului. Cioranianul „n-a fost să fie” emblematicizează balcanic mai toate povestirile.

Prozatorul se apleacă cu duioșie și înțelegere asupra personajelor sale memorabile prin disperarea care le lovește (trecerea în somaj, sărăcia care-i împinge la despărțirea de proprii copii, furtul banilor câștigați cu trudă și umilită dincolo de fruntariile țării, renunțarea la idealuri cum ar fi cel al unui profesor de geografie care toată viața lui a visat, aidoma unui funcționar camusian, să scrie o povestire, suportarea jignirilor și cinismului mitocănesc venit din partea îmbuibatilor tranziției ori a politicianilor gregari și călăuziți de oculte intenții restauraționale etc.). Într-o lume literară a tuturor experimentelor scriiturale fantastico-crypto-

evazioniste, discursul preponderent realist propus de Valentin Sgarcea are efectul unei oaze ozonate într-un pustiu torid. Și e o nedreptate că despre acest scriitor se vorbește atât de puțin.

ION ROȘIORU

un eseist laconic

Seul, înainte de toate, este o operă de personalitate, spunea undeva Adrian Marino. În eseu, definitorie nu este problema justetei, ci prezența sau absența personalității, în gestul descoperirii și formulării ideilor. Interesează nu atât ce spui, cât mai ales cum spui. Iar Laura T. Ilea (în volumul său de debut *Meditații inactuale*, girat de Sorin Vieru și prestigioasa editură Paideia) spune bine ce alege să spună. Nu stim ce vârstă are autoarea, dar avem de-a face deja cu un eseist versat, la care ideile sunt supuse unui unghi foarte personal de efracție, exprimând, cu deschidere maximă și cu necesarul curaj al opiniilor, câteva impresii lucide, cu caracter mai mult sau mai puțin subiectiv, marcate însă de o maturitate a scriiturii și un laconism superior.

Dând, cu subtilitate și distincție, câte un brânci amical miturilor intelectuale moderne, scriind despre cuvinte, despre creație, despre tumultul vieții interioare, despre omul modern și vârstele sale, despre individ și națiune, despre iubire sau istorie, Laura T. Ilea dovedește, în micro-eseurile sale, o vocație aproape socratică. Ea gândește concomitent în ordine abstractă, extrapolând și generalizând cu intuiția adevărului, deși nu e de neglijat doza de tensiune dintre îndoială și certitudine, conținut și aparență, limbaj și implicatii. „Prospectările” sale sunt dezbateri lirice, neînhibate, caracterizate de miscarea suplă a ideilor, mersul sinuos și flexibil al demonstrației, elegantă, acurată și o surprinzătoare sobrietate. Autoarea a vrut să evite destinul celebrei starete Hildegard von Bingen, care s-a îmbolnăvit din cauza neputinței de a-și face publice, multă vreme, viziunile, de a penetra materia obscură a minții semenilor cu lumina înțelepciunii adunată în cuvinte. Laura T. Ilea are șansa de a-și elibera obsesiile și luxurianta ideilor în aceste micro-studii, ce încearcă să identifice trăsături definitorii ale epocii și oamenilor săi, date ontologice, esențe, resorturi, motivații, oglindind „aluviunea de rumori” a lumii, cu „coordonatele sale vertiginoase”. Chiar dacă e, pe alocuri, mult prea pasională și cu tendințe integratoare ori marcată de pretiozități, scriitura dovedește suficient rafinament și deschidere amplă către sociologie, teoria istoriei sau filosofie. Antologice sunt paginile despre specificitatea românilor — („un popor fără glorie”), cele ce analizează anonimul ori iau în discuție natura emoțiilor. Autoarea e în stare să depășească schematismul și banalitatea ideilor expuse, încorporându-le, cu un anume hedonism al scriiturii, în pagini seducătoare, unde dă frâu liber naturii subiective, creatoare.

Deși nu-mi închipuiam că se pot „expedia”, cu un amestec de infatuare și inocență, atâtea probleme serioase în doar câteva zeci de pagini, iată că volumul Laurei T. Ilea îmi nimicește prejudecata, dând la iveală o serie de meditații mature, deosebit de crude pe alocuri (și destul de actuale — în ciuda modestiei din titlu), unde informația, cultura și eruditia nu sunt doar mimate, ci autentice.

GABRIELA INEA

clonarea

Povestea aceasta o spun / cu nesat înghit aerul mării / visez faptele omului / si-n veacuri îmi spāl conștiința... Cu aceste versuri, poetul Claudiu Mităni își încheie cartea *Clonarea* (Ed. „Paralela 45”, Pitești, 1999). Este aici o poetică a sincerității într-un spațiu personal și cu un limbaj care se dorește a fi propriu.

Poetul Claudiu Mităni semnifică excesiv durată, simultaneitatea și succesiunea evenimentelor. Impresia dominantă e că stările poetice sunt unor mimate, regizate cu abilitate de un „eu” liric care trăiește doar în oglinda gândului său ori a cuvântului dintr-un timp restrâns, când coloana vertebrală a discursului „izvorăște” cu înțelegerea dialectică a existentei: „Cu adevărat utopie. / Fiindcă am străbătut / Canalele acestei singurătăți / dedată la desfrâu / ca melancolia unui infante. / Habar n-avea spinul / ametitor de carnal / în frăgezimea acestei diminui / Habar n-avea / cu adevărat utopie. / Fiindcă am invocat timpuri / în care eternitatea / se scurgea prin singurătatea / mădulelor tale / timpuri în care totul fosnea ametitor / răsărea sângele / carena sufletului / prin arhipelaguri imemorale / habar n-avea / Într-o pădure de crini / unde aromele se frăgezeau / te scăldai în băile auzului / si te volatilizai.” (pag. 30).

Claudiu Mităni își păstrează semnul autenticității în cadrele unei „alianțe” de vitalism și reflexivitate, de notăte fulgurantă cutrimiteri livrescă și face o bună transformare a acestor componente, prin transferarea lor într-un univers problematizat: „Un cimitir de cuvinte / un coviltir de cuvinte / un asezământ de cuvinte / un acoperământ de cuvinte

/ Zile și nopți sunt ele pe drum / se sting ele pe drum / se aprind ele pe drum / Te asteaptă acolo / unde nici nu te-astepti / te poartă acolo / unde nici nu gândești / simplu / te afli pe drum / si-nerci să-ti explici sentimentele / si mai presus? / Mai presus / se scutură frunzele / se scutură frazele.” (pag. 57). Suficient de egal cu sine în creația poetică, această punere a existenței sub semnul „Creației” nu se schimbă, chiar dacă expresia poetică devine mai aspră, mai frustă. Poetul evoluează (totuși) spre anume forme simbolice, fluidizându-le, ajungând la poemul concentrat: „gură și iarbă verde / răsărit și apus / și iarăși gură / și iarbă verde / răsărit și apus / Casă de pământ / ființa ta.” (pag. 52) sau: „Imaginea mea lângă mine / sunt singur / omul doarme / lângă mine imaginea mea / omul doarme / sunt singur.” (pag. 50).

Textul comunicării poetice e deseori fragmentat, lăsând loc jocului presupunerilor. În fine, lirica lui Claudiu Mităni se individualizează prin stăpânirea și siguranța limbajului ce realizează o tensiune între sintaxă și prozodie, generând efecte stilistice deosebite.

VICTOR STEROM

în peșterile marine

Radu Șuiu este — cred — ultimul scriitor boem pe care l-am cunoscut. Existența și poezia sa nu se încadrează în stasul actual, nu pot fi ordonate în vreun fel. Nici un canon nu-l acceptă pe autor. După ce timp de aproape treizeci de ani și-a risipit textele prin paginile celor mai importante reviste de cultură din România, el se *adună* într-un volum de debut: *Aora* (Ed. Ex Ponto, 2000).

Poezia pe care o practică este în primul rând comunicare, o comunicare realizată de obicei într-o situație de o mare presiune ontică. Autorul nu poate atinge profunzimea cunoașterii, totalitatea ei, decât în imaginar, într-un imaginar filtrat prin perdeaua îngălbenită a suferinței. Khatarsis-ul său este aproape unul provocat. Aici lumea nu-i un text care se scrie și se autodescrie, ci un teritoriu care reinventează continuu, care poate produce mituri noi. Scriitura este ca o apă adâncă, pe fundul căreia pestii înmulțesc sensuri. Deci: transparentă, echilibrată, lipsită de gratuități stilistice, un adevărat *acord fin* („Așa cum te chinui / să prinzi un post străin, / să sucești stiloul la dreapta / învârti până la refuz / lujerul ultimei iubiri vesnice”).

Volumul *Aora* nu are o structură programată, clară, nu țese o poveste de la început până la sfârșit. Este o *simplă* culegere de poeme (seleceate dintre cele pe care autorul le-a publicat în ultimele două decenii), în care erosul și *sensitivitatea marină* fac corp comun. Asta nu înseamnă că Radu Șuiu e un poet facil. Demersul său are o cu totul altă relevanță, fiind — după cum am spus — mult mai profund.

Modernist prin excelență, poetul nostru se lasă devorat de propria-i lume, pe care o visează la nesfârșit. Ca și grecul Seferis, el își descoperă o *sete*, o *iubire*, un *extaz* doar în *peșterile marine*, unde cei mai mulți dintre noi nu vor ajunge niciodată.

GRIGORE ȘOITU

„jurnalul” unui
însingurat

Alta cuvintelor obosite își intitulează compunerea școlărească tânărul cronicar (?) Marius Chivu, găzduit mult prea generos de redactorii *României literare* (nr. 24 / 20-26 iunie, 2001, pag. 4). Dintr-un început, condeierul lasă impresia că face referiri la noul volum de versuri al poetului ieseian Cassian Maria Spiridon — *Dintr-o haltă părăsită* — având în vedere temele și motivele poetice detectabile în volumele anterioare: „*Dintr-o haltă părăsită* nu este altceva decât o prelungire a vechilor obsesii și stări, într-un efort poetic zadarnic, care riscă pericolul redundanței.” De unde știe Marius Chivu că noul volum ar fi „o prelungire a vechilor obsesii și stări” — poetice, desigur — dacă nu-si sustine afirmația cu ilustrații din volumele anterioare? Spre a-si argumenta zicerea, ar fi putut urmări — comparativ — măcar una din *obsesii* prezentă în noua carte și cum devine *efortul poetic zadarnic*, prin faptul că aceasta (obsesia) e doar reluată, fără a i se fi conferit vreo semnificație aparte. Mă rog, e o chestiune de metodologie de lucru a fiecărui cronicar. Nu intentionez să dau sugestii. E treaba fiecăruia. Dar Marius Chivu este rău intenționat în compunerea sa, mai cu seamă că dorește cu obstinație să minimalizeze o carte care are certă finalitate estetică.

Asa-zisul cronicar, susținând că ar parafraza două versuri din volumul mai sus amintit al lui Cassian Maria Spiridon („Poezia / o cale ferată plină de saicâmi și bălării”), induce în eroare cititorul. *E ușor a scrie cronici, când nimic nu ai a spune!* Iar Marius Chivu n-a spus nimic în compunerea sa. Rupte din contextul poeziei, cele „două versuri” nu lasă nici o impresie estetică. De fapt, Marius Chivu nu cunoaște semnificația verbului *parafraza*. Dacă ar fi știut, n-ar

fi pus ghilimele în fața unui cuvânt care nu-i aparține poetului. Căci versurile incriminate erau: „viața / o cale ferată plină de salcâmi și bălării”. Condeierul aici se opreste, ignorând contextul. Pentru că dacă l-ar fi citat sau s-ar fi referit la el, cititorul ar fi înțeles (măcar el, dacă Marius Chivu n-a fost în stare) semnificația pe care poetul o dă vieții: „viața / o cale ferată plină de salcâmi și bălării / de arbori / de-acuma / îmbătrâniți și înfrățiti în rele / si spini puzderie / au năvălit / în libertate / pe locul unde locomotiva faptelor / vagoanele multime / s-au miscat / cândva / în scopuri clare”.

Mesajul noului volum de versuri al poetului iesean își află miezul în versurile care încheie poezia *Din halta părăsită*: „vă scriu din halta părăsită / a unui secol care moare”. Aflat sub zodia unui astfel de „fin du siècle”, eul poetic — „un suflet singur / înstrăinat / si coplesit de-atâtea vechi păcate” — preferă schimnicia, pentru că acest veac grăbit — prin excelență unul al nepăsării și al egoismului cras — nu i-a prilejuit decât o înstrăinare a sinelui: „sătul de toată a mea alcătuire / sătul de-a-mi umple clipele fugare / (...) retras / as vrea să fiu în schimnicie / să-mi reculeg / o existență-nțâmplătoare / supusă unui ocean de nepăsare”. De aici și sentimentul inutilității, al zădărniciilor, care generează tristetea apăsătoare: „tristetea mea îmbracă haine felurite / si măști schimbă / prea grele / toate / de-nchipuite si reale lacrimi” (*Tristetea îmbracă haine felurite*). Conștient că omul aparent e propriul stăpân: „de toate sunt măhnit și fără de măsură / în lume par un mecanism / condus de nestiute părgihii” (*De toate sunt măhnit*), poetul accentuează în alt loc sentimentul tristetii, recurgând la paradox: „să ai un urias sentiment / al zădărniciilor / si să rămâi / nesfârșit de util / ce tristă / abia înțeleasă pedeapsă”.

În strânsă relație cu tema tristetii se află două motive: *singurătatea* și *lacrima*. Eul poetic nu numai că se simte străin „în această lume” (*Cu pași tăcuți / faleza*), dar înțelege că înstrăinarea a contaminat și partenera, încât s-a ajuns la noncomunicare: „suntem lumi / atât de diferite / zbuciumate / încarcerati în ramele tăcerii” (*În atelierul de pictură*) sau în alt loc (*Mantia vinetie*), ea a uzat de strategia retragerii în sine: „tu / singură / pustie / în anzii inimii ascunsă”. Izolat de lumea exterioară, *marele singuratic* declară în poezia *Un film*: „am nostalgia unor clipe si lucruri / repetate / un film pe care-l regizez mereu în minte / cu lacrimi...”. Pornite din străfundul inimii, lacrimile își scriu istoria lor la lumină: „în inimă se-ascund atâtea lacrimi / cuminti ele asteaptă / să vină / la lumină / acolo / pe obraz își scriu / istoria întreagă” (*Poem din Vesel*). Iată câteva aspecte evidențiate de scriitura unui însingurat. Din această perspectivă, cartea lui Cassian Maria Spiridon este un „jurnal” în fragmente, redactat într-o *haltă părăsită*.

CONST.MIU

tehnica loviturii de crater

Depresiunea, ca topos fantastic, din *Rezervatia de lux* (1995) devine *crater* în cea mai recentă carte a lui Marius Tupan **Batalioane invizibile** (Fundatia „Luceafărul”, 2001, 284 p.), locuitorii aceleia numindu-se, bineînțeles, craterieni. Imediat ce acceptăm această convenție, si deci străduinta prozatorului de a fi coerent în intricatele sale invenții, realizăm sunetul si imaginismul stilistic cunoscut, baladesc si fabulariu, ce introduc un final de cronică sodomizată din interior de un virus privativ de imunitate. Depresiunea sau craterul (provocat de un meteorit), nu altceva decât comunitatea mitologiei personale a autorului, în fond obsesia propriei țări *atunci si acum*, revine în forță în ipostaza ei milenaristă, ca posibil poligon de experiențe politice, demografice, economice. Escogitate de lideri autohtoni, perfecționate de *venetici*, tentativele acestora din urmă subsumându-se unor scenarii curat diabolice. Ei nu pregeț să recurgă la un fel de război psihotronic, emitător de *auzenii*, *mirosenii* si *vedenii*, spre a-i ține sub control pe băștinasi, spre a le înrăuri vointa, credința si chiar destinul. Tinta acestor directori de conștiință ar fi puterea discreționară asupra maselor, în spetă, scoaterea comunității Sipote din orgolioasa, dinastica, incoruptibila sa izolare, spre a fi adusă la starea de anexă sau colonie oarecare a marelui imperiu globalizant, devorator al identității, în fond al libertății comunitare si naționale. Reprezentantii acestui plan ocult sunt *veneticii* din Sipote, începând cu guvernatorul, Răzvan Patriciu, si terminând cu Gratia Morinsson, seducătoarea *transfugă*, biolog si cameraman. Asa cum vom vedea, o dată dejucat planul de lovitură *de crater*, pus la cale de vice-guvernatorul Grigore Plagamat, comunitatea va intra pe mâna unui *expert militar*. Obsesia si culisele puterii, maladia scenariilor si a suspiciunii, dihonnia generalizată din sânul *elitelor*, cu profunde urmări în tesutul social, virusarea acestuia prin sincronizarea forțată cu paradisiurile artificiale de imitație, tot acest tablou al confruntării *craterului* cu provocările „batalioanelor invizibile”, este o posibilă ogindă a României actuale. Între *utopie* si *parabolă*, vorba lui

Ion Rosioru, în volumul omagial dedicat vieții si operei lui Marius Tupan.

Sunt niste roluri, măști sau marionete maniacale, cu autonomie condiționată, credibile doar în impostura lor disperată. Supraviețuiesc epigonic unui trecut si unor performanțe profesionale, politice sau amoroase ce nu sunt decât legende sau colportaj; în rest, viața lor nu e decât o neîntreruptă macerare si risipă de ambiguități ale cercului vicios. În lungi fraze supercorecte autorul ne înbie să ne înfruptăm din lecturile sale de popularizare a manipulării biopsihologice, aplicată craterienilor din adăpostul de protocol al guvernatorului, cu știința expertei medicale Lelia Cordin, si cu participarea extraordinară a exorcistei Gratia. Un rol foarte important în conservarea purității clanului îl are *vizionarul* Miru Rozeta, ce-i prilejuieste romancierului cele mai reușite cascade ludic-oximoronice, sub transă onirohipnotică. Si totuși *craterul*-paradis, ofrandă aproape demiurgică, pacificat de bătrânul, statuarul, acum decrepitu Rinu Arvunescu, ferit de războaie sau stihii devastatoare, creuzet de magice sau mimetice metamorfoze, agonizează sub mormul destrămării, nutrit de *venetici*, dar si de colaborationisti băștinasi, gen Furgoteiu. Semnele involutiei anunțate nu întârzie să apară: furia erotomană (inclusiv accese lesbiene), etilism, incesul cu avortonii zoomorfi aferenti, contrabanda, averi ilicite, infanticidul, dar mai ales ura, delatiunea si în fine, răzmerița. Cobaii acelei guri de rai misterioase sunt cu atât mai cooperanti la marele sacrificiu „științific”, cu cât liderii lor se comportă după un algoritm nicădă declarat. De partea cui e Lelia Cordin, titloarea oficială a guvernatorului? Sau Miru Rozeta, membru al gărzii pretoriene? Dar Plagamat, enciclopedistul ambulant si vice-guvernator de paradă, ateu, ce-si face din urmărire, acuzarea si eventuala eliminare a *vizionarului* Miru, scop al vieții? Fără să-i excludă pe Lelia sau pe istoricul Răzvan Patriciu din planurile sale de răzbunare. Grigore Plagamat este figura cea mai credibilă a romanului prin cote-ul său uman, de maniac fără acces la „centrul în jurul căruia gravitau spiritele lumii”. Plagamat este robul si victima propriilor conjecturi seditioase, lipsit cum e de virtuțile anticipatiei, selectiei, predictiei si vizionarismului, avute în cel mai înalt grad de adversar său, Rozeta, si în felurite grade de celelalte personaje. Plagamat nu ezită să aibă un monolog interior în chip de dialog cu invizibilul vizionar, spre a-si descărca *zgomotul* si *furia* propriei neputințe de detectiv nemântuit si plâsmuitor de scenarii si replici, fie si în latină, ca orice enciclopedist ce se respectă. Mai puțin odios, totuși, decât guvernatorul ce „plănuia exterminarea craterului”, înconjurându-se de aventurieri pe care-i manevra în funcție de calculele si setea sa de plâsmuitor de istorie. *Modelele scripturale* erau de domeniul trecutului, cele reale contau. Cele ce depistau sau întretineau semantica imaginarului colectiv cu reglările sale de conturi înăbusite, ce inculcau imaginea video compensatoare a obsesiei invizibilului, a „batalioanelor invizibile intrând în crater”. Craterienii devin interactivi față de proiectiile pe bolta telurică, solidari cu sarjele viteazului cu imunitate divină în contra batalioanelor vrăjmase. Roman al unor lecturi metabolizate, al unor experiențe directe doar în descrierea peisajului natural sau al unor vicii întrupate de numita Reta, Sabina, Furgoteiu s.a.m.d., *Batalioane invizibile*, cu epicul său mediat, cu un regim crepuscular instaurat de triplu spot halucinogen ce justifică strania, fiabila diafragmă între lumini si umbre, între maleficiu si redemptiune, sugerează, printre altele, strategiile de adulterare a realului, prin tehnici de relativizare si derealizare a lumii, a viului, a valorilor unanim acceptate, inclusiv crestine. Spectacolul convertirii omului dintr-o fisă de existență într-un robot, alien sau vedenie, este credibil si chiar frisonant descris de Marius Tupan, cu un regim crepuscular instaurat de triplu spot halucinogen ce justifică strania, fiabila diafragmă între lumini si umbre, între maleficiu si redemptiune, sugerează, printre altele, strategiile de adulterare a realului, prin tehnici de relativizare si derealizare a lumii, a viului, a valorilor unanim acceptate, inclusiv crestine. Spectacolul convertirii omului dintr-o fisă de existență într-un robot, alien sau vedenie, este credibil si chiar frisonant descris de Marius Tupan, cu un regim crepuscular instaurat de triplu spot halucinogen ce justifică strania, fiabila diafragmă între lumini si umbre, între maleficiu si redemptiune, sugerează, printre altele, strategiile de adulterare a realului, prin tehnici de relativizare si derealizare a lumii, a viului, a valorilor unanim acceptate, inclusiv crestine. Spectacolul convertirii omului dintr-o fisă de existență într-un robot, alien sau vedenie, este credibil si chiar frisonant descris de Marius Tupan, cu un regim crepuscular instaurat de triplu spot halucinogen ce justifică strania, fiabila diafragmă între lumini si umbre, între maleficiu si redemptiune, sugerează, printre altele, strategiile de adulterare a realului, prin tehnici de relativizare si derealizare a lumii, a viului, a valorilor unanim acceptate, inclusiv crestine. Spectacolul convertirii omului dintr-o fisă de existență într-un robot, alien sau vedenie, este credibil si chiar frisonant descris de Marius Tupan, cu un regim crepuscular instaurat de triplu spot halucinogen ce justifică strania, fiabila diafragmă între lumini si umbre, între maleficiu si redemptiune, sugerează, printre altele, strategiile de adulterare a realului, prin tehnici de relativizare si derealizare a lumii, a viului, a valorilor unanim acceptate, inclusiv crestine. Spectacolul convertirii omului dintr-o fisă de existență într-un robot, alien sau vedenie, este credibil si chiar frisonant descris de Marius Tupan, cu un regim crepuscular instaurat de triplu spot halucinogen ce justifică strania, fiabila diafragmă între lumini si umbre, între maleficiu si redemptiune, sugerează, printre altele, strategiile de adulterare a realului, prin tehnici de relativizare si derealizare a lumii, a viului, a valorilor unanim acceptate, inclusiv crestine. Spectacolul convertirii omului dintr-o fisă de existență într-un robot, alien sau vedenie, este credibil si chiar frisonant descris de Marius Tupan, cu un regim crepuscular instaurat de triplu spot halucinogen ce justifică strania, fiabila diafragmă între lumini si umbre, între maleficiu si redemptiune, sugerează, printre altele, strategiile de adulterare a realului, prin tehnici de relativizare si derealizare a lumii, a viului, a valorilor unanim acceptate, inclusiv crestine. Spectacolul convertirii omului dintr-o fisă de existență într-un robot, alien sau vedenie, este credibil si chiar frisonant descris de Marius Tupan, cu un regim crepuscular instaurat de triplu spot halucinogen ce justifică strania, fiabila diafragmă între lumini si umbre, între maleficiu si redemptiune, sugerează, printre altele, strategiile de adulterare a realului, prin tehnici de relativizare si derealizare a lumii, a viului, a valorilor unanim acceptate, inclusiv crestine. Spectacolul convertirii omului dintr-o fisă de existență într-un robot, alien sau vedenie, este credibil si chiar frisonant descris de Marius Tupan, cu un regim crepuscular instaurat de triplu spot halucinogen ce justifică strania, fiabila diafragmă între lumini si umbre, între maleficiu si redemptiune, sugerează, printre altele, strategiile de adulterare a realului, prin tehnici de relativizare si derealizare a lumii, a viului, a valorilor unanim acceptate, inclusiv crestine. Spectacolul convertirii omului dintr-o fisă de existență într-un robot, alien sau vedenie, este credibil si chiar frisonant descris de Marius Tupan, cu un regim crepuscular instaurat de triplu spot halucinogen ce justifică strania, fiabila diafragmă între lumini si umbre, între maleficiu si redemptiune, sugerează, printre altele, strategiile de adulterare a realului, prin tehnici de relativizare si derealizare a lumii, a viului, a valorilor unanim acceptate, inclusiv crestine. Spectacolul convertirii omului dintr-o fisă de existență într-un robot, alien sau vedenie, este credibil si chiar frisonant descris de Marius Tupan, cu un regim crepuscular instaurat de triplu spot halucinogen ce justifică strania, fiabila diafragmă între lumini si umbre, între maleficiu si redemptiune, sugerează, printre altele, strategiile de adulterare a realului, prin tehnici de relativizare si derealizare a lumii, a viului, a valorilor unanim acceptate, inclusiv crestine. Spectacolul convertirii omului dintr-o fisă de existență într-un robot, alien sau vedenie, este credibil si chiar frisonant descris de Marius Tupan, cu un regim crepuscular instaurat de triplu spot halucinogen ce justifică strania, fiabila diafragmă între lumini si umbre, între maleficiu si redemptiune, sugerează, printre altele, strategiile de adulterare a realului, prin tehnici de relativizare si derealizare a lumii, a viului, a valorilor unanim acceptate, inclusiv crestine. Spectacolul convertirii omului dintr-o fisă de existență într-un robot, alien sau vedenie, este credibil si chiar frisonant descris de Marius Tupan, cu un regim crepuscular instaurat de triplu spot halucinogen ce justifică strania, fiabila diafragmă între lumini si umbre, între maleficiu si redemptiune, sugerează, printre altele, strategiile de adulterare a realului, prin tehnici de relativizare si derealizare a lumii, a viului, a valorilor unanim acceptate, inclusiv crestine. Spectacolul convertirii omului dintr-o fisă de existență într-un robot, alien sau vedenie, este credibil si chiar frisonant descris de Marius Tupan, cu un regim crepuscular instaurat de triplu spot halucinogen ce justifică strania, fiabila diafragmă între lumini si umbre, între maleficiu si redemptiune, sugerează, printre altele, strategiile de adulterare a realului, prin tehnici de relativizare si derealizare a lumii, a viului, a valorilor unanim acceptate, inclusiv crestine. Spectacolul convertirii omului dintr-o fisă de existență într-un robot, alien sau vedenie, este credibil si chiar frisonant descris de Marius Tupan, cu un regim crepuscular instaurat de triplu spot halucinogen ce justifică strania, fiabila diafragmă între lumini si umbre, între maleficiu si redemptiune, sugerează, printre altele, strategiile de adulterare a realului, prin tehnici de relativizare si derealizare a lumii, a viului, a valorilor unanim acceptate, inclusiv crestine. Spectacolul convertirii omului dintr-o fisă de existență într-un robot, alien sau vedenie, este credibil si chiar frisonant descris de Marius Tupan, cu un regim crepuscular instaurat de triplu spot halucinogen ce justifică strania, fiabila diafragmă între lumini si umbre, între maleficiu si redemptiune, sugerează, printre altele, strategiile de adulterare a realului, prin tehnici de relativizare si derealizare a lumii, a viului, a valorilor unanim acceptate, inclusiv crestine. Spectacolul convertirii omului dintr-o fisă de existență într-un robot, alien sau vedenie, este credibil si chiar frisonant descris de Marius Tupan, cu un regim crepuscular instaurat de triplu spot halucinogen ce justifică strania, fiabila diafragmă între lumini si umbre, între maleficiu si redemptiune, sugerează, printre altele, strategiile de adulterare a realului, prin tehnici de relativizare si derealizare a lumii, a viului, a valorilor unanim acceptate, inclusiv crestine. Spectacolul convertirii omului dintr-o fisă de existență într-un robot, alien sau vedenie, este credibil si chiar frisonant descris de Marius Tupan, cu un regim crepuscular instaurat de triplu spot halucinogen ce justifică strania, fiabila diafragmă între lumini si umbre, între maleficiu si redemptiune, sugerează, printre altele, strategiile de adulterare a realului, prin tehnici de relativizare si derealizare a lumii, a viului, a valorilor unanim acceptate, inclusiv crestine. Spectacolul convertirii omului dintr-o fisă de existență într-un robot, alien sau vedenie, este credibil si chiar frisonant descris de Marius Tupan, cu un regim crepuscular instaurat de triplu spot halucinogen ce justifică strania, fiabila diafragmă între lumini si umbre, între maleficiu si redemptiune, sugerează, printre altele, strategiile de adulterare a realului, prin tehnici de relativizare si derealizare a lumii, a viului, a valorilor unanim acceptate, inclusiv crestine. Spectacolul convertirii omului dintr-o fisă de existență într-un robot, alien sau vedenie, este credibil si chiar frisonant descris de Marius Tupan, cu un regim crepuscular instaurat de triplu spot halucinogen ce justifică strania, fiabila diafragmă între lumini si umbre, între maleficiu si redemptiune, sugerează, printre altele, strategiile de adulterare a realului, prin tehnici de relativizare si derealizare a lumii, a viului, a valorilor unanim acceptate, inclusiv crestine. Spectacolul convertirii omului dintr-o fisă de existență într-un robot, alien sau vedenie, este credibil si chiar frisonant descris de Marius Tupan, cu un regim crepuscular instaurat de triplu spot halucinogen ce justifică strania, fiabila diafragmă între lumini si umbre, între maleficiu si redemptiune, sugerează, printre altele, strategiile de adulterare a realului, prin tehnici de relativizare si derealizare a lumii, a viului, a valorilor unanim acceptate, inclusiv crestine. Spectacolul convertirii omului dintr-o fisă de existență într-un robot, alien sau vedenie, este credibil si chiar frisonant descris de Marius Tupan, cu un regim crepuscular instaurat de triplu spot halucinogen ce justifică strania, fiabila diafragmă între lumini si umbre, între maleficiu si redemptiune, sugerează, printre altele, strategiile de adulterare a realului, prin tehnici de relativizare si derealizare a lumii, a viului, a valorilor unanim acceptate, inclusiv crestine. Spectacolul convertirii omului dintr-o fisă de existență într-un robot, alien sau vedenie, este credibil si chiar frisonant descris de Marius Tupan, cu un regim crepuscular instaurat de triplu spot halucinogen ce justifică strania, fiabila diafragmă între lumini si umbre, între maleficiu si redemptiune, sugerează, printre altele, strategiile de adulterare a realului, prin tehnici de relativizare si derealizare a lumii, a viului, a valorilor unanim acceptate, inclusiv crestine. Spectacolul convertirii omului dintr-o fisă de existență într-un robot, alien sau vedenie, este credibil si chiar frisonant descris de Marius Tupan, cu un regim crepuscular instaurat de triplu spot halucinogen ce justifică strania, fiabila diafragmă între lumini si umbre, între maleficiu si redemptiune, sugerează, printre altele, strategiile de adulterare a realului, prin tehnici de relativizare si derealizare a lumii, a viului, a valorilor unanim acceptate, inclusiv crestine. Spectacolul convertirii omului dintr-o fisă de existență într-un robot, alien sau vedenie, este credibil si chiar frisonant descris de Marius Tupan, cu un regim crepuscular instaurat de triplu spot halucinogen ce justifică strania, fiabila diafragmă între lumini si umbre, între maleficiu si redemptiune, sugerează, printre altele, strategiile de adulterare a realului, prin tehnici de relativizare si derealizare a lumii, a viului, a valorilor unanim acceptate, inclusiv crestine. Spectacolul convertirii omului dintr-o fisă de existență într-un robot, alien sau vedenie, este credibil si chiar frisonant descris de Marius Tupan, cu un regim crepuscular instaurat de triplu spot halucinogen ce justifică strania, fiabila diafragmă între lumini si umbre, între maleficiu si redemptiune, sugerează, printre altele, strategiile de adulterare a realului, prin tehnici de relativizare si derealizare a lumii, a viului, a valorilor unanim acceptate, inclusiv crestine. Spectacolul convertirii omului dintr-o fisă de existență într-un robot, alien sau vedenie, este credibil si chiar frisonant descris de Marius Tupan, cu un regim crepuscular instaurat de triplu spot halucinogen ce justifică strania, fiabila diafragmă între lumini si umbre, între maleficiu si redemptiune, sugerează, printre altele, strategiile de adulterare a realului, prin tehnici de relativizare si derealizare a lumii, a viului, a valorilor unanim acceptate, inclusiv crestine. Spectacolul convertirii omului dintr-o fisă de existență într-un robot, alien sau vedenie, este credibil si chiar frisonant descris de Marius Tupan, cu un regim crepuscular instaurat de triplu spot halucinogen ce justifică strania, fiabila diafragmă între lumini si umbre, între maleficiu si redemptiune, sugerează, printre altele, strategiile de adulterare a realului, prin tehnici de relativizare si derealizare a lumii, a viului, a valorilor unanim acceptate, inclusiv crestine. Spectacolul convertirii omului dintr-o fisă de existență într-un robot, alien sau vedenie, este credibil si chiar frisonant descris de Marius Tupan, cu un regim crepuscular instaurat de triplu spot halucinogen ce justifică strania, fiabila diafragmă între lumini si umbre, între maleficiu si redemptiune, sugerează, printre altele, strategiile de adulterare a realului, prin tehnici de relativizare si derealizare a lumii, a viului, a valorilor unanim acceptate, inclusiv crestine. Spectacolul convertirii omului dintr-o fisă de existență într-un robot, alien sau vedenie, este credibil si chiar frisonant descris de Marius Tupan, cu un regim crepuscular instaurat de triplu spot halucinogen ce justifică strania, fiabila diafragmă între lumini si umbre, între maleficiu si redemptiune, sugerează, printre altele, strategiile de adulterare a realului, prin tehnici de relativizare si derealizare a lumii, a viului, a valorilor unanim acceptate, inclusiv crestine. Spectacolul convertirii omului dintr-o fisă de existență într-un robot, alien sau vedenie, este credibil si chiar frisonant descris de Marius Tupan, cu un regim crepuscular instaurat de triplu spot halucinogen ce justifică strania, fiabila diafragmă între lumini si umbre, între maleficiu si redemptiune, sugerează, printre altele, strategiile de adulterare a realului, prin tehnici de relativizare si derealizare a lumii, a viului, a valorilor unanim acceptate, inclusiv crestine. Spectacolul convertirii omului dintr-o fisă de existență într-un robot, alien sau vedenie, este credibil si chiar frisonant descris de Marius Tupan, cu un regim crepuscular instaurat de triplu spot halucinogen ce justifică strania, fiabila diafragmă între lumini si umbre, între maleficiu si redemptiune, sugerează, printre altele, strategiile de adulterare a realului, prin tehnici de relativizare si derealizare a lumii, a viului, a valorilor unanim acceptate, inclusiv crestine. Spectacolul convertirii omului dintr-o fisă de existență într-un robot, alien sau vedenie, este credibil si chiar frisonant descris de Marius Tupan, cu un regim crepuscular instaurat de triplu spot halucinogen ce justifică strania, fiabila diafragmă între lumini si umbre, între maleficiu si redemptiune, sugerează, printre altele, strategiile de adulterare a realului, prin tehnici de relativizare si derealizare a lumii, a viului, a valorilor unanim acceptate, inclusiv crestine. Spectacolul convertirii omului dintr-o fisă de existență într-un robot, alien sau vedenie, este credibil si chiar frisonant descris de Marius Tupan, cu un regim crepuscular instaurat de triplu spot halucinogen ce justifică strania, fiabila diafragmă între lumini si umbre, între maleficiu si redemptiune, sugerează, printre altele, strategiile de adulterare a realului, prin tehnici de relativizare si derealizare a lumii, a viului, a valorilor unanim acceptate, inclusiv crestine. Spectacolul convertirii omului dintr-o fisă de existență într-un robot, alien sau vedenie, este credibil si chiar frisonant descris de Marius Tupan, cu un regim crepuscular instaurat de triplu spot halucinogen ce justifică strania, fiabila diafragmă între lumini si umbre, între maleficiu si redemptiune, sugerează, printre altele, strategiile de adulterare a realului, prin tehnici de relativizare si derealizare a lumii, a viului, a valorilor unanim acceptate, inclusiv crestine. Spectacolul convertirii omului dintr-o fisă de existență într-un robot, alien sau vedenie, este credibil si chiar frisonant descris de Marius Tupan, cu un regim crepuscular instaurat de triplu spot halucinogen ce justifică strania, fiabila diafragmă între lumini si umbre, între maleficiu si redemptiune, sugerează, printre altele, strategiile de adulterare a realului, prin tehnici de relativizare si derealizare a lumii, a viului, a valorilor unanim acceptate, inclusiv crestine. Spectacolul convertirii omului dintr-o fisă de existență într-un robot, alien sau vedenie, este credibil si chiar frisonant descris de Marius Tupan, cu un regim crepuscular instaurat de triplu spot halucinogen ce justifică strania, fiabila diafragmă între lumini si umbre, între maleficiu si redemptiune, sugerează, printre altele, strategiile de adulterare a realului, prin tehnici de relativizare si derealizare a lumii, a viului, a valorilor unanim acceptate, inclusiv crestine. Spectacolul convertirii omului dintr-o fisă de existență într-un robot, alien sau vedenie, este credibil si chiar frisonant descris de Marius Tupan, cu un regim crepuscular instaurat de triplu spot halucinogen ce justifică strania, fiabila diafragmă între lumini si umbre, între maleficiu si redemptiune, sugerează, printre altele, strategiile de adulterare a realului, prin tehnici de relativizare si derealizare a lumii, a viului, a valorilor unanim acceptate, inclusiv crestine. Spectacolul convertirii omului dintr-o fisă de existență într-un robot, alien sau vedenie, este credibil si chiar frisonant descris de Marius Tupan, cu un regim crepuscular instaurat de triplu spot halucinogen ce justifică strania, fiabila diafragmă între lumini si umbre, între maleficiu si redemptiune, sugerează, printre altele, strategiile de adulterare a realului, prin tehnici de relativizare si derealizare a lumii, a viului, a valorilor unanim acceptate, inclusiv crestine. Spectacolul convertirii omului dintr-o fisă de existență într-un robot, alien sau vedenie, este credibil si chiar frisonant descris de Marius Tupan, cu un regim crepuscular instaurat de triplu spot halucinogen ce justifică strania, fiabila diafragmă între lumini si umbre, între maleficiu si redemptiune, sugerează, printre altele, strategiile de adulterare a realului, prin tehnici de relativizare si derealizare a lumii, a viului, a valorilor unanim acceptate, inclusiv crestine. Spectacolul convertirii omului dintr-o fisă de existență într-un robot, alien sau vedenie, este credibil si chiar frisonant descris de Marius Tupan, cu un regim crepuscular instaurat de triplu spot halucinogen ce justifică strania, fiabila diafragmă între lumini si umbre, între maleficiu si redemptiune, sugerează, printre altele, strategiile de adulterare a realului, prin tehnici de relativizare si derealizare a lumii, a viului, a valorilor unanim acceptate, inclusiv crestine. Spectacolul convertirii omului dintr-o fisă de existență într-un robot, alien sau vedenie, este credibil si chiar frisonant descris de Marius Tupan, cu un regim crepuscular instaurat de triplu spot halucinogen ce justifică strania, fiabila diafragmă între lumini si umbre, între maleficiu si redemptiune, sugerează, printre altele, strategiile de adulterare a realului, prin tehnici de relativizare si derealizare a lumii, a viului, a valorilor unanim acceptate, inclusiv crestine. Spectacolul convertirii omului dintr-o fisă de existență într-un robot, alien sau vedenie, este credibil si chiar frisonant descris de Marius Tupan, cu un regim crepuscular instaurat de triplu spot halucinogen ce justifică strania, fiabila diafragmă între lumini si umbre, între maleficiu si redemptiune, sugerează, printre altele, strategiile de adulterare a realului, prin tehnici de relativizare si derealizare a lumii, a viului, a valorilor unanim acceptate, inclusiv crestine. Spectacolul convertirii omului dintr-o fisă de existență într-un robot, alien sau vedenie, este credibil si chiar frisonant descris de Marius Tupan, cu un regim crepuscular instaurat de triplu spot halucinogen ce justifică strania, fiabila diafragmă între lumini si umbre, între maleficiu si redemptiune, sugerează, printre altele, strategiile de adulterare a realului, prin tehnici de relativizare si derealizare a lumii, a viului, a valorilor unanim acceptate, inclusiv crestine. Spectacolul convertirii omului dintr-o fisă de existență într-un robot, alien sau vedenie, este credibil si chiar frisonant descris de Marius Tupan, cu un regim crepuscular instaurat de triplu spot halucinogen ce justifică strania, fiabila diafragmă între lumini si umbre, între maleficiu si redemptiune, sugerează, printre altele, strategiile de adulterare a realului, prin tehnici de relativizare si derealizare a lumii, a viului, a valorilor unanim acceptate, inclusiv crestine. Spectacolul convertirii omului dintr-o fisă de existență într-un robot, alien sau vedenie, este credibil si chiar frisonant descris de Marius Tupan, cu un regim crepuscular instaurat de triplu spot halucinogen ce justifică strania, fiabila diafragmă între lumini si umbre, între maleficiu si redemptiune, sugerează, printre altele, strategiile de adulterare a realului, prin tehnici de relativizare si derealizare a lumii, a viului, a valorilor unanim acceptate, inclusiv crestine. Spectacolul convertirii omului dintr-o fisă de existență într-un robot, alien sau vedenie, este credibil si chiar frisonant descris de Marius Tupan, cu un regim crepuscular instaurat de triplu spot halucinogen ce justifică strania, fiabila diafragmă între lumini si umbre, între maleficiu si redemptiune, sugerează, printre altele, strategiile de adulterare a realului, prin tehnici de relativizare si derealizare a lumii, a viului, a valorilor unanim acceptate, inclusiv crestine. Spectacolul convertirii omului dintr-o fisă de existență într-un robot, alien sau vedenie, este credibil si chiar frisonant descris de Marius Tupan, cu un regim crepuscular instaurat de triplu spot halucinogen ce justifică strania, fiabila diafragmă între lumini si umbre, între maleficiu si redemptiune, sugerează, printre altele, strategiile de adulterare a realului, prin tehnici de relativizare si derealizare a lumii, a viului, a valorilor unanim acceptate, inclusiv crestine. Spectacolul convertirii omului dintr-o fisă de existență într-un robot, alien sau vedenie, este credibil si chiar frisonant descris de Marius Tupan, cu un regim crepuscular instaurat de triplu spot halucinogen ce justifică strania, fiabila diafragmă între lumini si umbre, între maleficiu si redemptiune, sugerează, printre altele, strategiile de adulterare a realului, prin tehnici de relativizare si derealizare a lumii, a viului, a valorilor unanim acceptate, inclusiv crestine. Spectacolul convertirii omului dintr-o fisă de existență într-un robot, alien sau vedenie, este credibil si chiar frisonant descris de Marius Tupan, cu un regim crepuscular instaurat de triplu spot halucinogen ce justifică strania, fiabila diafragmă între lumini si umbre, între maleficiu si redemptiune, sugerează, printre altele, strategiile de adulterare a realului, prin tehnici de relativizare si derealizare a lumii, a viului, a valorilor unanim acceptate, inclusiv crestine. Spectacolul convertirii omului dintr-o fisă de existență într-un robot, alien sau vedenie, este credibil si chiar frisonant descris de Marius Tupan, cu un regim crepuscular instaurat de triplu spot halucinogen ce justifică strania, fiabila diafragmă între lumini si umbre, între maleficiu si redemptiune, sugerează, printre altele, strategiile de adulterare a realului, prin tehnici de relativizare si derealizare a lumii, a viului, a valorilor unanim acceptate, inclusiv crestine. Spectacolul convertirii omului dintr-o fisă de existență într-un robot, alien sau vedenie, este credibil si chiar frisonant descris de Marius Tupan, cu un regim crepuscular instaurat de triplu spot halucinogen ce justifică strania, fiabila diafragmă între lumini si umbre, între maleficiu si redemptiune, sugerează, printre altele, strategiile de adulterare a realului, prin tehnici de relativizare si derealizare a lumii, a viului, a valorilor unanim acceptate, inclusiv crestine. Spectacolul convertirii omului dintr-o fisă de existență într-un robot, alien sau vedenie, este credibil si chiar frisonant descris de Marius Tupan, cu un regim crepuscular instaurat de triplu spot halucinogen ce justifică strania, fiabila diafragmă între lumini si umbre, între maleficiu si redemptiune, sugerează, printre altele, strategiile de adulterare a realului, prin tehnici de relativizare si derealizare a lumii, a viului, a valorilor unanim acceptate, inclusiv crestine. Spectacolul convertirii omului dintr-o fisă de existență într-un robot, alien sau vedenie, este credibil si chiar frisonant descris de Marius Tupan, cu un regim crepuscular instaurat de triplu spot halucinogen ce justifică strania, fiabila diafragmă între lumini si umbre, între maleficiu si redemptiune, sugerează, printre altele, strategiile de adulterare a realului, prin tehnici de relativizare si derealizare a lumii, a viului, a valorilor unanim acceptate, inclusiv crestine. Spectacolul convertirii omului dintr-o fisă de existență într-un robot, alien sau vedenie, este credibil si chiar frisonant descris de Marius Tupan, cu un regim crepuscular instaurat de triplu spot halucinogen ce justifică strania, fiabila diafragmă între lumini si umbre, între maleficiu si redemptiune, sugerează, printre altele, strategiile de adulterare a realului, prin tehnici de relativizare si derealizare a lumii, a viului, a valorilor unanim acceptate, inclusiv crestine. Spectacolul convertirii omului dintr-o fisă de existență într-un robot, alien sau vedenie, este credibil si chiar frisonant descris de Marius Tupan, cu un regim crepuscular instaurat de triplu spot halucinogen ce justifică strania, fiabila diafragmă între lumini si umbre, între maleficiu si redemptiune, sugerează, printre altele, strategiile de adulterare a realului, prin tehnici de relativizare si derealizare a lumii, a viului, a valorilor unanim acceptate, inclusiv crestine. Spectacolul convertirii omului dintr-o fisă de existență într-un robot, alien sau vedenie, este credibil si chiar frisonant descris de Marius Tupan, cu un regim crepuscular instaurat de triplu spot halucinogen ce justifică strania, fiabila diafragmă între lumini si umbre, între maleficiu si redemptiune, sugerează, printre altele, strategiile de adulterare a realului, prin tehnici de relativizare si derealizare a lumii, a viului, a valorilor unanim acceptate, inclusiv crestine. Spectacolul convertirii omului dintr-o fisă de existență într-un robot, alien sau vedenie, este credibil si chiar frisonant descris de Marius Tupan, cu un regim crepuscular instaurat de triplu spot halucinogen ce justifică strania, fiabila diafragmă între lumini si umbre, între maleficiu si redemptiune, sugerează, printre altele, strategiile de adulterare a realului, prin tehnici de relativizare si derealizare a lumii, a viului, a valorilor unanim acceptate, inclusiv crestine. Spectacolul convertirii omului dintr-o fisă de existență într-un robot, alien sau vedenie, este credibil si chiar frisonant descris de Marius Tupan, cu un regim crepuscular instaurat de triplu spot halucinogen ce justifică strania, fiabila diafragmă între lumini si umbre, între maleficiu si redemptiune, sugerează, printre altele, strategiile de adulterare a realului, prin tehnici de relativizare si derealizare a lumii, a viului, a valorilor unanim acceptate, inclusiv crestine. Spectacolul convertirii omului dintr-o fisă de existență într-un robot, alien sau vedenie, este credibil si chiar frisonant descris de Marius Tupan, cu un regim crepuscular instaurat de triplu spot halucinogen ce justifică strania, fiabila diafragmă între lumini si umbre, între maleficiu si redemptiune, sugerează, printre altele, strategiile de adulterare a realului, prin tehnici de relativizare si derealizare a lumii, a viului, a valorilor unanim acceptate, inclusiv crestine. Spectacolul convertirii omului dintr-o fisă de existență într-un robot, alien sau vedenie, este credibil si chiar frisonant descris de Marius Tupan, cu un regim crepuscular instaurat de triplu spot halucinogen ce justifică strania, fiabila diafragmă între lumini si umbre, între maleficiu si redemptiune, sugerează, printre altele, strategiile de adulterare a realului, prin tehnici de relativizare si derealizare a lumii, a viului, a valorilor unanim acceptate, inclusiv crestine. Spectacolul convertirii omului dintr-o fisă de existență într-un robot, alien sau vedenie, este credibil si chiar frisonant descris de Marius Tupan, cu un regim crepuscular instaurat de triplu spot halucinogen ce justifică strania, fiabila diafragmă între lumini si umbre, între maleficiu si redemptiune, sugerează, printre altele, strategiile de adulterare a realului, prin tehnici de relativizare si derealizare a lumii, a viului, a valorilor unanim acceptate, inclusiv crestine. Spectacolul convertirii omului dintr-o fisă de existență într-un robot, alien sau vedenie, este credibil si chiar frisonant descris de Marius Tupan, cu un regim crepuscular instaurat de triplu spot halucinogen ce justifică strania, fiabila diafragmă între lumini si umbre, între maleficiu si redemptiune, sugerează, printre altele, strategiile de adulterare a realului, prin tehnici de relativizare si derealizare a lumii, a viului, a valorilor unanim acceptate, inclusiv crestine. Spectacolul convertirii omului dintr-o fisă de existență într-un robot, alien sau vedenie, este credibil si chiar frisonant descris de Marius Tupan, cu un regim crepuscular instaurat de triplu spot halucinogen ce justifică strania, fiabila diafragmă între lumini si umbre, între maleficiu si redemptiune, sugerează, printre altele, strategiile de adulterare a realului, prin tehnici de relativizare si derealizare a lumii, a viului, a valorilor unanim acceptate, inclusiv crestine. Spectacolul convertirii omului dintr-o fisă de existență într-un robot, alien sau vedenie, este credibil si chiar frisonant descris de Marius Tupan, cu un regim crepuscular instaurat de triplu spot halucinogen ce justifică strania, fiabila diafragmă între lumini si umbre, între maleficiu si redemptiune, sugerează, printre altele, strategiile de adulterare a realului, prin tehnici de relativizare si derealizare a lumii, a viului, a valorilor unanim acceptate, inclusiv crestine. Spectacolul convertirii omului dintr-o fisă de existență într-un robot, alien sau vedenie, este credibil si chiar frisonant descris de Marius Tupan, cu un regim crepuscular instaurat de triplu spot halucinogen ce justifică strania, fiabila diafragmă între lumini si umbre, între maleficiu si redemptiune, sugerează, printre altele, strategiile de adulterare a realului, prin tehnici de relativizare si derealizare a lumii, a viului, a valorilor unanim acceptate, inclusiv crestine. Spectacolul convertirii omului dintr-o fisă de existență într-un robot, alien sau vedenie, este credibil si chiar frisonant descris de Marius Tupan, cu un regim crepuscular instaurat de triplu spot halucinogen ce justifică strania, fiabila diafragmă între lumini si umbre, între maleficiu si redemptiune, sugerează, printre altele, strategiile de adulterare a realului, prin tehnici de relativizare si derealizare a lumii, a viului, a valorilor unanim acceptate, inclusiv crestine. Spectacolul convertirii omului dintr-o fisă de existență într-un robot, alien sau vedenie, este credibil si chiar frisonant descris de Marius Tupan, cu un regim crepuscular instaurat de triplu spot halucinogen ce justifică strania, fiabila diafragmă între lumini si umbre, între maleficiu si redemptiune, sugerează, printre altele, strategiile de adulterare a realului, prin tehnici de relativizare si derealizare a lumii, a viului, a valorilor unanim acceptate, inclusiv crestine. Spectacolul convertirii omului dintr-o fisă de existență într-un robot, alien sau vedenie, este credibil si chiar frisonant descris de Marius Tupan, cu un regim crepuscular instaurat de triplu spot

NICOLAE SPĂȚARU

tristetea recită din rilke

tristetea ta orgolioasă
n-a deturnat încă nici o toamnă
și n-a mbohnăvit de friguri zidul pușcăriei
tristetea asta e mereu cu tine
cel din fotografii
cel care se pierde salvator în multime
sau cel care rotunjește pentru fetele mari
brătări din urletul lupilor
tristetea ta recită din rilke
moare uneori în locul actorilor
pe platourile atât de jinduite de la hollywood
sau se amorezează nebunește de emanuel
tristetea asta doarme fără vise
cu lacătele bastiliei sub cap

sub drapele de iarbă verde

încep a se întoarce caii și călăreții
din războiul de o sută de ani
purtând drapele de iarbă verde
pe câmpul de luptă
cel mai important lucru
sustinea grav căpitanul
e să știi a drămui
zahărul
pentru ceaiul de cimbrisor
iar celor care iau războiul
în serios
li se recomandă
la anumite intervale de timp
să urmeze o cură
de moarte
încep a se întoarce caii
și călăreții
din cel mai mare război
ziaristii
special acreditați pentru acest eveniment
(se spune că va dura o sută de ani)
își fac notițele direct
în manualele de istorie

un ultim cuvânt fără sens

camera ta fumegă ca o scumieră
în care se mistuie resturi de îngeri
simți stelele schiopătând pe cer
unde va în noapte sâni iubitei
nechează nebuni
păcatul s-a furisat mult în fata timpului
la o margine de lume
cain îl omoară din nou pe abel
ești disperat
nu mai poți ieși din dansul barbar al fantomelor
în curând (știi bine)
te vei prăbuși peste masina de scris
reusind să mai bați câteva litere
ce vor compune un ultim cuvânt
fără sens

poemul singur

îmi bat poemul la mașina de scris
și bucăți de cuvinte sar peste tot:
pe pereti pe birou peste cărți
precum sângele dintr-un cocș tăiat
zvârcolindu-se în jurul trunchiului
îmi bat poemul la mașina de scris
și vocalele consoanele (ce bine
că am renunțat la timp la semnele de punctuație!)
se depun în straturi groase
tot mai groase
peretii tavanul abia se ghicesc
geamul nu se mai vede
ușa abia se distinge
camera devine din ce în ce mai mică
tot mai mică
îmi bat poemul la mașina de scris
până lucrurile din jurul meu
devin un tot întreg:
pereti cuvinte fereastră ușă
tavan cuvinte mașină de scris birou
cuvinte cărți cuvinte cuvinte
acum în zadar ar încerca cineva
să facă o delimitare
între lucrurile din odaie
și mine

Contrariat, el privește necăjit în jur și mormăie plin de năduf: „Paralela și meridianu 'măsi... Cogeamite profesor de geografie și să mă rătăcesc printre hardughile astea ca un... hai, calm, calm, dom' Pârjol, că nu ești în codru, ci în plin oraș,... și nu într-o urbe oarecare, ci în chiar... Parisul Balcanilor, vorba lui... am uitat cum îi zice...”. Își scutură violent fruntea, apoi înșfăcă o halcă de zăpadă din troianul de alături și-și freacă îndărjtit fața, după care își dă capul pe spate și stă câteva clipe cu ochii închiși, simțind atingerea nerăbdătoare a fulgilor ca pe niște săruturi sfioase, dar fierbinți de codană. Ninge lacom, din abundentă, cu scame de zăpadă umedă și totul în jur e într-o cernere de alb argintat. La lumina de la felinarele străzii se vede un noian de troiene, mai mari și mai mici, acestea ascunzând sub ele, ca sub niște căciuli de vată, arbuști decorativi, automobile, acoperișuri, tarabe, urne. Doar atunci când, rareori, pe strada înzăpezită trece câte un automobil cu faruri aprinse, îi dispăre ciudata senzație că totul în jur e decorul unei scene imense, iar el este actorul din rolul titular care și-a uitat replicile.

Era absolut imposibil, aproape cu neputință, să-și imagineze situația în care s-a pomenit — auzi tu, să te rătăcești în centrul orasului! Ieșise să-l conducă pe Titi, amicul lui Gheorghe, doar în sacou și luase în picioare niște pantofi ușori de vară, pe care frate-său îi ține la ușă în loc de ciupici. Acum simte cum îl ia rece pe la sale și în răstimpul cât a mers prin stratul de zăpadă încălțările de pânză prinseră a i se umezi. E pentru a doua oară la frate-său Gheorghe și nu prea cunoaște orașul, orientându-se destul de prost în acest cartier vechi cu străzi înguste și întortocheate. Când venise pentru prima dată, la Gara de Nord îl așteptase Costel, nepotu-său, care-l adusese cu taxiul până pe Calea Victoriei, de unde însă merseseră mai departe pe jos, căci o clipă mai înainte băiatul avusese imprudenta să-l informeze că până acasă mai au doar câțiva pași. Memorizase răscrucea de pe Calea Victoriei, cu o bisericuță pierdută între blocuri, de unde o luară pe o mică stradă care dădea într-un gang, făcând apoi pe dreapta și ocolind o altă biserică, mare cât un palat, dar fără turle, iar de acolo peste trei case, tot pe dreapta, ajunseră la blocul în care frate-său își cumpărase, cu doi ani în urmă, un apartament cu trei camere. De data aceasta, chiar acum trei zile, venise fără să anunțe pe cineva și nu-l întâmpinase nimeni în Gara de Nord. Nu se pierduse însă cu firea, căci plătise unui taximetrist și în câteva minute fusese adus până la răscrucea de pe Calea Victoriei pe care o recunoscuse imediat... Ar fi putut să ajungă cu același taxi până la casa lui Gheorghe, dar se ambiționase să ajungă pe jos, ca și prima dată, mizând pe memorie și economisind câteva pârăluțe. Acum înțelege că în situația sa unica soluție e să ajungă pe Calea Victoriei, iar acolo va găsi bisericuța, de unde o va lua pe stradă, până la gang, apoi va ocoli biserica aceea ca un palat, și peste trei case va ajunge la frate-său care, cu siguranță, dacă n-o fi adormit cumva, că era cam băut, și-o fi făcând griji că întârzie atâta. Dar în care parte s-o fi rătăcit oare și această Cale a Victoriei?, oftează el, căutând contrariat în jur, zău, parcă ar fi la Polul Sud, unde nu există nici est și nici vest, numai nord, și unde nu mai există nimic în afară de zăpadă... numai nord și numai zăpadă... În cele din urmă decide să o ia la întâmplare pe stradă până va întâlni vreun trecător să-l întrebe. Ca să nu simtă frigul care-i dă târcoale pe sub sacou merge cu pas grăbit, privind printre genele încărcate de fulgi la picioarele-i care brăzdează stratul de zăpadă puhavă ce acoperă din belsug trotuarul. Vede și urme proaspete de pietoni, dar își dă seama că, deocamdată, ca un făcut, este unicul hoinar la această oră târzie de noapte. Îi este greu să spună cam câte minute a frământat zăpada de pe trotuar, dar simțind că de la mersu-i grăbit începe să-i fie cald, presupune că o fi trecut vreo jumătate de oră. În sfârșit, după colțul unui bloc masiv, cu coloane grele, o fi, se vede, vreun minister sau cine știe ce instituție importantă, zărește un grup de oameni care încarcă în caroseria unei basculante zăpada adunată în grămezi pe marginea trotuarului.

— Hai, cu doamne-ajută, oameni buni!, le urează el cu voce nesigură și îi face semn unui omulean care pare o anexă la uriașa sa lopată din placaj. Îl alege pe acesta din simplul motiv că pare de o vârstă cu el, dar rămâne perplex și uită de necazul său, când omuleanul, sprijinit în lopată, după ce îl privește cercetător, își aprinde o țigară, trage adânc fumul în piept și-l întreabă surâzând:
— Ce-i, basarabeanule, te-ai rătăcit?
— Dar... cum de... ai...?
— Scrie pe frunte... și pe limbă, râde amuzat omuleanul și-i întinde mâna: mă numesc Ionut.
— Iar eu sunt Ion, se chinuie el să nu zâmbească, căci acest diminutiv, din punctul său de vedere, se potrivește doar unui copil.
— Si pe cine cauți?
— Fratele... Gheorghe Pârjol...?
— Dar unde locuiește? Ai adresa?
El vrea să-i explice că strada poartă numele unui generai francez, că e un nume triplu, lung și

întortocheat, și că este imposibil de memorizat, dar trece peste acest amănunt:

— Am, dar picul a rămas în buzunarul de la palton, că am ieșit să conduc un prieten... până la autobuz... nici nu mi-am imaginat măcar că aș putea să mă rătăcesc, dar... ninsoarea asta... parcă s-a spart cerul. A prefăcut totul și toate... nu mai recunosc nimic.

— Ai vreun reper cumva... vreun semn? mai trage Ionut un fum, privindu-l tîntă pe sub sprâncenele-i cărunte și de care nu se agăta, straniu, nici un fulg.

— Nu prea... nici nu știu ce să... strânge el din umeri, apoi, luminat la față, își repede mâna în sus: ba da, este unul. L-am observat încă de data trecută, acum un an, când am venit prima oară la frate-meu. Cum ieși din casa lui, în față, pe partea cealaltă a străzii este o clădire mare de tot, iar pe perete, sus, că de aceea s-a și păstrat, n-au dat-o jos până acum, este... el se oprește descumpănit, căci nu știe cum e corect — un afiș sau o afișă — mai ales că

NICOLAE
RUSU

PE CALEA VICTORIEI

auzise cum sunt, aici, la București, luați în răs basarabeni pentru că vorbesc pocit limba română, iar frate-său îl prevenise că pe un basarabean îl recunosti imediat când spune „o minută” în loc de „un minut”...

— Bine, domnule, dar ce este acolo? îl grăbește omuleanul curios.

— Un... o... o inscripție... *Bolșoi teatr*.

— *Bolșoi?! clipește de Ionuț.*

— Da, da, confirmă Ion, cu litere mari...

— Mari? ... întreabă meditativ omuleanul, privindu-l atent, cu ochii mijii.

— Da, însă cel mai mult m-a mirat, se grăbește Ion să-l informeze, că *Bolșoi teatr* nu-i tradus pe românește, îți imaginezi, aici, în inima Bucureștiului!

— Aici!?

— Și, în plus, sunt cu litere chirilice...

— Ce să-ți spun, domnule meu... Pârjol, se scarpină omuleanul la ceafă, privindu-l suspect,

situația dumitale... nu e de... invidiat, dar... el începe deodată să mătăhăiască din mână în care ținea țigara aprinsă, uite, oprim un taxi, poate rezolvăm...

Taxiul răsare pe neașteptate dintre fulgii mășcați, ca de după o cortină din puf de lebădă, și lui Ion i se pare pentru o clipă că se află pe scena aceluia Teatru Mare, care fusese în turneu acum un an sau chiar doi, și disculia cu noul său cunoscut Ionuț e o scenă din cine știe ce spectacol.

Limuzina oprește în alături și cel sprijinit în lopată se apleacă spre o mutră uscățivă, cu mustăcioară deasupra buzelor subțiri și cu ochi iuți, iscoditori, ca de viezure, care se ștețe prin geamul întredeschis.

— Stimabil, sâru'mâna, avem o mică problemă, și omuleanul îi clipește neobservat dintr-un ochi.

— Vă stau la dispoziție cu plăcere, răspunde soferul pe un ton afectuos și aruncă înțelegător o privire scurtă spre Ion care așteaptă zgribulit alături, alb de pulberea zăpezii.

— Domnul e din Basarabia, își caută fratele, aici, la București, începe Ionuț, să-i explice, dar nu cunoaște adresa, are doar un singur reper — *Bolșoi...*

— Teatrul?! holbează soferul ochii și când Ion vrea să intervină cu explicația că nu e vorba de teatrul propriu-zis, ci de o... de un... cel de la volan se bate teatral cu palma pe frunte și exclamă: Ah, da, cum să nu! Știi... nici o problemă! Cunoasc locul! Dar domnul are cu ce plăti?

— Am, am, se bate precipitat Ion peste buzunarul de la piept, am vreo două sute de mii...

— Urcati, sâru'mâna, rezolvăm totul, nici o grijă...

Omuleanul îi deschide amabil portiera, iar Ion după ce își scutură zăpada adunată pe umeri și-și pocnește căciula de genunchi se pomeneste în salonul automobilului, cald și parfumat, cu iz de tutun și de cafea.

— Îți mulțumesc, domnule... Ionuț, zâmbește Ion amuzat de prenumele acestui bătrân și vrea să-i întindă mâna de rămas bun, dar taxiul o ia grăbit din loc și el îi flutură doar stinger.

— Si zici că... *Bolșoi*, ai?, îl iscodește soferul, privindu-l curios din retrovizor.

— Păi, da, afirmă el cu amabilitate, insistând să-i explice cât mai amănunțit și având grijă să nu fie pasăre care preîimba ei pierde, dar cel mai mult, știți, m-a mirat faptul că denumirea teatrului a rămas în limba rusă...

— E firesc, domnule, să fie în rusă, e doar celebrul teatru din Moscova, cunoscut în toată lumea și, de obicei, asemenea nume nici nu se traduc... la fel cum nu se traduce Grand Opera, Beatles, Champs Elysees... eu am văzut *Bolșoiul* acum doisprezece ani... nu, unsprezece... în excursie... am fost și la un spectacol... *Lacul lebedelor*, de... asta, cum îi zice...

— Piotr Ilici Ciaikovski, îl ajută Ion și ține să se falească: Am fost și eu la Teatrul Mare, vreo treizeci de ani în urmă, când am făcut la Moscova niște cursuri de perfecționare, de trei luni, și am avut acolo o prietenă, o moscovită... matusa ei lucra administrator și am privit, domnule, aproape tot repertoriul...

— Dacă zici că ai fost, îl întrerupe soferul, mânduind cu dibăcie limuzina pe strada înzăpezită, printre rarele automobile care circula cu prudență în vâlmășagul de fulgi, poate-mi amintesti cum se numește hotelul din fața lui *Bolșoi*... am avut și eu o aventură acolo, cu o rusoaică, lipicioasă muiere, dar îmi scapă, e pe stânga, cum treci o piață...

— E hotelul *Metropol*, cum să nu știu, iar pe dreapta, mai departe e hotelul *Moscova*...

— Da, da, exact, pare să se bucure de ceva soferul și-l iscodește fără să-l scape din priviri: Dar ce fel de cursuri ai făcut acolo... dacă nu-i secret, firește?

— Tocmai terminasem Institutul pedagogic din Tiraspol și venise la raion o... la noi i se spunea „raznareadkă”, adică o dispoziție de la minister, ca fiecare școală să trimită la cursurile de perfecționare câte un învățător. În școala din satul meu, unde revenisem să lucrez, eram cel mai tânăr, necăsătorit, și m-au trimis pe mine, ceilalți refuzaseră, mă rog, trei luni era preamult, în toată toamna...

— Iar fratele dumitale? îl întrerupe soferul.

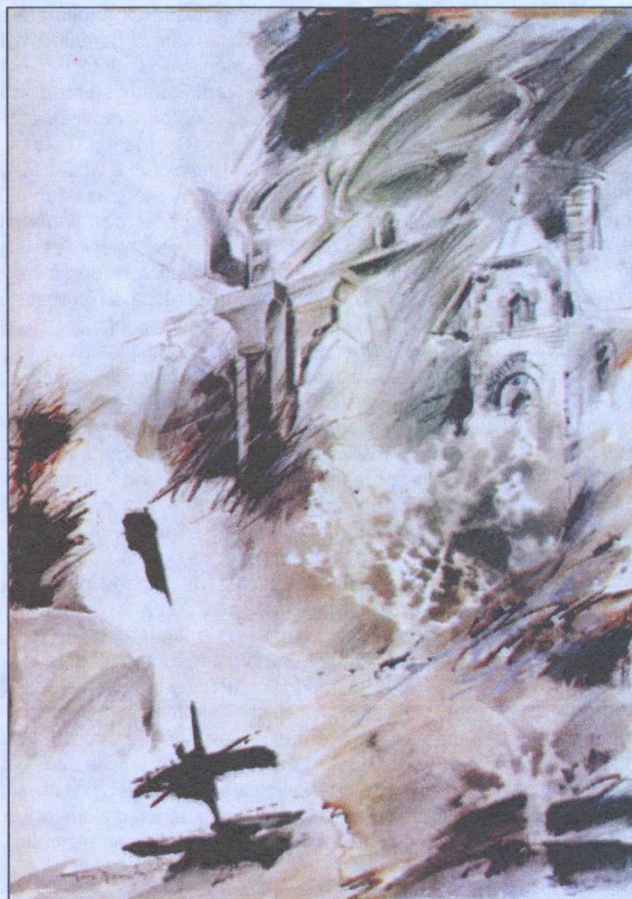
— El a fost de multe ori, dar mai mult cu afacerile, că el nu-i pedagog... a făcut facultatea de economie, iar de când am divorțat de Rusia, si-a deschis o firmă, import-export, de toate pentru toți...

— O fi având și locuință, pe acolo, pe lângă *Bolșoi*, presupune soferul, privindu-l atent și schițând un zâmbet ironic.

— Îi propunea unul dintre tovarășii lui de afaceri, un rus, să-și cumpere lângă Moscova o vilă, dar Gheorghe, frate-meu, nici n-a vrut să audă...

— Deci, nu-i la Moscova?! se miră soferul.

continuare în pag. 14

fugă postmodernă I

Suntem una cu Tine când suntem săraci și atunci
îmi iau mâna de pe malul fraged al Mureșului.
mâna frige. malul se surpă
într-o prăpastie a minții mele și parcă niște copii
aruncă pietre de-a dreptul în val.
ce este valul? întreabă o bătrână fără picioare.
dinspre malul adâncit al râului
de culoarea pământului care se retrage
vine comunismul meu de dreapta.
pe banii părinților mei îmi adâncesc fața.
dinspre centrul banilor adie un vânt comunist.
fumul care acoperă cimitirul
în care ei sunt îngropați miroase a bani comunisti.

mi-am întrebat părinții ascunși în spatele
desenelor de pe pereti,
zbenguindu-se printre florile uscate, ametește
de-ntuner; câtă forță mai am?
aș putea să unesc un moldovean cu un basarabean
ca pe un bivoli cu o vacă?
sau să-i despart cu toporul ca pe doi câini înlăntuiți?
părinții tăceau mereu.
ești o nerușinată, a strigat, schimonosit de furie,
căpetenia revoltaților
de dincolo de peretii pe care nici măcar nu-i
vedeam. scoateți-i mâinile
din casă, în locul unde au stat ele, peretele este
mânjit cu sânge.

îmi doresc un w.c. în mijlocul sângelui
din care să răzbată
mirosul poeziei mele.
fiecare vers înseamnă o lume, spun, prin spitalele
negre de sudoare, nebunii.
păsări mari cât balconul în care Julieta
se lamenta în noaptea fără de sfârșit
își deschid aripile. se pregătesc pentru un zbor
anume? noi nu vom ști niciodată.
de ce sunt aici și nu în altă parte
să vă răspundă Sfântul Petru
care se îngrămădește jos, pe pământ,
umil ca un miel în mijlocul
căinței albe și binefăcătoare.

Ioana D'Arc este sora mea; se ridică
pe vârfurile picioarelor ei scurte
și spune: în care parte a lumii să mă întorc,
spre care parte a cerului să mă uit.
lucrurile care sunt le-ai făcut pentru mine
cea mai oarbă dintre oarbe
cea mai bolnavă dintre bolnave și le simt
potrivnice mie.
de aceea simt întunericul ca pe un bărbat
în carne și oase. chipul îmi este
îndurerat și aspru. zâmbetul l-am lăsat
alături, într-o grădină premodernă.
mă gândesc că am fost înșelată de cel pe care
l-am iubit cel mai mult.
dar am fost înșelată și de Tine care Te aflai
înăuntru, în pieptul lui
plin de praf și de noroi? cel mai mult Te afli
înafara mea atunci când
Te afli înăuntru meu și nu Te pot vedea pentru
că sunt mai oarbă
decât o cârtiță plină de pui ce se târăște sub pământ.
de aceea cel care
m-a înșelat era plin de Tine care l-a înșelat pe cel
din mine plin de tine.
vreau o lumină singură, într-un singur loc,
pe o singură gură
care rosteste un singur cuvânt.

sunt singură și nu mai pot să fac nimic în ultima
vreme decât să mă lupt,
să mă gândesc și să mă rog înăuntru acestor ziduri.
toate celelalte ziduri mi se par nesigure și fatale.
deschid ochii și privesc, doar, înăuntru.
cât trecut tot atât de mult întuneric.
pieptul cu sternul ieșit înafară
a rămas singurul martor al slăbiciunii mele.
și totuși, urletele Tale îmi rod măruntaiele.
parcă ar fi cuie înroșite în foc. de ce sensul lor
mă ridică numai până la înălțimea genunchiului
de broască?

mă gândesc la w.c.-ul din mijlocul sângelui
ca la un tron pe care stă un rege cutremurat
nu de soarta poporului său ci de gândul morții (...)

fugă postmodernă II

Năvălesc în sala imensă a Universității, numită Stradă,
mă uit pe sub pleoape, cu toată puterea

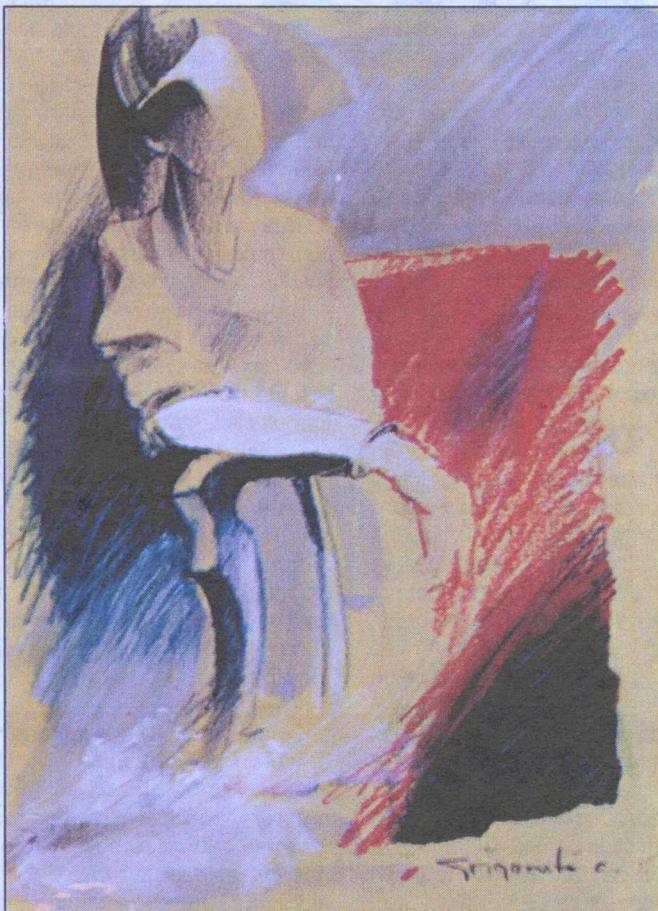
ANGELA MARINESCU

de care sunt în stare
oricine își poate da seama cât de mult îmi doresc
altceva, altundeva, de culoarea vântului turbat,
dar mandala ca o hahaleră mă urmărește
pretutindeni, este o mandala a mea, este și nu este,
este înăuntru când este înafară și este înafară
când este înăuntru,
eu tac când ea vorbește și vorbesc când ea tace
construcțiile lui Jung seamănă cu acest cer
taiat în două de sufletul meu visător.

dacă am scris vreodată altfel este pentru că
eram o hahaleră.
o hahaleră vrăa întotdeauna ceva ce nu vrea.
o hahaleră primește bani de la săraci și dă bani
bogaților.
o hahaleră vrea totul deși este o hahaleră.

afară plouă mărunț și soarele încă nu s-a retras definitiv
înspre partea de cer pe care nici nu mă străduiesc
să o cunosc nici să o înțeleg.
de cealaltă parte Dumnezeu cel mic aruncă pietre
în Dumnezeu cel mare.

umblu hăituită pe un drum plin de pietre
care se numesc rătăcite
aș putea să ard lumânări pe tălpile mele
atât sunt de tocite:
aș putea să merg cu un steag negru în gură
atât îmi este gura de adâncă.
aș putea să fac dragoste cu tine și moartă
atât de mult tu și cu umbra ta sunteți în plămâni mei

în gura mea și în stomacul meu gol și mic.
aș putea de n-aș mai putea. crucea de sus și crucea
de jos, ca aerul, pretutindeni,
cu cât vreau să scap de cruce cu atât crucea
mi se îndeasă în sânge,
sub piele, în nas, gât și urechi, sunt toată o cruce.
o cruce cu ochi nas și gură.
o cruce fără lumânări. o cruce fără umbră.
o cruce fără lumină.
o cruce fără întuneric.
o cruce simplă ca un cocos tăiat.
o cruce imensă ca un trup de fetiță oligofrenă.
o cruce ca o carte îngropată în pământ.

fugile lui Bach sunt precum mestecenii albi
din pădurea vesnică a Cracoviei.

fugă postmodernă III

Am intrat pe ușa din dos a poeziei
cu un surâs stingher.
îmi ieșeau de sub fustă, ca niște zdrente,
marile teme, cum ar fi boala.
boala îmi dădea târcoale de mult timp și s-a cuibărit
în plămâni mei și în sufletul meu.
plămânii și sufletul îmi sunt bolnave.
scuipam sânge pe peretii casei, împrăscam
cu nori de sânge ferestrele
și eu voiam să intru cu forța în grădina ta.
îmi alunecau prin vene șerpilor teutonici
ai bacilului mâncător de țesut pulmonar
iar eu te doream cutremurată de ochii morții
din ochii mei.

ai putea să încerci să risipești îndoiala din sufletul
meu ca pe o mică trăsură de aur
în care stă închisă regina sufletului tău?
ar putea această trăsură să alunece lin prin fața mea
tocmai când cerul se întunecă și fulgeră ca un apucat?

Doamne, trec acum peste orice îngăduință
peste orice lege și chiar peste
tremurul fix din ochiul tău cel stâng
atunci când ți-l închizi pe cel drept
cu o voluptate fără seamăn.
trec peste tine. trec și trec.
de ce aș mai ține socoteală de tine dacă și așa
se spune că ești o mare absentă?
dar absența asta vine ca o oaie, ca o turmă de oi,
ca un tren plin de animale prinse între plăci
mari de pietre
și se aruncă, numai o dată, la picioarele mele.

Doamne, câtă plăcere când oaia se lasă pe burtă
și își freacă burta de picioarele mele.

pe ușa din dos a poeziei mi-am agățat coronițe
din flori mirositoare
și piei de animale tari, jupuite. mi-am împodobit
cum am putut această ușă
am uns-o cu un lac adânc și mi-am întocmit
un sistem de oglinzi
prin care capul meu pare desprins de corp și stă,
așa, cu ochii holbați,
deasupra canatului de sus al ușii.
mi-a încremenit capul deasupra ușii lăcuite
cu un lac adânc.
mi-a încremenit sângele în cap.
mi-a încremenit ochiul cât am privit.
mi-a încremenit mâna cât am lucrat.
mi-a încremenit poezia.
dacă poezie este, atunci tu stai cu sabia
deasupra capului meu încremenit,
cu ochii holbați și încremeniți și cu ura încremenită.
lumina se strecoară pe sub pragul ușii, vine,
se adună și așa răcnește; orice ai face
și oricât ai fugi și oricât ai căuta tu ești o idioată
(metafizică) ce suferă intens.
tu vrei să nu mai scrii tu vrei doar să fii,
dar, tocmai de aceea, îți spun, trebuie să scrii
ca să fii și să fii ca să scrii
tu ești trăsura de aur ce s-a oprit în dreptul ușii
mele înmărmurite.
tu ești fața de masă de lână strălucitoare, neagră,
plină de ciucuri,
din camera mijlocie. tu ești casa din interiorul ușii.
și în interiorul ușii stau eu.
sau în interiorul meu stă ușa.
stă proptită pe amândouă picioarele, depărtate,
cu o armă în mână.
stă sigură pe ea și ea stă pe mine.
așa gândeam în timp ce capul încremenit
se holba înăuntru.

EMILIA DABU

mai repede

Mai repede, strigam, privind înserarea
infinită-nhămare la căruța cu flori,
aduceam mai aproape cerul și Marea,
iernile asuprite de albastre ninsori.
Prin pădurea-nstelată cerbii cuvântau
despre-o lumină sacră, despre o fostă Eu,
neatinsă cărarea se-arată princiar —
căsătorit era cu mine Dumnezeu.

priveam mâinile

Priveam mâinile ocrotind cocorii;
în imperiul anotimpului
banca îmbătrânise asteptând...
Se însera și tu nu sosisei încă;
tăiasem venele povestilor de dragoste,
vechilor stări le potriveam noi inimi.
Ajunsă în pragul ultimei aniversări,
mă descoperisem lângă vitrina cu îngeri
a cerului.

precum păsările pihis

Precum păsările Pihis (cele cu o unică
aripă)

asa și noi de la o vreme
zburăm unul prin celălalt.
Singuratici, semeti, fără a recunoaste
sentimentele osândite —
sinucidere spre ultima treaptă a zilei.
Și pe când timpul mângâie mâna
stângaci îndrăgostită,
noi încercăm a ne aminti,
începem a vedea!

urme de pași pe ceruri

Tainele lumii se prăbuseau neînțelese
Sparte precum oglinzile în mii de imagini
Ningea și se retrăgeau iubirile
Spre ceruri.
Bucuriile fostei copilării asupreau încă
Și mai ales cuvintele nescrise
Ce-mi îmbătrâneau cuminti
Sub hainele albe și inistite
Ale inspirației.

ultima ninsoare

Ca un basm albastru iată trece vara
Grea de frumusețe mă ajungi în zori
Părăsind seamea viscolele seara
Ceruri vinovate ning peste cocori

Viselor în noapte le-adusesem soare
Eram în vâpaia gerului dintâi
Iernilor uitate le cerneam ninsoare
până să adie floarea în lămâi

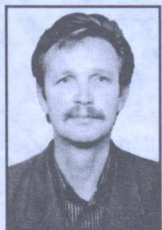
Ninge cu tristete, ninge infinit
Orice sărbătoare pân' la urmă trece
Dumnezeu mai stie ieri cât ne-am iubit
Fascinată marea stelele-si petrece.

în gara copilăriei

Ruginise Noaptea peste liniile zării.
Se închegaseră visele precum sângele.
În gara Copilăriei, gânduri brăzdate de
aripi,
și eu ca un avar strângeam cuvintele-
monezi de aur.
Gerul nu ocrotea ultima tristete,
ci lua o nouă formă spre a anunța finalul lui
Decembrie.
Și Zeul nu mi-a spus niciodată
cine i-a ars ochii când lacrimile
migrau spre Nord!

Să revenim la critici. (Ferice de fictionari
că nu pot intra chiar acum în discuție:
singurul lor păcat e să le fie cartea
proastă). Recent, am citit o cronică literară
semnată de un critic considerat „tânăr”, Daniel
Cristea-Enache. El își exprima „perplexitățile
critice” și eu cred că prin asta realizează o re-
apropiere de actul lecturii, printr-o modalitate
perfect contrară canonului impus în deceniile
premergătoare „revoluției”. Model care avea
drept conținut pe criticul atotștiutor, lipsit de
slăbiciuni, cu o infailibilă capacitate
comprehensivă. Modelul s-a alcătuit, bănuiesc,
în perioada comunistă, dacă nu va fi existat și
înainte, dar, în orice caz, pentru comunism îi
putem oferi o explicație care să ne mulțumească
într-o anumită măsură orgoliul: autoritarismul a
fost o obligație, nu ceva izvorât din lăuntru
omenesc. Asume, în comunism, volens-nolens,
criticul era nevoit (prin însăși structura autoritară
a sistemului, ce impunea un anume mod de
comunicare, cel autoritar), să arboreze mina
absolutei autorități (un fapt folositor și ca acțiune
împotriva cenzurii). Lucru care mă face să cred,
acum, că dobândirea autorității absolute de către
unii (sau un)
critic(i) (s-a în-
tâmpat), aduce
azi o planare
nefastă asupra
receptării critice a
literaturii, într-o
perioadă în care
autoritatea critică
(și nu numai) s-a
destins și se pare
că nu poate fi
înlocuită decât de

DAN PERSA

Criza receptării critice (II)

o apropiere, mai umană, de actul lecturii. Lectorul
profesionist e și el un cititor ce pune în discuție o
carte aidoma oricărui alt cititor, adică nu poate
pretinde că spune el ultimul cuvânt despre carte,
așa cum se întâmplă în critica autoritară. Bănuiesc
chiar că modelul autoritar (pe care
cititorul îl are și astăzi în vedere când gândește
statura criticului, dorindu-l o autoritate absolută
și negând criticilor „obisnuiți” tocmai autoritatea
critică pe care ei o reprezintă de fapt), produce
apăsări chiar și la nivelul psihic al lectorului
profesionist, care având drept model postura
autorității absolute (așa cum îl vrea cititorul), va
fi, inconstient, împovărat atât de misiunea-i, cât
și de diverse complexe refutate: pe de o parte
întrucât cititorul nu-i conferă statutul de autoritate
(e un critic „obisnuit”, nu e Manolescu — alt
exemplu nu am), iar pe de alta, deoarece nu-si
poate mărturisi și discuta propriile-i limite
comprehensive (ar fi privit îndată drept impostorul
ce s-a dat singur de gol — în virtutea modelelor
statornicite în cultura noastră) — motiv de
încrămășare în stereotipie.

Mai e însă încă o problemă, dar oare
cine poate să răspundă la ea? În ultimii ani
literatura a trecut prin prefaceri de-a dreptul
frenetice. Pesticeniunea ei (eclectism, polimorfism,
tinte metafizice, temperamente puse la bătaie
s.a.m.d.) asează în fața criticii chestiuni cel puțin
delicate, de fapt cu mult mai mult de atât. Acolo
unde apar aberații, criticul trebuie, cu ochi sigur,
să chiureteze (dar stim proverbul cu nebunul ce
aruncă piatra-n apă și zece înțelepti nu o pot
scoate, mai valabil decât oriunde în literatură:
orice nebunie te întrebi întâi dacă n-o fi vreo
chestie genială). Pentru chiuretaj, sunt necesare
nu doar simț critic, ci unele de extremă finețe, pe
care tradiția nu le pune la dispoziția noastră (s-a
mizat prea mult, într-o vreme, pe grile „estetice”).
Dar e și cealaltă problemă, ce ține de aceleași
unelte: când dă de o carte bună, criticul trebuie
să aibă degetele tari, ca să o stoarcă de sevă. Or,
uneltele criticului, în lipsa poeticii extrase din
literatură română, în lipsa esteticilor (ca știință a
literaturii), în lipsa perspectivelor deci din care
poate fi privită o carte și care nu e nici una
ignorabilă (dar se va spune că toate acestea
există la noi, o-ho și sunt un ignorant), cum pot
întâmpina noutățile, desi, cum ar spune poetul,
ele sunt noi, dar vechi sunt toate (în literatură se
clădește, chiar când pui o fundație nouă, pe un
sol ce vine de la înaintasi). A întâmpina o carte,
ce poate să însemne decât a proiecta asupra ei
diverse perspective, deja cunoscute, pentru a o
descoperi cu vremea pe cea cu adevărat potrivită,
„cheia”, prin care teoria literară va înainta și va
îmbogăți uneltele criticului cu încă o perspectivă
posibilă? Simțul critic, dacă nu e dublat de simțul
teoriei literare (le posedă de pildă Maiorescu),
diminuează mult șansele criticului de a fi viabil

dincolo de conjuncturi. Iar conjunctura nu
înseamnă absolutamente nimic, afară de jocul
de orgolii.

As spune despre ficțiune că e o țintă în mișcare
pe timp de noapte, iar criticul, condus doar de
simțul critic și de dispozitivele (uneltele) atasate
armerii sale, o ocheste, iar când punctul a fost
lovit, glontul lasă o mică pată fosforescentă.
Pentru ca profilul tinte, forma ei, conținutul,
aspectul să-i devină vizibile, e nevoie de un foc
al naibii de încrucișat. Altfel punctul ochit rămâne
doar un punct vag de fosfor în noapte, care ar
putea fi și al unui putregai la o adică.

Altceva. În industria muzicală, se pune semnul
de identitate între: număr de discuri vândute
(substrat economic) = popularitate = valoare.
Scriitorii (iar între ei criticii erau cei mai în măsură
să o facă), ar fi fost bine să se delimiteze net de
acest sistem de „evaluare” prin ierarhii, prin top-
uri. Scriitorul există sau nu. Nu ar părea caraghios
și sărac cu duhul cineva întrebând la modul
serios: cine stă deasupra? Faulkner, sau Joyce?
Ierarhia e o chestiune de preferință întâi și abia
pe urmă de valoare, or, în literatură contează
valoarea intrinsecă întâi. Criticii literari știu de

fapt perfect acest
lucru și totuși se
lasă ademeniți,
în discursul coti-
dian (nu în
critica pe care o
fac), să vor-
bească despre
ierarhii literare. E
un mod de a
conduce bunul-
gust public pe o
cale falsă, spre o

mentalitate falsă și falsificată, între consecințe
aflându-se și aceea că publicul va dori să vadă și
între scriitori pe unii țări în top-uri și îi va compara,
firesc, cu starurile pop. Evident, în acest caz
mușchii lui Temesan vor fi mai dihai ca mușchii
lui Târlea, iar calvitia lui Iordăchioaie mai ceva ca
a lui Lefter. Dar, nu-i așa, totul e să existe o
ierarhie, indiferent de ce se compară.

Din păcate, chestiunea receptării nu se
rezumă la atât, ci e legată de alte fapte, care cer
ceva mai multă luciditate. Ori mândria (trufia
chiar), nu prea le permite românilor să fie lucizi.
E motivul din care capacitatea de a evalua corect
ce avem și ce nu, se lovește de inexpugnabile
obstacole. Se dă mereu exemplul creativității
românești, dar când e să fie apreciată cultura
căreia îi aparține, un limbaj de lemn ofuscat se
aprinde ca gătejele. Nu avem o mitologie, ci doar
ceva folclor. Unde sunt miturile? Cu siguranță
ele au existat. Basmelor dau știre de ele. Nu le-a
consemnat nimeni însă. Ecouri vagi despre regi,
sacerdoti și zei daci ne-au ajuns prin geografii și
istorici străini. Nu ar fi bai (desi e bai mare), dar
măcar evenimentele culturale de dată mai
recentă, de când românii nu mai erau nici geți
nici protoromâni, să fi fost consemnate. Au fost
zidite mănăstiri, biserici — dar istoria lor nu este
cunoscută. Ce vrea să însemne această lipsă de
memorie culturală? Abulie? Insuficiență
axiologică față de realizările contemporane?
Nepăsare? Atunci, dacă rădăcinile sunt așa
firave, cum poate sta creativitatea altfel decât
frunza de plop în vânt, tremurând în toiul verii și
rupându-se de pe creangă toamna, o toamnă ce
nu întârzie să vină, dacă orbirea față de valorile
contemporane lore, la români, cumva, funciară?
Nu, nu am nevoie de documente subiective
(cronici, jurnale, memorii, consemnări, romane)
pentru a demonstra mai știu eu ce pe tărâm
istoric, ci doar pentru a scrie ficțiune. Deoarece
ficțiunea este la rândul ei mărturisire despre
timpul trăit, sau, cum spune Jung, care le
nimerește uneori, chiar dacă stă într-un context
fals, „Artistul e interpretul ... timpului său fără
să vrea ... prin gura lui vorbește spiritul timpului,
iar ceea ce spune el există, deoarece exercită
o acțiune”. Iar propoziția lui R. Bastide:
„romanul merge mai departe decât jurnalul”,
desi se referă la un scriitor anume, la Gide,
consider că poate fi privită ca aserțiune la
modul general. Deci, fiecare poet și prozator
oferă o viziune personalizată (viziunea unui
om oarecare posedând anumite calități și
defecte) asupra culturii și civilizației în care
trăiește, iar criticul devine critic abia din
momentul în care, având ca intermediar
viziunea, adică „omul”, vorbește la rândul-i
despre aceleasi lucruri, altfel spus, participă la
dialogul cu „lumea” (omului, culturii, civilizației,
cunoașterii empirice și filozofice etc).

DEBUT

CĂTALINA
BUCUR

cuvinte greșite

trăiesc într-o continuă reprobabilitate a
formelor
îmi simt gleznele cum pulsează în absența
ta

Te urlu a disperare prin fiecare bob de
strugure pe care îl strivesc între dinti.
și simt cum mă arde sira spinării
neputându-te săruta
îți adulmec fiecare amintire prin
timpanele mute de durere

Îmi sopteste eternitatea cum că la tine
toate se opresc în prag și mi-e
timpul povară moartă în spinare
neputându-mă adumbri în tine.

Să pot susura ziceri străvechi înspre tine...
ce dorintă naivă!

orbecăind prin eternitatea clipei

Doar când plouă îmi pot palpa existența
ce stă să moară în rest

Doar când plouă m-aș săgeta în ființa ta
uitată de altfel în rest

Când plouă îmi aud părul a tipăt de
pescărus
și mi se usucă vorbele

Când plouă îmi simt coapsele a urme de
copaci

și mi te respiri în ființă
Când se cad în sus culorile ploii translucind
a tine

mă vreau strivită de norii încheieturilor tale
Când se cad în sus culorile ploii mirosind a
energie
mă transform în primele sunete din univers
Și toate mi-s adorabile!

în mitic

Mă simteam fierbinte până la terminațiile
degetelor

Mă greiereau nopțile
și adormeam în palmele copacilor mei
presimteam furtunile
acoperindu-mă cu lotusi

Vibrau petale de margarete
și umerii mi se rătăceau printre
auzuri de flori.

Îmi găseam rătăcirea prin existență
cu dezinvoltura umplerii paharului cu apă
rece prin luna august
(dacă-ti mai amintesti)

și mă picurau stropii pe bărbie în jos
înspre gât

ca și cum existența se cobora în jos
și se evapora în pământ.

Mă înfloreau tulpine de flori
și-mi mirosea pielea
a pesteră cu pereti
întorsi în afară

de sare nevoindă a soare
Mă tineau tineretea de palma stângă
și-mi arăta semnele
cum aruncă
frunze de trandafiri
pe un drum
predestinat.

Festivalul Muzical al Mării Negre" (ediția de vară) a cuprins șapte concerte, la trei dintre acestea fiind prezenți, în orchestră, sau la pupitrul dirijoral, muzicieni din „Tara diminetilor liniștite”. Cum noutatea a constituit nota definitorie a festivalului simfonic estival amintit, prima pledoarie, în favoarea acesteia, a reprezentat-o debutul unui nou ansamblu orchestral, destinat să diversifice programele Filarmonicii tomitane. Astfel, vineri, 13 iulie, sub bagheta lui Radu Cioresi, Ansamblul de percuție (recent creat la Constanta, al treilea, în ordine cronologică în țară), a dat un recital remarcabil prin cruzănta abordării tematice, prin strălucirea și cromatica unor instrumente mai puțin cunoscute (celestă, vibrafon, tobe, clopote, timpane, talgere, gong, etc.), cât și prin finalitatea majoră a reprezentatiei: aducerea din fundal, în prim-planul receptivității melomanilor, a unor dispozitive de emisie sonoră, în aparentă secundare, chiar minore, dar generatoare de efluvii sonore captivante. Instrumentistii Dan Simion, Sergiu Rotari, Emil Tănase, Adriana Dragomir, Alexandru Feraru și Mircea Tegzeșiu au probat, în virtutea exercitiului simfonic pe care-l posedau, naturalete, distincție, imaginație, cât și o capacitate, puțin comună, de transmitere a mesajului tocmai prin mijlocirea unor instrumente nu prea ortodoxe, dar în măsură să dea naștere la efecte surprinzătoare și să creeze o atmosferă, un climat spiritual anume. Astfel, prin interpretarea lucrării lui Ney Rosauo („Mitos Brasileiros”) a înviat climatul eminentamente temperamental, brazilian, în timp ce „Dansul caucazian” ne-a purtat în universul melosului rusesc. Un mare efect emoțional a generat compoziția lui George Bizet — **Carmen**, adaptată pentru orchestră și percuție de rusul Scedrin. La origine, muzică de balet, lucrarea aceasta a fost interpretată, în premieră absolută la Constanta, în concert, potentate fiind notele dramatice, grație unor dezvoltări spectaculoase.

În textura programatică a „Festivalului de vară al Mării Negre”, au fost introduse trei concerte simfonice, pe durata cărora, în conformitate cu un acord de colaborare între filarmonicele din Constanta și Seul, s-au desfășurat „Zilele culturii coreene”. În ziua de 18 iulie, dirijorul sud-corean Jin-Kwon Lee, avându-i ca soliști pe Jung Young Yoon, Min Park, Young Mi Oh și pe Daniela Vârtejan, s-a aflat la pupitrul Orchestrei simfonice tomitane, care a interpretat uvertura „Hebridele”, opus 26, „Simfonia nr. 4 în La Major — Italiana” de Mendelssohn Bartholdy și Serenata **Nocturna**, în Re major, KV 239 de Wolfgang Amadeus Mozart.

Sâmbătă, 22 iulie, soliștii din Coreea de Sud, Jung Ah Kim și Sinna Song, au interpretat „Concertul nr. 2 pentru pian și orchestră” de Franz Liszt, o arie din opera *Romeo și Julieta* de Gounod, precum și câteva lucrări cu specific național: un poem simfonic de Y.S.Choi și două cântece coreene semnate de K.S.Kim și S.T.Kim. În fine, marți, 24 iulie, s-a desfășurat un concert-maraton, dirijat de Hwan-Sun Yong, cu participarea soliștilor

2001 BLACK SEA SUMMER FESTIVAL

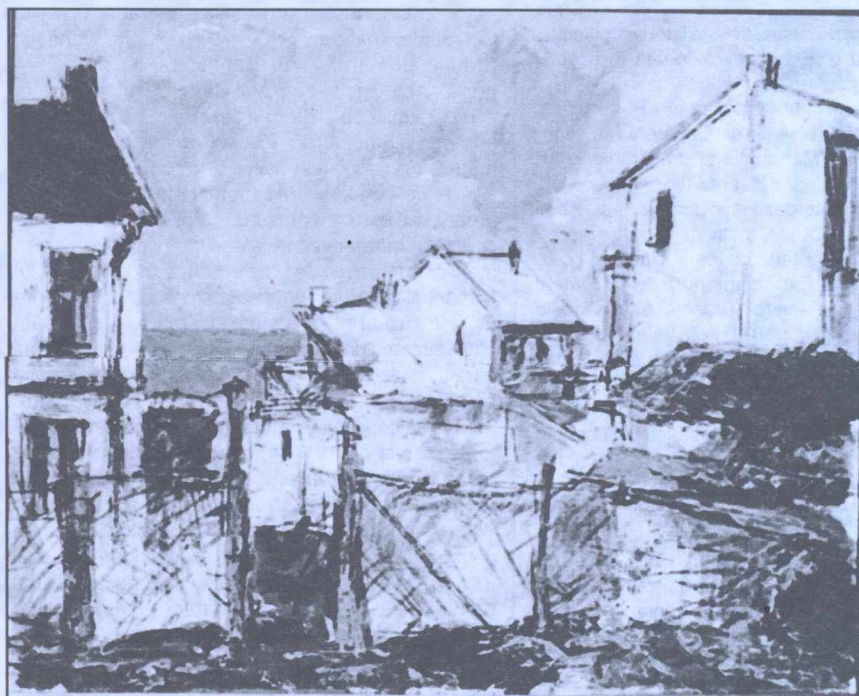
Chang-Joo Jung, Jong-Min Jung, Bo-Young Choi, Yong-Sin Seo, Taek-Joo Kang, Hye-Lim An și Jeong-Ha Song. Programul a cuprins: Uvertura „Orfeu în infern” de Offenbach, câte o arie din Mozart și Rossini, „Concertul pentru două flaute și orchestră” (partea I) de Cimarosa, „Concertul pentru vioară și orchestră” (partea a III-a) de Ceaikovski, „Concertul nr. 20 pentru pian și orchestră” (partea I) de Mozart, „Concertul pentru două pian” (partea I) de Poulenc și „Dans slav nr. 8” de Antonin Dvorak.

Un veritabil concert-spectacol l-a reprezentat Medalionul „W.A.Mozart” marcat de tot ceea ce implică performanță instrumentală și componistică, întru iluminarea personalității celebrului compozitor german. Dirijat de polivalentul muzician Aurelian-Octav Popa, a cărui longevitate interpretativă și creatoare ne înalță, concertul s-a bucurat de prezența violonistei Cristina Anghelescu, artistă ce dezvoltă o fascinantă strălucire de diversități timbrale, ingenios orchestrate, etalând o caldă și umană consistență a comunicării. În interpretarea ei, „Concertul nr. 5 pentru vioară și orchestră în La major” a sunat cu o rară noblete, căpătând o dimensiune interioară certamente poetică. O producție festivalieră de amploare, cum a fost cea de la Constanta, a exercitat un act educativ de cunoaștere, atât pentru marele public de concert, cât și pentru tinerii melomani, ori chiar pentru

oaspeții din Coreea, care își perfecționează, la tărmlul Mării Negre, măiestria interpretativă. Din păcate, la „Black Sea Summer Festival” au lipsit în mod cronic și simptomatic lucrările simfonice ale compozitorilor români, dintre care, orice s-ar spune, puteau fi abordate câteva (începând cu cele enesciene). Nu s-a avut în vedere cunoașterea și aprecierea acestui gen de creații muzicale, pe care nimeni și nicicând nu le-a catalogat altfel decât merită — valoroase și originale. În mod simbolic concertul de închidere (înlocuit cu „Centenar Joaquin Rodrigo”) ar fi trebuit să marcheze coexistența a două tendințe diametral opuse în muzica secolului trecut, rezultată din climatul de incontestabilă efervescentă spirituală de la începutul secolului al XX-lea, așa cum s-a întâmplat, de exemplu, la „Săptămâna Internațională a Muzicii Noi” de la București (**Simfonia a V-a** de Serghei Prokofiev versus **Concertul pentru pian și orchestră** de Pascal Bentoiu).

O seară agreabilă a oferit-o la „Black Sea Summer Festival” corul Filarmonicii tomitane (alt element de noutate al manifestării). Sub genericul *Concert estival*, formația vocală dirijată de Inga Postolache a oferit melomanilor un strălucit recital de muzică de gen, constând într-un program caleidoscopic, cu parfum de epocă, dar și cu adânci și armonioase reverberații contemporane.

VIRGIL MOCANU

„MAMAIA COPIILOR”

Ideea desfășurării, în vara acestui an, (20, 21 și 22 iulie) la Mamaia, a unui festival de muzică ușoară al copiilor, s-a dovedit nu numai fericit inspirată, ci realmente fastă. Compozitorul tomitan Dumitru Lupu, principalul initiator al acestei manifestări muzicale de anvergură națională, a pornit de la considerentul că și copiii pot și trebuie (pentru că simt nevoia acută) să cânte muzică românească. În demersul său, muzicianul a fost sprijinit de Consiliul Județean Constanta, Societatea Română de Radiodifuziune și Uniunea Compozitorilor și Muzicologilor. În anii din urmă, literatura muzicală pentru copii a fost sublimă, dar... a lipsit cu desăvârșire, întrucât, cu excepția câtorva compozitori de mare talent, care s-au aplecat cu sollicitudine asupra acestui gen de muzică — de altfel dificil și pretentios — mai nimeni n-a încercat să revigoreze cântecele copilăriei. Or, pregătirea unui Festival-Concurs, la Mamaia, în exclusivitate pentru cei mici (de la patru la doisprezece ani), a însemnat, înainte de orice, dinamizarea activității de creație și descoperirea de noi și autentice talente interpretative, în măsură să abordeze lucrări ale căror linie melodică, farmec, limbaj sonor și tematică să reprezinte o contrapondere la invazia intempestivă de piese așa-zis vocal-instrumentale ale manelistilor, hip-hopistilor, raperilor, mai nou, hausiștilor, sau altor făcători de ritmuri bubuitoare și de texte năucitoare.

De remarcă că, exceptând celebrul festival italian de muzică pentru copii *Zechino d'Oro*, în nici o altă țară de pe bătrânul continent nu se întâmplă

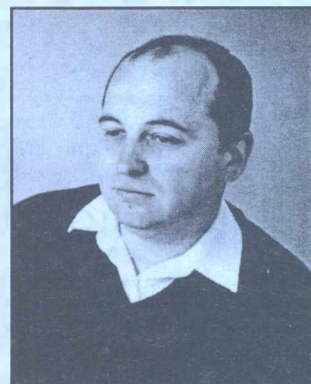
un asemenea demers muzical, destinat să valorifice și să mediatizeze muzica pentru copii și folclorul copiilor.

Gongul inaugural a consemnat izbânda eforturilor întreprinse de concurenții recrutați din București, Baia-Mare, Buzău, Dej, Hârlău, Lupeni, Mangalia, Onești, Satu-Mare și Constanta. În primele două zile, la finele concursurilor de interpretare au fost prezentate câte opt melodii de la secțiunea *Creatie*. A treia și ultima zi a Festivalului *Mamaia copiilor* s-a desfășurat sub semnul omagierii celor mai talentați interpreți și al răsplătirii compozitorilor și textierilor care au conlucrat la alcătuirea cât mai inspirată a cântecelor. Juriul, format din personalități a căror competență în domeniu n-a putut fi pusă de nimeni la îndoială, a deliberat îndelung, premiindu-i pe cei mai valorosi. Marele *Premiu* pentru interpretare, constând într-un sejur la *Eurodisney* de la Paris, a fost atribuit bucareșteanului, de la postul de televiziune *Acasă* — Octavian Ioachim Petre, pentru interpretarea melodiei *Odată*. Pe podiumul de premiere al categoriei de vârstă patru-șapte ani, au urcat (în ordine) Mihaela-Cătălina Mihăilescu, din Călărași, care a cântat cu dezinvoltură și farmec *Samba florilor* (muzică, D.Lupu, text — Florin Pretorian), Andra Marinescu (București), interpretă a piesei *Menajeria* (muzică — Dinu Giurgiu, text — Corina Despod) și Liviu Stoian (Buzău) cu melodia *Românașul* (muzică — C.Ungureanu, versurile — Valentina Ungureanu). Câștigător al concursului la vârsta de șapte-doisprezece ani a fost desemnată

Lucia Dinu din Buzău, care a interpretat piesa muzicală a concitadinilor ei, soții Ungureanu, intitulată *Nu sunt vrăjitor*. Pe locul al-II-lea, Cristian Tudor (Onești), interpret al unei melodii ceva mai vechi a compozitorului constantean Aurel Manolache (directorul festivalului), *Tăticule* (text — Sasa Georgescu). Locul al III-lea a revenit tângovistenei Oana Gabriela Predescu, care și-a ales piesa compusă de Serban Georgescu (text — Fl.Pretorian) *Ce mare e marea*. Marele *Premiu* la „Creatie” (a constatat într-un „Aro Spartana Lux”) a fost acordat compozitorului buzoian Constantin Ungureanu și textierei Valentina Ungureanu pentru cântecele *Am la țară*, *la bunici* și *Bundita*, prezentate de Liviu Stoian și Alexandru Petcu din Buzău. Pe durata *Mamaiei copiilor* am asistat, printre altele, la lansarea unui album muzical pentru copii (*Cântăți cu bunicul*, compozitor și interpret Alexandru Jula), am savurat recitalul oferit de trupa *Amicii* (Sabrian Manoliu, Alexandra Dumitrescu, Florin Ristei și Edy Iorga), ne-am delectat cu lucrările de grafică ale colegului de breaslă de la *Cuget liber* — Petrișor Dutu. La Teatrul de vară au juriat: criticul muzical Grigore Constantinescu, Smaranda Oteanu, directorul artistic al Operei din București, baritonul Ludovic Spiess, compozitorul Ion Cristinoiu, dirijorul Gheorghe Stanciu, directorul Operei din Constanta, scriitorul Eugen Rotaru, compozitorul Aurel Manolache, Ioan Leon Naros (reprezentantul M.E.C.), cântărețul Doru Tufis, delegat al Ministerului Culturii și Cultelor și Gheorghe Verman, directorul Direcției Studiourilor Teritoriale și Locale de Radio, președintele juriului fiind poetul Adrian Păunescu. Festivalul-concurs *Mamaia copiilor* constituie un experiment reușit, un eveniment de marcă în viața muzicală a țării, un început promitător ce merită permanentizat, diversificat și mediatizat.

V.M.

CONSTANTIN
GRIGORUȚĂ

Cu caietul de schițe prin peninsula

Într-un interviu, de acum doi ani, plasticianul Constantin Grigoruță, întrebat de mine de ce se consideră mai puțin un pictor, îmi mărturisea: „Poate pentru că sunt un grafician sau un designer cu accente de graficianromatic. Îmi place să mă joc cu culoarea. De ce cultiv și acest aspect mai puțin reprezentativ al creației mele? Poate și pentru faptul că orasul în care trăiesc mi-o impune. Pe zi ce trece, Constanta devine mai săracă în partea ei veche, dinspre mare, zonă plină de culoarea unor vremuri trecute. Se demolează case, dispar clădiri vechi, interesante, pierdetalii de arhitectură și este păcat. Acest fenomen m-a determinat să ies cu caietul de schițe și să încep desene, grafică, acuarelă.”

Am revenit, de curând, în atelierul său, cu intenția de a-i propune să ilustrăm numărul de față al revistei noastre cu reproduceri după grafica sa, inspirată de farmecul urbanistic și arhitectural al peninsulei constantene, și nu mică mi-a fost surpriza să constat că artistul a realizat, între timp, un număr impresionant de lucrări pe această temă, care pot face, oricând, obiectul nu unei singure expoziții excepționale, ci a mai multora. Martor, al acestei afirmații, sunt cele câteva zeci de albume pe care gazda mea mi le-a pus la dispoziție, cu delicatețea și generozitatea care o caracterizează, „să-mi aleg ce-mi place”.

Îmbinând rigurozitatea designer-ului, cu simțul de a vedea dincolo de obisnuit și de a surprinde imagini din unghiuri inedite, spectaculoase, al artistului fotograf și talentul vigoșos și inspirat al pictorului, Constantin Grigoruță realizează în desene, acuarele și grafică un univers original, aureolat de o tulburătoare poezie și de o rafinată transparentă. Se remarcă în special compozițiile, ca expresie a unui interior hipersensibil, a unei candori germinative și a unui mister care le traversează firesc, fără să obosească. Plasticianul știe să speculeze fondul hârtiei, fie că este alb, roz sau gri etc., creând spații largi care respiră de lumină și liniște și în care abundența semnelor este limitată. O bună parte din aceste compoziții, adevărate metafore ale unor idei, stări și sentimente sufletești insolite au servit la ilustrarea unor cărți de poezie, relevând legăturile tainice, imanente, dintre imagine și text.

Grafica, având în prim plan Peninsula, faleză și plaja, Portul Tomis, se configurează ca o naratiune care povestește despre ceea ce are autentic orasul Constanta — interferența dintre elementele lui orientale cu cele mediteraneene și românești, marea și lumina nestăvilită, miturile și legende venite din orizonturile de început ale celor două milenii de viață, istoria incitantă, faptul că el a fost o vatră veritabilă și aleasă de civilizație. Astăzi, acest chip al orasului, mai mult ca niciodată, este supus degradării și dispariției. Împreună cu el, pierе o lume, unică, pitorească; despre ea, cei ce vor veni după noi vor ști din ce în ce mai puțin. Intuiția lui Constantin Grigoruță are meritul de a fi simțit acest pericol. Și pentru că, din punct de vedere plastic, zona este o sursă inepuizabilă, de mare încercare, artistul — o conștiință febrilă a cetății — s-a apucat de treabă temeinic. Și destul de repede, trecându-o prin retorta sensibilității sale, a imortalizat imaginea acestui chip pe caietul de schițe. A făcut și face acest gest călăuzit de crezul curat că dincolo de valoarea estetică, de pretul și utilitatea ei imediată, grafica sa cromatică, legată de acest colț al orașului, își va profila, în timp, și o valoare documentară.

Minutiozitatea descrierii detaliilor, finetea lor, accentuarea acelor trăsături care definesc personalitatea caselor și străzilor, unda constantă de lirism, emanată de mare la capătul falezei înalte ce se prăbusește pe plajă, coloristica discretă, de un remarcabil efect, probabil pentru a reda patina timpului și a locului, bucuria de a desena, consolidează un scenariu plastic echilibrat, generator de noblete, încredere și virtuozitate, fără a viza succesul imediat, ce nu mi se pare un „aspect mai puțin reprezentativ al creației” sale, cum lasă, uneori, plasticianul, din prea multă modestie, să se înțeleagă.

OVIDIU DUNĂREANU

prof. univ. dr.
ION
BITOLEANU

Biserica — izvor de solidaritate a românilor dintre Dunăre și Mare (III)

Între timp, guvernatorul sangeacului Tulcea, Ismail Kemal Paşa, adept al fostului mare vizir Reşid Paşa (care nu s-a amestecat în certurile religioase ale creștinilor din Dobrogea), a fost înlocuit cu Fahri Bey, favorabil bulgarilor, moment în care presiunile exercitate pentru unirea cu Biserica bulgară s-au intensificat.

Dar substratul panslavist al rupturii religioase provocate de ortodoxia bulgară, în ideea revenirii Rusiei la gurile Dunării (de unde fusese îndepărtată după războiul Crimeii), n-a scăpat frunzașilor români din nordul Dobrogei, alarmați, asemenea întregii clase politice din România, de această nedorită perspectivă. De aceea notabiliul tulcenii cei mai cunoscuți, printre care Vasile Gâscă, episcopul bisericii Sf. Nicolae, și Constantin Boambă, având sprijinul viceconsulului Nicolae Târcă, au organizat adunări populare în fața cărora au relevat primejdia trecerii la Exarhatul bulgar. Îndrumările venite de peste Dunăre, din spațiul național, cu care biserica română dobrogeană stabilise legături trainice, au întărit hotărârea de a menține legătura canonică cu Patriarhia. În acest sens, staretul Daniil al mănăstirii Cocos, cu toată obstea de călugări, au urmat sfatul respectatului episcop Melchisedec al Dunării de Jos.

Aceste frământări au dăunat vieții noastre bisericești. Guvernatorul Fahri Bey a dispus, carepresalii, închiderea bisericii Sf. Nicolae, situație în care românii credincioși Patriarhiei au fost constrânși să redeschidă vechea biserică de lemn cu același hram, unde s-a și oficiat slujba până în toamna anului 1877.

Trecerea la Exarhatul bulgar n-a adus celorlalți români nici un avantaj deoarece mitropolitul de la Silistra nu numai că nu și-a îndeplinit angajamentele și n-a respectat condițiile cerute, dar pe alocuri i-a înlocuit pe preoții români, i-a îndepărtat de la administrarea bisericilor și a interzis folosirea limbii române în oficierea slujbelor.

Prinși între cele două biserici rivale, românii au ajuns la concluzia că menținerea relațiilor de subordonare fie față de arhieriei greci, fie față de cei bulgari nu mai era posibilă. Curentul de emancipare, mai vechi, căpăta acum un nou impuls, în sensul dobândirii autonomiei ecleziastice, ca o componentă a afirmării naționale și culturale de sine stătătoare. Raportul din 1873 înaintat autorităților de la București de reprezentantul diplomatic al României la Tulcea exprima disponibilitatea românilor dobrogeni de a rămâne sub jurisdicția Patriarhiei, cu condiția ca aceasta „să le trimită episcop român pe tot lungul Dunării”, ceea ce ar fi însemnat reînființarea pentru ortodocșii români a unei eparhii proprii, așa cum avuseseră în vechime. Diplomatul s-a adresat și agentului României la Constantinopol, rugându-l să intervină în acest sens pe lângă autoritățile otomane. Mai mult decât atât, Nifon Bălășescu releva în însemnările sale că obstea românească a intervenit pe lângă însuși mitropolitul-primat al României, Calinic Miculescu, a cărui făgăduință de grabnic ajutor a și obținut-o întrucât, spunea autorul citat, înființarea unei episcopii proprii era „un lucru dorit de toți românii”. Resedinta acestei episcopii, despre care vorbea și Mihai Eminescu, redactor al ziarului „Timpul”, urma să fie la Măcin, într-o zonă locuită compact de români și cu vechi tradiții spirituale.

4. CARTEA ÎN GRAI ROMÂNESC, MĂRTURIE A UNITĂȚII VETREI. Este de mirare că, înfruntând atâtea încercări, cărți ieșite de sub teascurile vechilor tiparnițe din București, Râmnic, Iași, Sibiu ori Blaj au supraviețuit până în zilele noastre, păstrate cu piosenie de multe generații de preoți, dieci și călugări. De asemenea se poate afirma că numărul cărților vechi românești trebuie să fi fost destul de mare de vreme ce s-au păstrat atâtea până astăzi. Că au fost procurate cu sacrificii și truda întregii obște rezultă și din sensul însemnării descoperite pe un Antologhion tipărit la București în 1877: „s-a cumpărat de tot satul Topalu”. Tradiția daniilor de peste Dunăre este o altă importantă sursă a procurării de carte bisericească; un Apostol tipărit la Iași în 1835 a fost donat mănăstirii Cocosu de mitropolitul Moldovei, vestit cărturar al epocii sale, Veniamin Costache (în 1871 această lucrare se afla la biserica parohială din Mahmudia). De altfel, zecile de volume din colecția de carte veche religioasă de la mănăstirea Cocosu, provenind exclusiv din bătrâna bibliotecă a acestui așezământ, sunt o mărturie a circulației vii și neîntrerupte a cărții românești în Dobrogea, înainte de revenirea sa în cadrul statal românesc.

Având în vedere datele existente până în prezent, cercetătorii consideră că cea mai veche dovadă a prezentei cărții românești este un exemplar din „Floarea darurilor”, din perioada celei de-a doua domnii a lui Antioh Cantemir (1705-1707), legat laolaltă cu „Învățăturile creștinești”, aduse din Moldova la Babadag, desi titluri tipărite anterior acestei date au ajuns mai târziu, desigur după lungi peregrinări, în Dobrogea. Astfel, în 1821 era semnalată la Tulcea „Evanghelia greco-română” (1693); la biserica din Nalbant un „Minei

slavo-român” din 1698, iar la cea de la Jitia cărți din același secol, cu însemnări din veacul următor.

Mănăstirile de la Celic-Dere și Cocosu se află în posesia celebrei „Biblie de la București”, tipărită în 1688, la sfârșitul domniei lui Serban Cantacuzino.

Biserica dobrogeană a fost păstrătoare a unor lucrări laice de seamă. Savantul Ion Bogdan a publicat un vechi letopiset moldovenesc scris la mănăstirea Bistrita în secolul al XIV-lea, citat mereu de cronicarul Grigorie Ureche, dar nedescoperit până în 1845. Copia sa a fost identificată în manuscris la biblioteca bulgară din Tulcea; datat la 1710, documentul aparținuse preotului român Gheorghe din Băiceni, căpătat în dar de la protopopul Ursul din Iași, împreună cu alte manuscrise având conținut religios. Tuturor, specialiștii le-au dat numele de *Codicele de la Tulcea*.

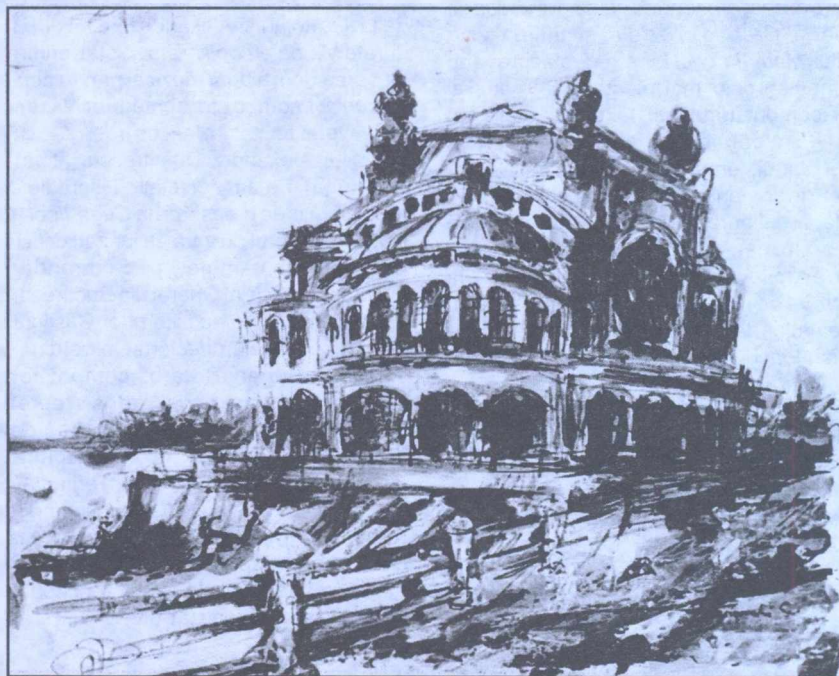
Numărul cărților crește în mod firesc odată cu secolele ce se succed. Mai mulți autori fac referire la *Triodul* aflat la biserica din Măcin, tipărit în 1731 la Râmnic. Cu două decenii înainte de 1877 — scria Nicolae Iorga — cojanii și mocanii care treceau Dunărea dăruiau acestei biserici cărți religioase în limba română. Un „Penticostar” tipărit la Râmnic în 1743, purtând însemnări în limba neamului și frumusețea legăturii colectia „Mineiilor râmnicene” tipărite între 1776-1780. Însemnările marginale ale acestor cărți coboară până la 1820 și aduc date pretioase despre istoria provinciei. Tot aici se află și o „Evanghelie” tipărită în același centru de cultură națională.

Din secolul al XVIII-lea datează un „Penticostar” (Râmnic, 1743) aflat la biserica din Dunăreni, un „Triod” (București, 1746) la Mahmudia și un „Antologhion” (Râmnic, 1786) aparținând bisericii din Oltina.

Cu mult mai numeroase sunt cărțile bisericești tipărite în secolul al XIX-lea, motiv pentru care nici nu ne propunem a le inventaria pe toate. Unele din cele mai vechi par a fi „Evloghionul” de la Dăieni (București, 1808), o „Psaltire” (Brașov, 1810) aflată la Ostrov și un „Octoih” (Buda, 1811) de la Valea Nucarilor. La Greci poate fi văzută „Cazania” (Buzău, 1834), iar la Beștepe „Mineele” apărute la Sibiu între anii 1853-1856. Un „papa Ioan din Cochirileni” își înscria numele pe paginile unui „Apostol” aflat la biserica din această localitate. Un alt exemplar al acestei cărți, tipărită la Sibiu în 1851, confirmă existența scolii românești din Ostrov, în deceniul șapte al acestui secol, tot astfel cum o însemnare descoperită pe filele unei „Cazanii” atestă existența scolii din Greci, din același deceniu.

De prezenta în proporție covârșitoare a cărții românești în Dobrogea este legat un fenomen asupra căruia cad de acord destul de mulți autori de diverse etnii. După relatările lui Ion Ionescu de la Brad, la mijlocul secolului al XIX-lea, înșiși preoții bulgari și greci slujeau în limba română. La această realitate au contribuit atât faptul că majoritatea creștinilor erau români, cât și împrejurarea că cele mai numeroase cărți bisericești proveneau din tipografiile Principatelor și Transilvaniei, fiind scrise, prin urmare, în limba română.

La Silistra, însuși vlădica folosea limba română ca limbă liturgică, asemenea preotului din satul grecesc Albeichioi de lângă Tulcea. Învățătorul bulgar Raici Blăskov, venit în Dobrogea la această vreme, relatează că și în satele bulgărești din jurul Silistrei slujba bisericească se oficia exclusiv în românește. El a fost nevoit să depună eforturi intense pentru a-i învăța pe locuitori să spună „Gospodi pomilui” în loc de „Doamne miluieste” și „Sveti boje” în loc de „Sfinte Dumnezeule”.

urmăre din pag. 1

Cărămidari au înregistrat prăbusirea unui număr foarte mare de locuințe, iar cel mai recent caz s-a înregistrat după anul 1965, pe str. Mircea colt cu b-dul Ferdinand (colțul de sud-est).

Se pare că acest fenomen a fost cunoscut și de cetatea antică Tomis, a cărei incintă, în perioada romană, cuprindea cel puțin jumătate din suprafața actualului port turistic, însă fenomenele de surpare au survenit probabil mult mai târziu, deoarece în perioada romană au fost luate anumite măsuri de protecție. Este posibil ca rețeaua de galerii subterane construite la baza stratului de loess, să fi avut rolul de drenare a apelor freatice, reducându-se astfel fenomenele de surpare a falezelor. Din păcate, până în prezent nu s-a realizat o identificare și o cercetare a rețelei de galerii subterane, așa că funcția acestora de drenuri, constituie numai o ipoteză. În vara anului 1958, participând la cercetarea tronsonului de galerie subterană de sub vila Șutu menționez doar faptul că structura acestuia corespunde funcției de drenare a apelor freatice.

Revenind la evoluția orasului modern, trebuie să evidențiem faptul că, în prima sa etapă, în funcție de potențialul economic respectiv, au fost realizate lucrările de protecție a falezei de est a zonei peninsulare unde se amenajase prima promenadă a orașului, b-dul Regina Elisabeta, prin construirea unui dig de piatră și a unei platforme de umplutură în spatele acestuia. Lucrările au fost realizate după proiectul lui Anghel Saligny și se mențin și în prezent.

În primul plan urbanistic general al orașului Constanta, realizat în anul 1905 de arh. Bănescu (fratele primarului Ion Bănescu), se propunea prelungirea digului de piatră de la Cazinou până în zona „Tataia”; pe platforma de umplutură realizată în spatele digului erau prevăzute parcele pentru amplasarea locuințelor, iar pe coronamentul digului, o arteră de circulație. Aceasta este prima soluție urbanistică prin care orașul urma să aibă o participare directă la mare, în zona falezei de nord. Trebuie să menționăm că această soluție reducea numai pericolul surpării falezelor, care în această zonă aveau o înălțime mare, însă nu-l înlătura complet. Trebuie să precizăm că în aceeași documentație urbanistică, de-a lungul întregii faleze de nord până la podul Pescăriei, se propunea realizarea unei artere de cornise, care trebuia să constituie elementul de participare directă a orașului la mare. Însă, această propunere nu se putea realiza fără execuția prealabilă a unui amplu program de lucrări pentru consolidarea falezei.

În anul 1936, Primăria municipiului Constanta comandă primul proiect pentru consolidarea falezei de nord, începând de la biserica grecească, evaluat atunci la peste 300 mil. lei. Deoarece efortul financiar depășea posibilitățile curente ale Primăriei, prin volumul taxelor și impozitelor încasate, Parlamentul României a emis Legea pentru autorizarea Municipiului Constanta de a contracta un împrumut și de a angaja lucrări în valoare totală de 400 mil. lei. Din această sumă ponderea o aveau lucrările de consolidare a falezei. Lucrările constau din realizarea unui sistem de canale subterane la baza falezei pentru drenarea apelor freatice și un sistem de ziduri de sprijin, tot în aceeași zonă. Acelasi principiu îl întâlnim și în sistemul galeriilor subterane din perioada romană. Lucrările au început în perioada 1936-1937, însă au fost întrerupte de declansarea celui de-al doilea război mondial. Consolidarea falezei a fost reluată după anul 1960 și, cu anumite intermitențe, a fost realizată, parțial, până în zona Spitalului Militar.

Trebuie să precizăm că în prezent, pe tronsonul pe care s-au efectuat lucrările de consolidare nu se pot amplasa construcții noi decât după finalizarea lucrărilor începute, ceea ce va conduce la suplimentarea apreciabilă a costurilor investițiilor.

Primăria municipiului Constanta are prevăzut în programul său edilitar-urbanistic, ca politică urbană permanentă, încurajarea și facilitarea unor investiții majore care, prin noile construcții realizate, să determine atât finalizarea lucrărilor de consolidare și stabilizare a falezelor, cât mai ales să materializeze dorința locuitorilor, ca orașul Constanta să participe direct la contactul cu marea, nu numai vizual, ci și funcțional.

arh. DAN DRON:

Că oras-port, Tomis — Constanta s-a conforma, evolutiv, de-a lungul istoriei sale, tipului de civilizație/cultură „thalassocratică” (apud Fernand Braudel, *Gramatica civilizațiilor*), în care relația spațială particulară între cetate și mare i-a conferit o identitate specifică, supusă la rândul ei avaturilor istoriei dobrogene. Această identitate este reflectată de structura urbană și expresia arhitecturală actuală, cu preeminență în zona „veche” peninsulară, atât ca „personalitate fizică” (spațială — morfologică și stilistică), cât și ca „personalitate civică” (temporală — psihologică și socio-culturală). La început de mileniu trei, Constanta este, în relația sa cu marea, precum o femeie orientală ce poartă o feregea cu interfață spre lumea exterioară.

Din păcate, acest obiect de port și / sau modă vestimentară îi este siesi (auto)impus, nu de tradiție, credință sau măcar din cochetărie feminină, ci de starea de destructură și incompletitudine urbană ce marchează, contextual, zona sa de contact cu marea, deci de masare a „ridurilor” cetății și nu de evidențiere, fie și ambiguă, a „eternului feminin” al acesteia.

Actuala etapă este dominată de conceptul / fenomenul de tranziție / traziție, atât la nivel mondial — globalizare accelerată, dominată de relația repede-încet (apud Alvin Toffler *Power shift*), cât și la situația prezentă a României, aflată sub imperativul trecerii de la o modernitate nefinalizată (ca societate industrială) la o postmodernitate incipientă (ca societate informațională).

În acest context, Constanta se află în postura relativ ingrată, dar sigur dificilă, de a răspunde competent, ea însăși, prin noi tot, la chestionarul dur al istoriei contemporane, prin strategii și politici urbane inteligente, cu simțul perspectivei și conștiința potențialului real, aici și acum! Dacă tendințele evolutiv-economice vor putea valorifica potențialitatea orașului-port, atunci, în mod categoric, actualul fond locativ nu va putea rezolva, chiar și pe termen scurt, nici cantitativ și, cu atât mai puțin, calitativ, impactul dinamicii demografice condiționat de mutațiile în planul intereselor și/sau al mentalităților.

Dincolo de aspectele induse fie de tradiție, fie de inovație, principala mutație are loc în planul tipului predominant de locuire: casă versus bloc, locuință individuală versus locuință colectivă, cu toate conotațiile aferente, de ordin economic, social, cultural.

Tipologia și calitatea mediului construit, cu precădere cel locativ, vor fi determinate inevitabil de realitatea economică în dinamica ei, pe o piață liber-concurențială. Din acest raport, în miscare el însuși, vor rezulta opțiunile de preservare / integrare a ceea ce este sau reprezintă valoare primordială, respectiv identitară (dar conformată imperativelor noului mileniu), sau opțiunile de dezafectare / reintegrare a ceea ce rezultă cu necesitate, respectiv oportunitate. De exemplu: locuința colectivă — tip bloc, confort IV (I), din anii '60-'70, depășită moral în totalitate, a cărui cost pentru o eventuală reabilitare, dificilă de altfel, ar reprezenta mai mult decât pretul terenului de amplasament, inclusiv dezafectarea ei definitivă.

Pentru ca orașul să-și întoarcă cu adevărat fața la mare, este imperios necesară o viziune urbanistică coerent-integrată, pe termen mediu și lung, susținută de acele politici / strategii urbane adecvate pentru a înlocui acea feregea virtuală, zdrentuită și prăfuită, practic inutilă, cu o interfață arhitectonică de calitate, în cadrul căreia relația naturală oras-mare-port să capete o reală identitate, în planul „zidirii” și al „cosmetizării” urbanistice.

Pentru o pragmatică și eficientă valorificare a potențialului turistic al Constantei, fie de tip estival (sezonier), fie, mai ales, de tip cultural (permanent), sunt necesare eforturi semnificative, pornind de la o viziune de ansamblu conceptuală și continuând cu programe coerente și de durată, susținute managerial

VIZIUNI ȘI CONTEXTE URBANISTICE

Este astăzi Constanța un oraș cu fața la mare și în ce măsură corespunde el exigențelor contemporane din punct de vedere urbanistic, arhitectonic, circulație, rețele stradale, parcuri etc.? Va fi capabil actualul fond locativ să facă față cerințelor demografice din următorii ani? Este posibilă recondiționarea și reintegrarea în spațiul urbanistic actual a sutelor de blocuri construite între 1946-1970, aflate într-un accentuat proces de degradare? De la starea străzilor și trotuarelor, la dispunerea panourilor publicitare și până la arta monumentală, există un întreg cortegiu de condiții ce conferă un anumit aspect orașului (corpuri de iluminat, coșuri de gunoi și pubele, spații verzi, starea de conservare și punerea în valoare a vestigiilor arheologice etc.). Tocmai pentru că este și un important centru turistic, cum se prezintă Constanța din acest punct de vedere? Care este stadiul proiectelor urbanistice în curs de realizare în viitorul apropiat (modernizarea portului „Tomis” și a Falezii de est, construirea Centrului Cultural din Parcul Tâbăcărie, asfaltarea rețelei stradale, modernizarea rețelei de apă potabilă și canalizare, restaurarea clădirilor valoroase din zona peninsulară etc.)?

Iată doar câteva dintre problemele la care, începând din acest număr, sunt invitați să răspundă arhitecți și proiectanți, personalități cu putere de decizie din cadrul serviciilor de urbanism ale Primăriei și Consiliului Județean Constanța.

SORIN ROȘCA și DAN PERSA

de știință alocării surselor financiare, în corelare cu resursele umane implicate.

Prin potențialul actual și de perspectivă al orașului-port, Constanța se menține ca focar de polarizare a intereselor investitoriale ce acoperă întreaga gamă de diversificare funcțională: comerciale, turistice, productive, locative, culturale. Există cel puțin o tendință constant-positivă ce presupune actul edificării, în toate componentele sale, de la concept la execuție; pe „planșete” se află și unele proiecte ambițioase, în diverse stadii de elaborare, o parte dintre ele având preponderent, dacă nu exclusiv, o funcțiune culturală, aspect generator de speranțe optimiste. Cel puțin la fel de importantă este finalizarea P.U.G. Constanța (Plan general de Urbanism), care va conferi ediilor locale instrumentul juridic și tehnic pentru elaborarea unor politici / strategii urbane coerente, precum și posibilitatea de a demara/continua programe de edilitate la scară și perspectiva urbei de azi și de mâine.

Apariția, deși cu întârzieri nepermise și păgubitoare, a unor legi decisive privind abordarea

să-și repare locuința, dar procentul lor este mic. Reparațiile necesare locuințelor tip bloc necesită cam douăzeci și cinci la sută din valoarea lor actuală. Un apartament de o sută de metri pătrați valora minim douăzeci de mii de dolari, iar pentru reparații ar fi fost necesari cinci mii de dolari.

Dezvoltarea orașului spre răsărit s-a făcut în proporții apreciabile (faleză nord-faleză sud) și încă mai sunt posibilități. Marea Neagră nu blochează această dezvoltare și este la îndemână noastră să o exploatăm. Arhitectul Alexandru Bălan a făcut un studiu al falezii Tomis — Hotel Parc Mamaia, dar el nu a fost valorificat.

Controlul urban lasă mult de dorit și aici este și vina Primăriei și a mass-mediei, care nu au un program de educație civică. Locuitorii strică puținul făcut de Primărie: cosurile de gunoi, corpurile de iluminat, spațiile verzi etc., iar mass-media, de obicei, dă vina pe „primar” și nu face „educație civică” zilnic. Amplasarea panourilor publicitare ar trebui făcută numai ca elemente decorative, dar de fapt ele sunt agresive. În momentul în care o biserică e flancată de două panouri publicitare, aceasta e agresiune.

Stadiul proiectelor urbanistice este cunoscut de Primărie. Părerea mea, legată de o sedință unde s-a prezentat o etapă din Proiectul de Urbanism Constanța, este că nu se vorbește la obiect. Consilierii nu sunt profesioniști ai urbanismului, iar arhitecții nu pot să-și exprime un punct de vedere fără să studieze un astfel de proiect de amplasare măcar „o zi”. Nu li se oferă însă această posibilitate. Primăria nu obișnuiește să ceară referate de oponență din partea specialiștilor care să conțină o analiză și o evaluare a defectelor suferite de proiectele de urbanism, obiectii la care proiectantul să vină cu argumente.

arh. ION BÂRLĂDEANU:

Toate localitățile poartă amprenta locului și timpului, deci și Constanța. Localitatea a apărut, s-a dezvoltat, se dezvoltă și se va dezvolta „cu fața la mare”. E necesar ca acest lucru să fie dirijat permanent pentru a controla aspectele tronsoanelor fatadei spre mare și a ansamblului, într-un mod cât mai favorabil, în corelare cu funcțiunile dominante, cu posibilitățile, cu priceperea.

Distorsiuni există, se accentuează, se suprapun. Intervențiile se fac pretutindeni în momente critice, în raport cu posibilitățile. Constanța e un oraș contemporan cu probleme de structurare urbanistică și arhitecturală. Circulația, căile rutiere, parcajele sunt probleme și la Roma și la Atena, la Belgrad, Cluj, Iași etc.

Populația este în scădere numerică (în România) și va fi cel puțin în următorii zece ani. Fondul locativ vechi scade în valoare. Sunt necesare intervenții. Cererea de spații crește (firesc) și se înregistrează, clar, creșterea accelerată a numărului de locuințe.

Este în curs de desfășurare acțiunea de modificare a folosințelor parterelor blocurilor din anii '40-'90. Este un fenomen pozitiv dictat de necesitatea sporirii serviciilor complementare locuirii, care au fost neglijate în ultimele cinci decenii.

Există riscuri în legătură cu intervențiile abuzive sau fals controlate ale închiderii balcoanelor și deschiderii de goluri. Trebuie inventariate aceste intervenții (de exemplu cu ocazia recensământului) și făcute corecțiile necesare. Este oportună continuarea intervențiilor pentru siguranța seismică (chiar și sub forma de „val” specifică politicilor publice în România) și pentru modernizarea clădirilor vechi (și mai vechi) prin fatade, izolari termice și hidro, instalații edilitare.

Dezvoltarea orașului „spre răsărit” (?) e posibilă și necesară prin amenajarea falezelor, plajelor, frontului construit, ambarcatiunilor etc. etc. Nu-i posibilă (și nici necesară) extinderea spre est, decât prin finalizarea lucrărilor portuare. Atena avea în 1980 trei porturi turistice la două milioane de locuitori. Constanța are unul, dar sărac (Portul Tomis). Și mai are unul conturat și necesar la „Pescărie”. Acolo ar fi binevenit un muzeu al pescuitului și pescăriilor — inexistent în România (ca program

complex: muzeu, club, cercetare etc.). În orasele de la mare și de pe Dunăre nu există nici până în prezent un bazin cu trambulină pentru sărituri în apă (Aradul, Timisoara și Clujul aveau trambuline în anul 1953).

Dotările menționate în preambulul dumneavoastră (și monumentele) există. În plus, Constanța are un muzeu de arheologie-istorie, un muzeu de artă, unul de marină și unul militar. Ele nu sunt puse în valoare, nu au hărți, plante și ilustrate (?) pe timp de vară și iarnă. (Doamne, ce ilustrate existau înainte în Constanța, cu Podul Carol de la Cernavodă, iar astăzi secetă de interes, inteligență, spirit negustoresc etc.). Dotarea plajei „Modern” este extrem de subțire, iar a altor plaje este invizibilă.

Pilele, relațiile, cunostintele acționează mai larg în condițiile noi de libertate, inițiativă, democrație. Comunicarea s-a restrâns în favoarea sărăciei mentale și materiale. Este loc mult, mult... pentru mai bine!

arh. ABDIȘA ABDIȘA:

Faptul că orașul Constanța este situat la malul mării, nu numai că îi influențează structura urbanistică și arhitectonică, ci chiar i le determină. După părerea mea, a fi cu fața la mare, ca oraș, înseamnă, deopotrivă, acces public, pietonal, la zona falezii, la promenadă, existența unei artere rutiere de cornișă, clădiri publice reprezentative adiacente la artera de cornișă (pe latura vestică), faleză amenajată ca spațiu verde public.

Din punct de vedere al exigențelor contemporane, în Constanța există disfuncții și deficite în cea ce privește circulația (lățimea drumurilor, lipsa arterelor ocolitoare, problema parcarilor și garajelor), dotările și echipamentul urban (cultural, sportiv), precum și un mare deficit al spațiilor verzi. Continuarea îndesirii construcțiilor în zona centrală și lipsa pietelor urbane ridică și ele o serie întreagă de probleme.

În ceea ce privește evoluția fondului de locuit, putem afirma că el urmărește îndeaproape cererea, existând întotdeauna un deficit. Calitatea patrimoniului locativ este determinată de nivelul mediu de trai al populației.

Blocurile, chiar cele mai vechi, dacă le vor fi reparate și revopsite fatadele, pot ameliora imaginea urbană, mai ales că în hârmălaia volumetrică de după '90 reprezintă punctări de aliniere, ritm, ordine. După ce că nu există necesarul de spații pentru parcaje, locuri de joacă, spații gospodărești, încă au loc îndesiri în ansamblurile existente. Ca mod de a locui (în blocuri) și ca fenomen urban, cartierul de blocuri este însă destul de extins în lume.

Dezvoltarea orașului spre răsărit nu e blocată de existența mării — e doar o limită naturală care trebuie valorificată cu măsură, cu bun simț și în interesul public. Bazele de agrement nautic nu sunt chiar așa de determinante pentru dezvoltarea și aspectul malului mării. Portul Tomis în ritmul în care crește navigația de agrement la noi, face față încă cincizeci de ani. Parcă este mai modest să se amenajeze falezile ca spații verzi publice (că tot e deficitar), să se protejeze plajele.

Panourile publicitare sunt suportabile ca prezentă în peisajul urban dacă nu sunt amplasate sfidând bunul simț și regulile de circulație, în mijlocul trotuarului sau la nivelul ochiului, în intersecții rutiere.

Pretentia edililor de a vopsi clădirile în culori „vii” este dovada unui gust îndoielnic și duce la împeștrări stridente.

Exemplul falezii Cazinoului trebuie extins și în faleză nord și în faleză sud (și peisajul portuar poate fi valorificat).

De proiectele urbanistice are știință numai Primăria.

Ing. NICOLAE NEMIRSKI,

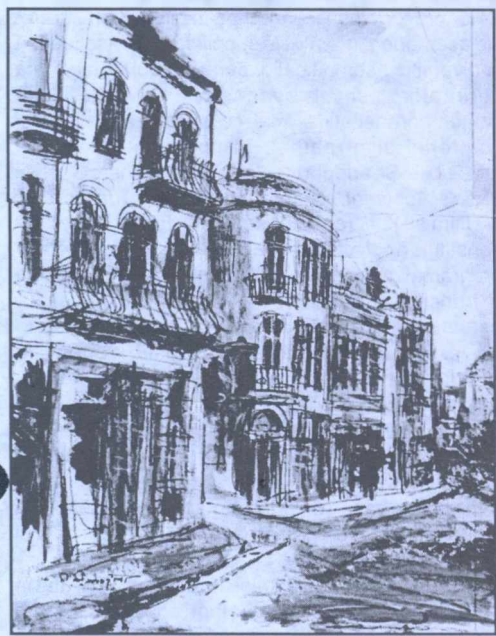
director în cadrul Direcției pentru Urbanism a Primăriei Municipiului Constanța:

Asa cum se poate observa, încă din acest an am reușit să dăm o înfățișare nouă stațiunii Mamaia. Este doar începutul, pentru că programul de reabilitare și modernizare a fost

conceput pe o perioadă de trei ani. Acordăm o atenție specială acestei zone, tocmai pentru faptul că municipiul Constanța este un important centru turistic, veritabilă capitală estivală a României. În toamnă vom demara partea a doua a programului, în așa fel încât, în sezonul 2002 să fie rezolvate mult mai bine problemele spinoase ale parcarilor, spațiilor verzi etc. Tot atunci vor fi organizate licitațiile pentru concesionarea terenurilor destinate construcției de vile și hoteluri în nordul stațiunii. Toate proiectele sunt de nivel foarte ridicat (patru și cinci stele ca dotări), ele incluzând și amenajarea unui Yachting Club ultramodern, precum și a unor diguri pe lacul Siutghiol, dincolo de hotelul „Caraiman”.

Un alt program pe care Primăria Constanța, personal dl. primar Radu Mazăre, ține foarte mult să-l demareze este reabilitarea zonei istorice a orașului, adică Peninsula și Portul Tomis. Ținând cont de legislația în vigoare, privind retrocedarea proprietăților (Legea 10), Peninsula este o zonă destul de fierbinte. Aici sunt deja proprietăți câștigate, dar și foarte multe încă revendicate. În acest moment Comisia pentru retrocedări se află în posesia cererilor și a început să lucreze. Vom afla curând câte imobile vor fi restituite și câte vor rămâne în proprietatea Primăriei. În funcție de aceasta vom crea cadrul de reamenajare, al cărui obiectiv final este realizarea unui cartier turistic. Va fi respectată întru totul arhitectura clădirilor existente, aerul meridional al zonei. Indiferent de natura proprietății, reabilitarea construcțiilor se va face cu respectarea unor condiții stricte, pentru că Peninsula este deja declarată rezervatie arheologică și istorică. Intentionăm ca anumite străzi să aibă un caracter definit, comercial, prin amenajarea de magazine, berării, cofetării, cafenele etc. Prin acest amplu proiect sperăm să mutăm aici centrul de greutate, din punct de vedere turistic, al municipiului Constanța, atât în sezon, cât și în extrasezon. Desigur, cu implicații majore, care se referă la circulația auto și pietonală, parcuri, iluminat public etc. Probabil că se naște următoarea întrebare: dispune Primăria de fondurile necesare demarării și finalizării acestor lucrări? Pentru rezolvarea problemelor generale, fondurile există, dar pentru imobile vom adopta o formulă de așa manieră încât să găsim investitorii, dar să „obligăm” și proprietarii să refacă ceea ce pot reface. Cele mai dure probleme se referă la stabilizarea construcțiilor existente. Multe dintre ele ar trebui deja să poarte bulina roșie! Cu certitudine însă, ele nu vor fi demolate. Indiferent de amploarea lucrărilor interioare, fatadele vor fi păstrate. Toate străduțele vor arăta așa cum erau în urmă cu o sută, două sute de ani. Acest proiect nu poate fi însă realizat fără includerea Portului Tomis într-o linie de reamenajare și de dezvoltare.

Spre deosebire de Peninsula, a cărei situație juridică este încă incertă din punct de vedere al proprietății, pentru Portul Tomis avem deja numeroase solicitări cu privire la realizarea unor obiective economice, comerciale, de agrement,

și elaborarea proiectelor de urbanism și arhitectură exclusiv de către profesioniști, competenți și responsabili, va impune, începând cu 2001, actul creației arhitecturii în locul convenit acestei nobile profesii, prea îndelung tratată drept *cenusăreasă*.

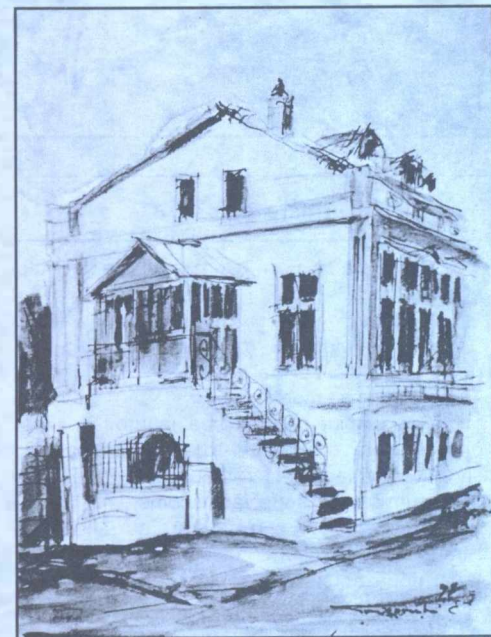
arh. TEODOR ION:

Faptul că orașul Constanța este situat la malul mării îi influențează structura urbanistică, deoarece atât prin activitatea portuară, cât și prin dorința locuitorilor de a avea casa în vecinătatea ei, sunt determinative urbanistic. Dar marea oferă și alte amplasamente, cum ar fi porturi turistice sau pescărești, baze nautice și alte dotări legate de prezența mării. Pe de altă parte, marea nu poate influența arhitectura clădirilor. Aceasta este dependentă în special de influențele modernismului occidental, de noile materiale de construcție și mai puțin de tradiția adaptată realității.

Astăzi orașul Constanța nu corespunde exigențelor urbanistice contemporane, deoarece, în ultimii zece ani, dezvoltarea lui a fost anarhică. A existat un început prin anii 1991-1992, când edilii veneau să se consulte cu profesioniștii în urbanism, s-au întocmit și câteva proiecte, dar după 1992 s-a abandonat această practică.

Fondul locativ existent ar putea să asigure cerințele demografice ale orașului Constanța, dar se întâmplă fenomenul prin care unii cetățeni au câte două sau patru locuințe, în vreme ce alții nu au nici una.

Fondul locativ existent și care, în proporție de nouăzeci la sută, este privat, nu poate fi reparat capital, din cauza costurilor pe care proprietarii nu pot să le suporte. Există proprietari ce au posibilitatea

hoteluri etc. Ne aflăm în faza evaluării acestora, a capacităților financiare ale ofertanților. În mod categoric, vom finaliza această activitate printr-o licitație publică, care să cuprindă Portul Tomis pe un plan urbanistic de detaliu, precizându-se, încă din start, zonele comerciale, de agrement și cazare. Din punctul meu de vedere, un termen real de atacare a proiectului, corelat cu Peninsula, este anul 2002, cu o finalizare a primei etape în următorii doi ani. Va trebui să convingem inclusiv Administrația centrală, pentru că există anumite interferențe cu Administrația Porturilor, cu anumite vecinătăți. Va fi necesar ca lucrările să fie derulate în comun, pentru că ele vizează și reabilitarea bazinului portuar, construcția unor diguri noi etc. Dacă toate obiectivele se vor rezolva fără complicații, peste trei ani vom putea discuta cu totul altfel despre această zonă definitivă pentru municipiul Constanța.

JUSTIȚIE ȘI INJUSTIȚII

UN PROCES
ABSURD

Nu suntem în măsură să facem aprecieri asupra importanței economice și ecologice a Deltei Dunării. Prefectura județului Tulcea, într-un studiu din 1990, apreciază că Delta Dunării, prin heterogenitatea ecofondului și a genofondului său, este recunoscută ca unicat ecologic în categoria sistemelor ecologice de tip deltaic și ecosferă.

Delta Dunării este o componentă majoră a patrimoniului național și universal, fapt unanim recunoscut de către Comunitatea științifică națională și internațională de specialitate. Conservarea acestei componente interesează și obligă întreaga umanitate și decurge din World Heritage Convention, la care țara noastră a aderat prin Decretul nr. 180 din 30 martie 1990.

Specialiștii Prefecturii Tulcea se preocupă de implicațiile protejării Deltei și a consecințelor maligne, ce rezultă din încălcarea normelor legale de exploatare. Parlamentul României a adoptat o lege privind constituirea Administrației Rezervației Biosferei „Delta Dunării”.

Contrar normelor legale, Prefectura județului Constanța a scos din domeniul public și a trecut în proprietatea unor societăți comerciale cu capital de stat, (care urmau să se privatizeze), importante suprafețe de teren, lucii de apă, litoral maritim, ba chiar a gurilor Dunării și a 7 km (în larg) din Marea Neagră.

Administrația Rezervației Biosferei „Delta Dunării”, în baza Legii nr. 29 / 1990 privind

contenciosul administrativ, s-a adresat Prefecturii Județului Tulcea, pentru anularea deciziilor prin care suprafețele de teren și de apă au fost scoase din domeniul public și trecute în domeniul privat. Prefectura Tulcea și-a menținut punctul de vedere și a respins cererea Administrației Rezervației Biosferei „Delta Dunării”.

În continuare, Administrația Rezervației Biosferei „Delta Dunării” s-a adresat Curții de Apel Constanța, solicitând anularea deciziilor ilegale ale Prefecturii Tulcea. Am participat la soluționarea cauzei de către Curtea de Apel Constanța, în calitate de procuror de sedință, și am susținut punctul de vedere al Administrației Biosferei „Delta Dunării”, solicitând anularea deciziilor Prefecturii Județului Tulcea. Curtea de apel Constanța, prin sentința civilă nr. 51 din 12 iunie 1996 (dosar nr. 159 / CA / 1996), a respins cererea ca tardiv introdusă.

Împotriva acestei soluții, după ce m-am consultat cu Traian Poenaru, procuror general adjunct la acea dată, astăzi procuror general, am declarat recurs la Curtea Supremă de Justiție. Argumentele prin care am combătut tardivitatea cererii, sunt de subtilitate juridică și nu-si au locul aici. Am subliniat că au trecut din domeniul public, în cel privat: Lacul Razelm, Lacul Sinoe, Lacul Golovita, Lacul Babadag, Lacul Zmeica, litoralul maritim de la Zătovu Mare până la Gura Buhazului (aproximativ 30 km), iar în larg marea teritorială până la izobata de 20 m (între 3 și 7 km în larg). De asemenea am mai menționat că au fost trecute din domeniul public în cel privat: Dunărea de la km 0 până la Ceatalu Sfântu Gheorghe — 110 km (bratul Sfântu Gheorghe, inclusiv Canalul Sondelor), Lacul Rosu, Lacul Puiu, bratul Sulina și apele teritoriale (nu se precizează limitele), bratul Chilia în întregime, precum și Dunărea de la Tulcea până la localitatea Grindu în amonte. Au mai fost trecute în domeniul privat 21.231 ha fond forestier (inclusiv pădurea Letea, monument al naturii, care este considerată zonă de protecție integrală). După calculele Administrației

Rezervației Biosferei „Deltei Dunării”, anual statul era păgubit cu 53 de miliarde de lei, la cursul leului din 1995. Am mai invocat prevederile art. 135 din Constituția României, conform căruia „bogațiile de orice natură a subsolului, căile de comunicație, spațiul aerian, apele cu potențial energetic valorificabil și acelea ce pot fi folosite în interes public, plajele, marea teritorială, resursele naturale ale zonei economice și ale platoului continental, precum și bunuri stabilite prin lege, fac obiectul exclusiv al proprietății publice”. De asemenea am mai invocat susținerea punctului nostru de vedere și prevederile art. 5 din Legea nr. 18 / 1991 privind fondul funciar, referitor la regimul domeniului public. Curtea Supremă de Justiție, prin Decizia nr. 910 din 19 mai 1998 și-a însușit punctul nostru de vedere, a admis recursul, apreciind că cererea Administrației Rezervației Biosferei „Delta Dunării” nu este tardivă, a desființat sentința Curții de Apel Constanța și a trimis cauza la aceeași instanță, pentru judecarea în fond.

După casare, Curtea de Apel Constanța, prin sentința civilă nr. 87 din 20 decembrie 1997, ținând seama și de concluziile reprezentantului parchetului, a admis cererea formulată de Administrația Rezervației Biosferei „Delta Dunării” și a anulat deciziile Prefecturii Județului Tulcea, de trecere din domeniul public în cel privat, a suprafețelor de terenuri și ape enumerate mai sus. Au rămas în domeniul privat: amenajările piscicole (bazine create artificial, în care crește pestele), digurile, cherhanalele, punctele de lucru, clădiri, bărci, vapoare, utilaje și mijloace de transport auto, fabrici de gheață și de prelucrare a pestelui, stații de pompare, platforme de lucru, spații de locuit etc., care nu fac parte din domeniul public. S-a reparat astfel o gravă eroare judiciară.

Am participat ca procuror de sedință la numeroase și complicate procese. Procesul dintre Administrația Rezervației Biosferei „Delta Dunării” și Prefectura județului Tulcea, cred că este cel mai kafkian, pe care l-am întâlnit. Acest proces a avut ecouri în presă. Ziaristii au intuit miza și interesele mercantile și i-au acordat atenția cuvenită. Sunt lucruri cu care nu ne putem juca. Un personaj important, timp de o săptămână, a stat la cabana „Cocorul” de la Canalul 5, unde a vânat și a pescuit. În acea perioadă, vânatul și pescuitul erau prohibite. Zona respectivă, unde erau cuibare de păsări, este protejată de lege. La întoarcere spre casă, circulând cu 170 km pe oră, fiind în stare avansată de ebrietate, a produs un grav accident de circulație în care și-a pierdut viața. În accident au mai murit patru tineri. Braconierul era „mangă” cum spun soferii. Avea o alcoolemie de 2 ‰. Natura se răzbună pe cei care îi încălcă legile. Nu cred că în jurisprudența română acest proces să aibă pereche. Soarta a vrut să contribuie la repararea unei grave erori judiciare. Ziarele s-au ocupat pe larg de latura economică, ecologică și mercantilă. Aberația juridică a trecut neobservată.

Credem că procesul dintre Administrația Rezervației Biosferei „Delta Dunării” și Prefectura Tulcea își găsește locul într-o antologie a celor mai absurde cauze soluționate de justiție.

TITUS RUSU

urmare din pag. 8

— Bine, dar ce, noi n-avem țară!? Ce să caute el la Moscova?!

— Deci, e, totuși, aici... în București?!

— Bineînțeles, de trei ani, de când l-a fost omorât băiatul... cel mai mare... — Cine l-a omorât?

— Of, suspină el cu privirea neguroasă, a fost o adevărată dramă pentru familia noastră, sărmanul Adrian, fie-i tărâna ușoară. Frate-meu, după cum am mai spus, făcea comerț, și-l făcuse asociat și pe feciorul-său mai mare, se gândea să-i transmită cu timpul conducerea firmei, că era tânăr, douăzeci și sase de ani, cu carte, dezghetat. Aranjaseră ei atunci o tranzacție destul de bună, avantajoasă, dar n-au ținut cont că le călcaseră pe bătătură concurenților, o firmă rusească, protejată de o structură mafiotă... Aceștia dețineau monopolul la exportul unui sir de mărfuri — hârtie, lemn, bumbac... Fratele încheiase contract cu o firmă din Constanța pentru câteva mii de tone de orez pe care urma să le aducă pe piața din republică. Primul lot de marfă s-a vândut în câteva zile, pretul de vânzare fiind maimic decât al orezului adus din Rusia. Concurenții lui Gheorghe, bineînțeles, nu-si puteau permite să coboare pretul, îl aduceau din Asia Centrală, iar drumul, vrei-nu vrei, cere cheltuială. Au venit la el și l-au sfătuit să țină același pret, că de nu... Adrian, cu studii la București și fire aprigă, i-a spus lui tată-său să nu se lase intimidat, căci piața-i piață, iar piața liberă își are legile ei... Dar când băiatul pornise cu o caravană de furgoane după al treilea lot de marfă, doi mercenari plătiți de firma concurentă i-au ieșit înainte, în plină zi, în plin oras, și au tras în el din două pistoale până ce băiatul își dădu sufletul...

Pe Calea Victoriei

Peste câteva zile lui Gheorghe i-au telefonat că dacă nu se astâmpără, îi vine rândul și mezinului care-i abia liceean. Ce i-a rămas fratelui să facă? A vândut tot ce putea vinde acolo, la Chișinău, și s-a refugiat aici, la București, unde și-a cumpărat apartament, pe care, iată, l-am răstăcit, eu, profesor de geografie, sur la cap, să mori de răs...

Deodată soferul oprește lin taxiul și, prefăcându-se că scotocește și caută ceva sub picioare, îi spune cu jumătate de gură:

— Domnule, mă ierti, dar uitasem să te previn că la ora aceasta am o comandă, tocmai în Drumul Taberei... țiți găsesc imediat pe altcineva, un coleg de-al meu, el te va ajuta să..., și fără să termine vorba tâsneste afară, în fogsăiala fulgilor.

— Dar plata?... că nu-mi place să rămân cuiva dator, reușeste Ion să-l înhațe de poala scurtei.

— Revin imediat, se smulge soferul și închide cu zgomot portiera în urma sa.

Ion încearcă să ghicească pe panou care o fi contorul, dar nu se prea dumereste. În cele din urmă se oprește la un cadran fosforescent care indică cifra 110 și numără febril unsprezece bancnote cu chipul lui Nicolae Iorga. Le așază grijuliu pe bancheta din dreapta soferului tocmai când acesta deschide portiera și-i face semn să-l urmeze. La câțiva pași în urma taxiului aștepta o altă mașină, de aceeași marcă și culoare, se vede că țineau de una și aceeași firmă. Evitându-i privirile, soferul cu mustăcioară îi deschide portiera și, grăbit, aleargă la mașina sa, ca și cum s-ar fi temut că basarabeanul ar putea să se răzgândească și va trebui să-l poarte cu sine.

Ion se strecoară tupilat pe bancheta din față, alături de un bărbat corpolent, cu o privire spălăcită,

inexpresivă și se gândește cum să-si reînceapă povestea, dar cât mai explicit, în mai puține cuvinte.

— Hai, dom'le, vorbește, îl grăbește, nerăbdător, soferul.

— Cum să-ți spun?... se frământă Ion, dacă ajung până-n Calea Victoriei, mai departe mă descurc și singur...

— Si cum binevoiești, dumneata, să pornim — îndărăt, înainte sau facem o piruetă?

Ion îl privește stupefiat și clipește des, iar soferul surăde amuzat:

— Domnule, știi că ești nostim... Unde crezi, dumneata, că te afli?

— Unde!?, clipește nepriceput Ion.

— Pă Calea Victoriei, dom'le! Din care stea ai căzut aici?

— Din Chișinău, mormăie spăsit Ion și iese grăbit din taxi, aruncându-i peste umăr, sănătate și nu vâ fie cu supărare.

— Good bye!, aude în urma sa vocea soferului cu o ușoară nuanță de ironie, mai face câțiva pași, apoi se oprește și cercetează atent locul.

Ninsoarea pare mai potolită, doar în jurul felinarelor și proiectoarelor ce luminează clădirile de pe ambele părți ale străzii, fulgii seamănă cu niste fluturi agitați. Dezmeticit, el recunoaște clădirea pe care o remarcase alaltăieri și care-i amintește vag de institutul în care-si făcuse cândva cele trei luni de perfecționare pedagogică la Moscova.

Dacă am ajuns pe Calea Victoriei, socoate că mi-am găsit fratele!, își freacă el bucuros palmele și, încălzit de un plăcut sentiment al siguranței, o ia grăbit spre apropiata răscruce cu bisericuță, de unde va face pe stradela ce dă în gang, va coti pe dreapta ocolind biserica aceea cât un palat, după care, peste trei blocuri, va ajunge acasă, la frate-său.

Francmasoneria
în România (IV)

Condusă succesiv, în ultimii unsprezece ani, de Marii Maestri Nicolae Filip, Adrian Dohotaru, Vladimir Boantă, Sever Frențiu și Gheorghe Comănescu, Marea Lojă Națională din România are un număr însemnat de membri, de cele mai diverse profesii (unii de notorietate națională și internațională), care activează în peste optzeci de loji, iar institutia întreține relații frățești cu aproape o sută de Mari Loji francmasonice din lume (Mari Loji funcționează în peste o sută treizeci de țări, iar numărul membrilor acestora depășește câteva bune milioane), procesul aflându-se în plină desfășurare. De asemenea, activitățile specifice se consolidează și diversifică semnificativ, pentru a putea face față cerințelor și provocărilor diverse ale contemporaneității și mai cu seamă ale viitorului confreriei și al patriei, în contextul evoluțiilor previzibile. Se adoptă riturile de perfecționare *Scotian Antic* și *Acceptat*, cu un Suprem Consiliu de Grad 33 și *Ultim* și *York* (anterior s-au practicat și altele), se constituie o colecție muzeală și o bibliotecă, se reface programatic dispersata arhivă, se elaborează o istorie a francmasoneriei din România (fiind necesare cercetări în toate țările menționate mai sus sau în altele, precum Iugoslavia tradițională, Portugalia, Slovacia etc.). S-au organizat, de asemenea, diverse manifestări publice, unii frați au scris cărți și broșuri, au început să apară periodice și buletine, s-au emis medalii, insigne și alte însemne specifice etc., astfel că temelile au fost reforjate, iar institutia și-a regăsit pasul, diversificându-si mijloacele de a fi din nou în slujba patriei, a omului, a demnității și libertății lui.

Prestigiiul organizației a crescut mereu, atât în țară, cât și în străinătate, fapt confirmat și prin participarea reprezentanților Marii Loji Naționale din România la numeroase întâlniri importante (anul acesta au avut loc două întâlniri semnificative ale Marilor Maestri din unele țări europene și se va crea, la București, un centru masonic sud-est-european), ori prin distincțiile primite din partea unor Mari Loji din lume, dar mai ales prin aprecierile deosebite ale unor mari personalități masonice străine, deopotrivă la adresa patriei și a confreriei, de la Voltaire, Iosif al II-lea al Austriei, Giuseppe Mazzini, Lamartine, Giuseppe Garibaldi, Jules Michelet, Adam Mickiewicz, Edgar Quinet, Napoleon al III-lea, lordul Palmerston, prim ministru al Angliei, Franz Liszt, Edward al VII-lea al Marii Britanii, Friedrich al III-lea și Wilhelm I, regi ai Prusiei și împărați ai Germaniei, Oscar al II-lea al Suediei, Leon Gammбетта, Albert Pike, Georges Clemenceau, generalul Berthelot, Atatürk, Johannes Brahms, Eduard Benes, Ettore Ferrari, Ian Sibelius, Moshe Dayan, la personalități importante ale lumii contemporane precum Yitzhak Rabin, Anwar Sadat, Hussein al Iordaniei, Gerald Ford, Bill Clinton, Tony Blair și mulți alții interesați de destinele acestei institutii mondiale în România și de rolul ei în cadrul general al umanității. Cum spunea recent prof. Alfred Koska, Marele Maestru al Marilor Loji Unite ale Germaniei, referindu-se la masoneria din patria noastră: „Dintre țările centrale și est-europene, România s-a ridicat la înălțimea așteptărilor”, bineînțeles ca parte specifică și semnificativă a marelui „lant masonic universal”.

Se poate afirma astfel că, *mitică, legendară, operativă și speculativă* sau *simbolică*, francmasoneria are, în spațiul românesc, o tradiție străveche și realizări semnificative în toate aceste perioade, fiind o institutie națională cu particularități proprii și cu o menire ce face din ea una din componentele reprezentative ale devenirii acestui popor.

GEORGE MUNTEAN

CULTURA PE WEB

Fenomenul World Wide Web, mai popular numit Internet, este una dintre trăsăturile dominante ale existenței umane la finalul secolului XX și debutul următorului secol. Tendința geopolitică de globalizare ce se manifestă pregnant în întreaga viață a omenirii, aflată la răspântii de secole și milenii, are drept suport material una dintre invențiile cele mai teribile ale minții umane — Internet-ul. Comunicarea *on line*, deci instantanee, cu orice colt al lumii naste punți de legătură de negândit — de la decizii politice sau militare până la comerțul electronic, trecând prin postă, celebrul *e-mail*, toate acestea fiind favorabile civilizației contemporane aflată în creștere de viteză. Cultura nu putea să stea deoparte, aparitia de biblioteci virtuale, *e-books*, galerii de artă, expoziții sau reviste literare, fiind doar câteva dintre realizările din spațiul virtual al Web-ului.

Nici România nu a stat deoparte și imediat după '90 au apărut, la început timid, primele semne ale participării noastre la corul cultural al națiunilor. Pentru început aș dori să mă opresc doar la fenomenul literar, unde sunt de menționat numeroase reviste literare sau *site-uri* individuale, în care mai tinerii sau mai puțin tinerii literați își supun creațiile criticii celor ce vizitează paginile respective. Sunt de notat *site-urile* — www.mihaieminescu.ro, a cărui preocupare capitală este, după cum se vede și din denumire, opera și existența poetului național, aici găsim alături de poezii inedite și materiale critice, proză sau un spațiu conversational interactiv, unde împătimitii de Eminescu pot discuta la nesfârșit. O altă adresă este www.rdsct.ro/scriptmania ce-l are drept autor pe Grigore Soitu și care este o veritabilă revistă literară, cu capitole de poezie originală, proză, eseu, critică, inclusiv spațiul conversational aferent (*chaf*). Revista este neconformistă în multe dintre părțile ei, de aceea este mai atractivă și mai interesantă. Pe aceeași linie se află și recenta revistă a lui Dan Persa numită *Inorog*, găsită pe adresa www.inorog.seanet.ro și în care semnează sau sunt prezentați cei mai importanți literați ai momentului de la mal de mare. În fine, un alt eveniment recent este lansarea oficială pe piață a unui CD editat de Societatea Culturală Noesis (www.noesis.ro) cu sprijinul nemijlocit al Microsoft România (Silviu Hotăran) ce conține lucrări de proză și poezie ale mai multor autori, dintre care îi cităm pe Dan Iancu, Gelu Vlasin, Nora Iuga, Paul Daian, Nora Vasilescu și Nicolae Macovei pentru poezie, două romane — *Tormdass* de Elena Pasima și *Clopotele bat fără noimă* de Jean Lorin Sterian; volumele *Lumina din adâncuri* de Ana Maria Negrilă, *Nimic de Adina Lipai* și *Comunicare prin juxtapunere* de binecunoscutul autor SF Mihai Grănescu oferă cititorului delicioase proze scurte; teatrul este reprezentat de piesa laureată a Concursului Uniter (*cea mai bună piesă românească a anului 2000*), o lucrare al cărei titlu are tot parfumul culturii cablate: www.nonstop.ro de Alina Nelega. Discul mai conține revista literară virtuală *Respiro*, care poate fi găsită și la adresa www.revistarespiro.com, precum și foarte interesanta revistă *Studiul internațional*, editată de Gabriel Andreescu și Renate Weber. O mare contribuție la apariția acestui CD au avut-o și Dan Iancu, Remus Cernea, Gabriela Bagriovschi și Cătălin Teniță.

Astfel, acest eveniment se alătură celorlalte lansări de CD-uri ce contin literatură sub formă *e-books*, cum sunt Antologiile *Noesis 1, 2 sau 3*, trasând noi direcții de dezvoltare ale literaturii românești din ultimii ani, aliniindu-ne, încet-încet, la realizările Occidentului către care tindem, din păcate, mai mult în vorbă.

VICTOR GAVRILĂ LOGHIN

CONCURSUL NAȚIONAL DE POEZIE ȘI ESEU „PANAIT CERNA”

Ediția a XXVI-a, Tulcea, 2001

Se va desfășura în perioada 21-23 septembrie 2001 sub semnul împlinirii a 120 de ani de la nașterea poetului (25 septembrie 1881). Autorii care nu au debutat editorial și nu au împlinit vârsta de 32 de ani pot trimite un număr de 10 (zece) poezii, respectiv 1-2 eseuri (maximum 10 pagini, evidentând locul lui Panait Cerna în seria reflexivilor lirici și idealul său moral, dar și importanța operei sale teoretice), care vor fi dactilografiate în două exemplare, la două rânduri, și vor purta, în loc de semnătură, un motto. Într-un alt plic vor fi introduse datele personale și de creație ale autorului, inclusiv adresa și numărul de telefon. Același motto al lucrărilor va figura și pe plicul postal. Lucrările vor fi expediate pe adresa Centrului Județean al Creației Populare Tulcea, str. Isacei nr. 20, cod 8800, tel. 040 / 51.20.86 și tel./fax: 040 / 51.60.72, până la data de 1 septembrie 2001.

REDACȚIA

Ovidiu Dunăreanu
Redactor șef adjunct

Redactori: Nicolae Motoc, Gabriela Inea, Dan Persa, Sorin Rosca, Iulia Pană, Mădălin Roșioru

Culegere și tehnoredactare computerizată:
Aura Dumitrache

În eleganta revistă *Dichungsring* din Germania, prefată de exconstănteanca Francisca Ricinski-Marienfild, sunt prezente cu texte reprezentative mai mulți scriitori din România: Liviu Antonesei, Valeriu Stancu, Dorin Ploscaru, Cassian Maria Spiridon, Adrian Alui Gheorghe, Liviu Ioan Stoiciu și alții, toate traduse de mai sus numita editorialistă. • Un captivant eseu publică Gabriel Liiceanu în *România literară* (nr.25) despre ce înseamnă a sta de vorbă (intitulat „Absentă lui Horia Bernea”); „A sta de vorbă e o expresie stranie. Când doi oameni stau de vorbă nu înseamnă doar că stau locului și vorbesc despre indiferent ce. A sta de vorbă este un sfat de taină despre viață și moartea celor care vorbesc (...). Toate dialogurile importante au nevoie de mijlocirea morții. Nu se stă de vorbă cu adevărat decât pe patul morții sau în absența definitivă a unuia dintre parteneri. Când ne reposesă că nu apucăm să stăm de vorbă, Bernea ne cheamă, conștient sau nu, în orizontul propriei sale morți”. • Gheorghe Grigurcu, la rubrica *asterisc* din *Familia* (nr.6), într-o scurtă însemnare intitulată *O întâmplare cu Labiș* schitează un extraordinar de viu portret al poetului din Mălini: „profil neverosimil frământat, de-o aspră îndrăzneală, cu nasul puternic ridicat în sus, oarecum gorkian. Deși scund și fragil, avea fizionomia unui Alexei Maximovici tânăr. Vorba îi era moale, dar gravă, solid articulată intelectualmente, de-o autoritate cu atât mai plină de efect cu cât avea un caracter neostentativ. Cu un aer prietenos, însă ușor condescendent, părea a-i lua sub protecție pe toți imberbii din preajmă-i... Labiș putea fi de-a dreptul fascinant. Spre deosebire de atâția alți juni deprinși a monologa și a-ți tăia mereu vorba, știa să asculte, dovedind o delicată curtenie a raportului cu interlocutorul. Sociabilitatea sa părea a unui ins mult mai matur, cu un îndelungat rodaj al relațiilor cu semenii, calmă, nuanțată, atentă, emanând o anumită forță, dar și evocând o disciplină”.

Ca unul dintre cei care i-a fost coleg la renumita școală, ba a avut onoarea de a împărtăși cu el același dormitor (dacă nu-l scutesc și pe Portik Imre care, după cum s-a dovedit mai târziu, *nu scria* decât rapoarte la securitate), cu acces la nu mai puțin renumitul lui *dulap cu cărți*, sper să mi se îngăduie să mă bucur cu simplitate (fără nici o umbră de supralicitare a unui orgoliu obscur) de autenticitatea acestui portret al lui Nicolae Labiș. • Valeriu Stancu ne oferă în *Cronica* nr.7, într-o cristalină, c-o tăietură exactă, limbă românească, *Dix-sept poems du regard* (Din volumul *Territoire des signes*) semnate de poetul belgian Francis Tessa. Câteva texte ating prospețimea și limpezimea stropului de rouă: „În locul unde / ni se întâlnesc privirile / e o casă iluminată / Masa noastră să fie / transparenta fiecărei voluptăți

— / stea împărțită ca pâinea amezii (ea e orgoliul nostru de sârmani). • Fănuș Neagu, în stilul său inconfundabil, esențial și metaforic în același timp, ne spune toată povestea confruntării omului cu timpul într-o singură frază pe cât de densă pe atât de misterioasă în *Oul de smirnă*, proză publicată în *Sinteze literare*, nr.7: „Timpul care se scurge pe lângă noi, neconținut proaspăt, se întoarce înapoi, ca un pui de vânt năuc” • Ion Bogdan Lefter nu le dă numele colaboratorilor cu securitatea care raportau ce se întâmplă în cenaclul *Junimea*, condus de Ovid S. Crohmălniceanu în anii 80 (într-un eseu consacrat acestei teme, publicat în *Observator cultural*, nr.71), dar vine cu destule detalii, ușor de recunoscut, cel puțin de către cei care frecventau cenaclul, capabile să le deconspire identitatea: „Primul dintre ei a apărut foarte de vreme după căderea regimului comunist, în primul spot publicitar pe care l-am văzut la Televiziunea Română (reclamă la alune!); apoi i-am întâlnit numele pe lista consiliului de administrație al fundației *Libertatea*, în care populația depusese bani

ACUL DE BUSOLĂ

pentru ajutorarea, chipurile, a victimelor revoluției; pentru ca mai târziu să-l revăd în conducerea unui partid politic. Pe al doilea l-am recunoscut în ziarul țărănist *Dreptatea*, după mineriada din iunie 1990 — într-o fotografie, așezat pe botul unei *Dacii* pe care o pilota pe strada Băteștei, lângă hotelul *Intercontinental*, l-am revăzut după o vreme pe micul ecran, într-un grup de mineri care expunea nu știu ce revendicări; apoi, peste ani, a apărut în caseta redacțională a revistei *Atac la persoană*; apoi din nou la televizor, de astă dată șef al unei firme de bodyguarzi; iar ultima oară l-am văzut ca fotoreporter, în centrul Bucureștiului. • Revista *Cartea*, periodic de atitudine culturală, din Bacău, își dedică numărul său pe iulie poetului Radu Cărneci. Vlad Sorianu semnează un editorial intitulat *Vârstele poetului* în care afirmă, între altele: „Conștiința lui de scriitor nutrit la școala valorilor majore ale literaturii, ale bunului simț și măsuri, l-au menținut în zonele unei modernități armonioase ca expresie și generoase ca substanță. • Numărul quadruplu (26-29) al *Contemporanului* din vara acestui an, este absolut remarcabil. Impune prin bogăția de informații la zi eseu semnat de Cristina Breban dedicat lui Amadeo Modigliani, unul dintre cei mai mari pictori ai secolului XX. În cele 64 de pagini bogat ilustrate (ce păcat că revista n-a apelat și la culoare în reproducerea câtorva tablouri) cititorului i se oferă pagini întregi de proză și

NICOLAE MOTOC

CALENDAR DOBROGEAN august

2.08.1954 — S-a născut Emilia Dabu, poet; 4.08.1908 — S-a născut Aurel Dumitrescu, poet (m.sept.1998); 4.08.1944 — S-a născut Ion Roșioru, poet, publicist; 5.08.1934 — S-a născut Victor Corches, scriitor, publicist; 6.08.1919 — S-a născut Cik Damadian, caricaturist (m.30.07.1985); 6.08.1934 — S-a născut George Mihăescu, poet, publicist (m.mai.1998); 7.08.1931 — S-a născut Emilia Căldărașu, poet, prozator (m.12.01.1988); 8.08.1926 — S-a născut Vladimir Iliescu, istoric; 8.08.1939 — S-a născut Ana Ruse, poet; 10.08.1931 — S-a născut Alex. Prundea, poet; 11.08.1937 — S-a născut Ivan Evseev, lingvist; 13.08.1893 — S-a născut Emanoil Papazissu, poet, dramaturg (m.5.04.1948); 13.08.1950 — S-a născut Radu Suiu, poet; 13.08.1951 — S-a născut Ion Cejoi, poet; 14.08.1913 — S-a născut Stefan Balaci, poet (m.iunie.1986); 14.08.1923 — S-a născut Ervant Seropian, medic; 15.08.1937 — S-a născut Constantin Novac, prozator, eseist; 16.08.1932 — S-a născut Adrian Rădulescu, istoric (m.5.05.2000); 16.08.1943 — S-a născut Vasile Botta, poet; 22.08.1999 — A murit Tudor Popescu, dramaturg, prozator (n.8.09.1930); 23.08.1924 — S-a născut Ion Bitan, pictor, grafician (m.16.09.1997); 28.08.1944 — S-a născut Marin Mincu, poet, critic literar, eseist; 28.08.1950 — S-a născut Fatma Sadâc, poet; 29.08.1881 — S-a născut Nicolae Dunăreanu, prozator (m.17.10.1973); 29.08.1952 — S-a născut Gh.Bogorodea, poet; 30.08.1940 — S-a născut Nicolae Rotund, scriitor, critic literar; 30.08.1942 — S-a născut Alex. Protopopescu, critic literar, poet (m.20.10.1994); 7.08.1943 — A murit Haig Aterian, poet, critic teatral (n.5.03.1904).

GELU CULICEA

SPORT

Olimpiada din ... Piața Roșie

China, și viitoarele Jocuri Olimpice, cu speranța sinceră că peste șapte ani miliardele de cetățeni ai Terreie se vor bucura cu adevărat de drepturi depline. O fac și fiindcă din 1850 încoace, cetatea Eladei și Olympia din nord-estul Peloponezului au trecut undeva, în filele istoriei, găzduirea Jocurilor Olimpice făcându-se prin votul candidaților. Ca rezultat s-a organizat o olimpiadă fascinantă la Berlin, iar apoi, mult mai târziu, și una la Moscova, în 1980, când de la întrecere au lipsit americanii, și în 1984, la Los Angeles, când de la competiție au absentat țările vasale Moscovei, mai puțin România, cea care, printr-un sentiment de independență manifestat deschis, a spus: „Nu, noi mergem, noi vom fi prezenți” chiar dacă dinspre Kremlin veneau ordine ce ne obligau să absentăm. În fapt, este și meritul celui care timp de două decenii, ca președinte al C.I.O., nimeni altul decât marchizul Juan Antonio Samaranch a luptat pentru ca spiritul olimpismului și flacăra păcii să lumineze întreaga planetă cel puțin în perioada desfășurării

întrecerii. Și, cred că nu scriu o frază de prisos, atunci când afirm că marchizul spaniol poate fi egal (prin ce a oferit în cei douăzeci și unu de ani de prezidențiat, ca și prin funcția sa în Comitetul Internațional Olimpic) cu cel care a fost Pierre de Coubertin, primul președinte al Jocurilor Olimpice moderne, totasa cum este locul să amintesc de românul naturalizat Evanghelie Zăppa, locuitor al Tomisului, prin secolul al 19-lea, dar mai ales al Brăilei, ca angrosist de cereale, omul care a militat și a reușit să reorganizeze Jocurile Olimpice moderne, în prima lor ediție, oferind nu numai disponibilitatea sa, dar și o importantă sumă de bani. La Moscova, tot în vara aceasta, C.I.O. si-a ales un nou președinte. Este un doctor belgian, fost campion mondial de yachting și președinte al Comitetului Internațional Antidoping. Mai exact, omul care a hotărât retragerea medaliei de aur româncei Andreea Răducan, opunându-se și pătrunderii lui Ion Tiriac în C.I.O. Cu altă ocazie, voi scrie mai mult despre acest nou președinte. Si totuși, nu trebuie să uităm că, în urmă cu un deceniu, la Beijing, în Tien An Men, au murit oameni pentru a se mai putea vorbi astăzi de libertate și mai ales de spiritul olimpic ca și de jocurile olimpice din 2008.

LIVIU BRUCKNER

CLUBUL DE CARTE NICULESCU

781821 București, România, Str. Octav Cocărușcu 79, sector 1; tel / fax : 222.03.72; Tel: 224.24.80; 223.25.05; E-mail: edit @niculescu.ro

OFERTĂ SPECIALĂ:

Pentru această vară, Editura NICULESCU vă face o ofertă specială, cu titluri de interes general și cu preturi promotionale:

— **Cazuri reale cu spirite și stafii** de V.P.Borovicka — 70.000 lei;
— **Copiii adulți, părinți adulți** de P.Lieber, G.Murphy, A.Schwartz — 70.000 lei;
— **Între CIA și KGB** de V.P.Borovicka — 40.000 lei;
— **Mă plictisesc, mămică...** de Cynthia Mac Gregor — 80.000 lei;
— **Teste de cultură generală** de Silviu Constantinescu — 60.000 lei;
— **Modele de contracte de afaceri în română și**

engleză de Andrei Dobrescu, Fulvia Turcu — 75.000 lei;
— **Dictionar de calculatoare englez-român** de Nicolae Ionescu-Cruțan — 60.000 lei;
— **Exerciții cu expresii idiomatice în limba franceză** de Aristita Negreanu — 55.000 lei;
— **Franceza pentru știință și tehnică** de C-tin Păun — 49.000 lei;
— **Dictionar de geografie pentru scolari** de Kieran O'Mahony — 55.000 lei.

PINA LUPOI

Un aprilie la Florența

Scritoare și publicistă din Reggio Calabria, Pina Lupoi face parte din Sindicatul Național al Scriitorilor. Este delegată a Clubului UNESCO din Reggio Calabria pentru raporturile cu țările europene. A fondat și conduce editura *Istar*, împreună cu fiica sa, Alessandra D'Agostino, director artistic. A câștigat Premiul Scilla '98, din Italia.

Proza sa echilibrată și entuziastă explorează mereu noi orizonturi spațiale și temporale, de la Calabria originilor, poposind la Roma și la Florența, toposuri culturale de excepție, până pe culmile Munților Carpați din Transilvania („Sub clar de lună, prin Transilvania”).

Coordonatele discursului literar se suprapun deseori acelor spirițuale, interferate de personaje mitice sau reale. Miraculosul cotidian constituie substanța epică prezentă în scrierile Pinei Lupoi, iar numele său de familie edifică o punte de aur în spațiul mediteranean, dinspre fruntariile sudice ale Romei, către cele dacice.

Nota autoarei: „Ceva îmi sugerează să fiu atentă la tot ceea ce voi verifica în timpul creației acestei întâmplări petrecute cu mult timp în urmă. Am amintit despre aceasta în primul meu roman, „Călătorie Virtuală”, însă va trebui să o iau de la început, cu calm, pornind din zilele noastre, un timp confuz și blestemat, dar totuși timpul meu. M-am hotărât chiar să scot din sertar câteva vederi, un gest mai special. Îmi amintesc într-adevăr acea perioadă: am cumpărat vederile de la buticul „delle pulci” din Florența. Chipul acestor femei mi-a inspirat povestea. Un aprilie la Florența se naște din atâtea alte sugestii”.

De câteva zile terminasem de recitat jurnalul lui Leonardo, străbunicul meu. Îi încredințasem Alessiei și mă îndepărtasem și de acea poveste, renunțând încă o dată să înțeleg mai bine.

Ea plecase cu fiul său Marco în America și intenționa să se gândească la tot.

Cerul Florenței în dimineața aceea era ca o mantie, râul Arno părea de platină, pe apă erau câteva lebede, sau poate că lebedele erau doar în mintea mea: prezente ciudate care îmi aminteau de ea.

As fi putut oare face ceva pentru a evita plecarea Alessiei? Acum este ca și cum părțile din corpul ei ar fi peste tot și încă îi mai zăresc chipul, cu ochii catifelati, pe strada Calzaiooli.

Simulând o scenă de teatru, ieșise din viața mea așa... cu un surâs luminos și lugubru.

Jurnalul cu viața tulburătoare a bunicului *diavolaro* a rămas la ea.

Nu caut vina, nu există păcatul. Drumul e drept și sinuos.

Ieri am fost atras, pentru a doua oară, de un detaliu stupid. Pe peretele lateral al magazinului primului bijutier din Ponte Vecchio, erau trei nume scrise cu majuscule: Peter, Alex, Frank. Nu era nici o dată, cum sunt de regulă sub numele gravate pe ziduri, nu era nici un semn, dar am simțit un fior pe șira spinării. Acele nume erau pentru mine ca niște voci ale tăcerii. Și acele nume îmi dau un reper: Peter (Pietro), Alex (Alessia) Frank (Francesca).

În timp ce încerc să-mi amintesc, îmi dreg vocea ca să nu trebuiesc să mă justific față de mine însumi.

Mama privește într-un punct fix al camerei: ochii săi albaștri sunt înroșiți și înconjurați de cearcăne mari. Atmosfera este aceea tipic calabreză.

Fratele meu Luca fumează țigară după țigară, are un aspect neîngrijit, în ochi i s-a accentuat îngâmfarea aceea veche pe care o avea tata. Înalt și puternic, fratele meu are toate calitățile pentru a face parte dintr-o familie din Aspromonte strămutată la oras. Luca este cel mai mare din cei patru fii, eu sunt al treilea născut.

Mama repetă întruna: *ne-a dezonorat*... Luca se plimbă prin cameră.

Unchiul Carlo, al doilea sot al mamei mele și fratele tatălui meu, nu reușește să-și controleze furia: „I-ai dat prea multă libertate”, îi spune mamei, „și iată rezultatul”.

Mă acuză pe mine, spune că ar fi trebuit să o controlez. Ne bună, a fost ne bună, iar eu acum nu mai am pace.

„Proști, nu poți face pe paznicul unei fete de douăzeci și doi de ani”, spun. „Sinu ai fi avut ce să-i faci. Va avea aceeași pasiune necontrolată și rachiună față de familie”.

Sora mea Ignazia izbucnește: „Chiar cu un tânăr, un zidar, tată a trei copii... Proasta!” Nu putea să păstreze relația secretă, și să-și vadă de treabă cu discreție? Să fugă cu un zdrențăros! Asta e prea de tot! Probabil că ne ura pe toți.

Unchiul Carlo are un acces de tuse, scoate batista

din buzunar, își suflă nasul cu zgomot și spune: „Asta nu va dura prea mult... Și atunci ce-o să facă? Aici acasă n-are ce căuta o nerusată!”

Luca adaugă: „A fugit fără o explicație, cu cea mai mare obrăznicie. N-a lăsat nici un rând, nici o vorbă.”

Mie îmi vine în minte Eliza. Plăpândă, bolnăvicioasă din fire, frumoasă, cu ochii mari care privesc adesea în gol. De mică era rezervată, închisă în spatele unui zid de rigiditate care s-a accentuat când s-a mărit. Vorbea puțin, nu avea legături de încredere, nici cu Ignazia, nici cu mama; lucrurile care se petreceau în afară n-o interesau.

Avusesem impresia că nu vroia să se căsătorească, din lene sau din lipsă de interes față de dragoste.

„Nu era ușor s-o înțelegi”, spun către mama, „însă nici unul dintre noi nu s-a forțat vreodată să o cunoască mai bine”.

Cumnata Maria, soția lui Luca, intră în cameră ținând o tavă, o așează delicat pe masa de nuc și toarnă cafea în cestile de porțelan. Văd că sunt aceleași de pe vremea când trăia tata.

Nu s-a schimbat nimic în camera asta, inclusiv noi. Mobila de nuc masiv, pe care mama o lustruiește zilnic, statuetele de jad, fotoliile din secolul XIX, vasele de porțelan franțuzești cu marginile de aur curat, totul este aidoma. Ferească sfântul ca mama să mute de la locul lui vreun obiect, sau să reînnoiască vreun colț. Totul a rămas ca pe vremea bunicului Gianluca, a tatălui meu. Mentalitatea lor, criteriul lor de judecată, însoțit de gesturi rituale, îmi produc un fel de spaimă.

Unchiul Ernesto, fratele mamei mele, intră în cameră și vine direct spre mine: „Dragă nepoate, mă bucur să te văd.” Dă noroc cu mine, apoi se adresează celorlalți: „Ce e cu aerul ăsta de înmormântare? Dragii mei, Eliza nu e cu siguranță mai rea decât noi.”

Unchiul Carlo face un gest de lehamite.

„Fuga ei”, continuă unchiul Ernesto, „poate fi simbolul unei sexualități reprimată de mult timp”. În timp ce vorbește în mijlocul camerei, pe figură îi apare expresia obisnuită; surd fără să fiu observat.

Nici unul nu răspunde. Mama închide ochii ca pentru a încerca un pic de alinare, unchiul Carlo se ridică, niciodată nu a tolerat dezinvoltura și ideile progresiste

ale unchiului Ernesto. Iese cu pas grăbit din cameră. Îmi aprind o țigară.

Unchiul Ernesto s-a așezat acum în locul unchiului Carlo. Locuiește la Roma, la Camilluccia, într-un apartament cu grădină. Este avocat, pasionat de arheologie, și s-a despărțit și de a doua soție care trăiește la Milano, cu cei trei copii. Niciodată nu s-a pierdut din vedere pe sine, cu interesele lui, și nu ascunde acest lucru.

Ar fi vrut să merg să locuiesc cu el și să pictez în chioșcul grădinii lui, unde, într-un colț, crește un măsline mic, lângă o fântână pompeiană, o piesă rară a antichității, spune el.

Nu am acceptat propunerea lui pentru că, încă de mic, aveam în minte să nu depind de nimeni. Fratele meu Luca, înainte de a se căsători fusese oaspetele său o lungă perioadă de timp. De-abia își luase diploma în inginerie la Napoli, iar la unchiul Ernesto se simtea bine din mai multe motive; dar, într-o dimineață, își puse în grabă toate lucrurile într-o valiză și se întoarse în Calabria. Unchiul Ernesto, un bărbat fermecător la cei 50 de ani ai săi, îi sufla sistematic toate prietenile fratelui meu, așa se face că Luca a plecat de acolo fără nici o vorbă.

Rămâne în Reggio mai mult timp decât am prevăzut, chiar dacă atmosfera apăsătoare de acasă mă deranjează.

La același bar de pe Bulevardul Garibaldi îi întâlnesc pe Gaetano și Giuseppe.

„Cum vă mai merge pe aici?”

„Cum să meargă... totul e fără speranță, nu găsești de lucru. Sperasem la un câștig, în schimb au fost numai iluzii...”

Gaetano are ochii verzi pe un ten brun cu barbă. „Spuneai că o să pleci, dar ai dispărut cu totul. Bineînțeles că puteai să faci asta, doar ai patruzeci de ani.” Replica lui nu-mi face nici o plăcere.

„Mie mi-a lipsit curajul de a pleca. Speram într-o schimbare și când colo uite ce se întâmplă! Se mănâncă unii pe alții doar ca să păstreze puterea. Mai ales aici, la noi, nu se schimbă nimic și mai au tupeul să se ia de mafioți!”

„Și eu iubesc pământul ăsta, dar am plecat pentru că mi-a fost teamă că mă voi trezi vorbind ca voi”, spun și îi salut după puțin timp, înainte ca discuția să ia întorsătura obisnuită.

În timp ce mă întorc acasă îmi vine în minte Jenny, privirea ei care m-a făcut să ghicesc în spatele aerului său distrat o lăncezeală tipic englezească. Mi-ar plăcea să o revăd la întoarcere. Voi pleca din nou, mă voi reîntoarce aici în iunie, cred că vara va sosi mai devreme.

Mai fac câțiva pași pe Bulevardul Marina și ajung la

„Când unchiule?”
„Curând.”

În dimineața aceasta merg cu fratele meu Luca în Aspromonte. În mașină, în timpul traseului, vorbim despre pământ.

„Proprietatea nu este supravegheată cum trebuie. Tăranii fac pe afectatii, iar fermierul este obosit, ar vrea să mă duc acolo mai des.”

Îmi dau seama că Luca e sătul să aibă grijă singur de livezile de măsline și de vita de vie. Satul e la o depărtare de cincizeci de kilometri de Reggio, iar meseria lui de inginer îi absoarbe toată ziua. Ar trebui să mai aibă încă un pic de răbdare pentru că nu intenționez să rămân mult în Florența, în schimb, prefer să nu mă angajez.

Ajungem la casa părintească. Totul e în paragină, chiar și la exterior. Clădirea cu două etaje cu porticul și terasa de la etajul superior au prins culoarea antracitului. Pe poartă, o pânză neagră decolorată este amintirea mortii bunicului Gianluca.

Fratele meu îmi spune că a fost cerută de primărie pentru a fi transformată într-o școală. E bine s-o vândă, cel puțin va reinvia adăpostind voci și chipuri de copii. Umbra trecutului îmi provoacă un sentiment de disconfort.

Intrăm în biroul bunicului meu și singurul lucru rămas la locul lui e biblioteca pe doi pereți. Nu mai este biroul cu picioarele sculptate în formă de labă de leu, nici alte obiecte de mobilier din acea perioadă.

Luca spune că tot ce-a fost în camera aceasta a ajuns în casa unchiului Paolo, care l-a îngrijit pe bunicul în ultimii săi ani de boală. Unchiul Paolo e medic, locuiește într-un sat pe coasta tireniană, ajutat acum doar de o menajeră devotată. Soția lui a murit anul trecut, iar fii săi, toți profesioniști, locuiesc la Roma și Milano.

Arunc o privire conținutului bibliotecii căutând să zăresc ceva din vremea aceea, să disting diferitele volume acoperite de praf. Stau alinate cărți de drept. Bunicul meu era un penalist, un avocat energic și neobosit. Într-o deschizătură dedesubt, câteva volume îmi sar în ochi în mod special, nu au de-a face cu legea: „Întelepciunea supremă”, „Crestinism mistic”, sunt și cărți de magie și spiritism.

Știm în familie că Leonardo, tatăl bunicului meu Gianluca, avea o pasiune pentru aceste studii și era dotat cu puteri paranormale, care îi produceau fiori. Mama spunea că își poartase un aspect tineresc până la sfârșit. A murit la nouăzeci și trei de ani lucid și încă dornic de viață. Spiritele se serveau de el pentru a comunica mesaje și chiar formule. Dar înainte de toate acestea era un mare medic și un geniu al alchimiei. Mă întreb din ce familie a moștenit interesul pentru ocultism, pentru cercetarea parapsihologică. Bunicul meu, Gianluca, nu cred că îl moștenise, tatăl meu, în schimb, era mason, dar poate mai mult într-o formă elitistă.

Deschid dulapul și trezesc din somn aceste volume; Luca mă urmărește cu privirea în timp ce șterg de praf coperta cărților cu o cârpă pe care am găsit-o sub scară.

Ieșisem din birou, Luca merge înainte până la usa din fundul holului. La stânga se află scara care conduce la pivnițele unde odată erau bufeturile, lângă camerele personalului de serviciu, două femei de casă cu solduri late de spalătorese.

Acele camere erau impregnate cu miros de salam afumat, de vin și de pâine de grâu. Luca împinge usa și ne trezim în grădină.

E plină de urzici, dar bolta de glicină încă mai rezistă. Florile, de un violet palid, stau suspendate pe banca de marmură acoperită cu țărână. Îmi dau seama că fiecare lucru păstrează numai amprenta realității.

Odată, în această grădină, Rosetta, fiica fermierului sărea zidulețul care împrejmua grădina ca să vină să se joace cu mine. Eu îi observam tivul scâmosos al chiloților și o sărutam cu privirea chiar în locul acela, unde câțiva ani mai târziu o atinsesem cu mâna tremurândă.

Rosetta vorbea puțin și gesticula mult, ca mutii. Frații săi, Deghino și Rocco, erau băieți puternici și liberi, iar eu îi invidiam mai ales pentru că nu se duceau la școală. Luca îmi spunea la acea vreme:

„Termină cu cei doi, duhnești și tu a sălbatic.”

Eu eram fericit la țară; era reflexia orbitoare a soarelui și mirosul de oregano mă făcea câteodată să strănut. Alergam pe cărările mărginite de vie, iar Rocco și Deghino mi-o luau înainte, apoi ne așezam sub măsline. Câteodată eu dăseam pe niște foi pe care le purtam cu mine. Păsările zburau la mică înălțime și se așezau peste tot.

Rocco îmi spusese odată:

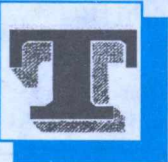
„Când o să fim mari, o să ne facem căpitani în marină, o să călătorim mereu. Îmi place marea și de aici nu pot să o văd.”

„Mi-a spus tata că, dacă unul se îmbolnăvește și moare pe un vas, îl aruncă în mare.” Fără să vreau, poate îi tăiasem din avânt.

Chiar anul trecut, Rocco a fost ucis în acest sat blestemat. În mai puțin de trei ani, corpul său a sfârșit sub pământul îngrășat din pricina răzbunării și a complicității.

Prezentare și traducere

GABRIELA IONESCU

◆ Revistă editată de Consiliul Local al Municipiului Constanța cu sprijinul Ministerului Culturii și al Casei de Editură „Ex Ponto” ◆ Apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România
● Redactor șef: CONSTANTIN NOVAC

● Adresa: Constanța, Piața Ovidiu nr. 12, (Muzeul Național de Istorie și Arheologie), tel. fax 61.11.72, 61.10.79; rev.fomis@e-mail.ro; ISSN 12208167 ● Tiparul: INFCON S.A. Constanța ● Citiții din străinătate se pot abona prin „RODIPET” S.A. P.O. Box 33-57, fax 0040-1-222.64.07; 222.64.39, telex 11995, Piața Presei Libere nr. 1, sector 1, București, România ● Redactor de serviciu: SORIN ROȘCA